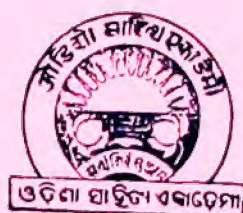

ଅମର ଗୌରବ

ମାଧବ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଅମର ଗୌରବ

ପ୍ରାସକ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ପ୍ରକାଶକ
ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ
ଭୁବନେଶ୍ୱର—୧

ମୁଦ୍ରାକର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ପ୍ରଧାନ
ଓଡ଼ିଶା ମିଶନ ପ୍ରେସ
ମଧୁସୂଦନ ରୋଡ୍, କଟକ—୧
୧୯୭୪

ଅଗ୍ରଲେଖ

‘ଅମର ଗୌରବ’ ରାମାୟଣ ଚରିତ ଅବଲମ୍ବନରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଏଥିରେ କବି ଶ୍ରୀ ମାଧବ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ନିଜର ମୌଳିକତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଅଛନ୍ତି । ରାମାୟଣର ପାଠକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଗୁଣାବଳୀର କାର୍ତ୍ତବୀ ଶୁଣିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ରାବଣ ଚରିତ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ମହିମା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଥିଲା, ତାହା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଠାଇବାକୁ କବି ଏଥିରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଅଛନ୍ତି । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଅଭିନବ କଳ୍ପନାର ସଂଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ସେ କାବ୍ୟଟିକୁ ସରସ ଓ ସୁଖପାଠ୍ୟ କରିପାରିଛନ୍ତି । ଯୁଗର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଘଟଣା ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା କିପରି ନୂତନ ଭଙ୍ଗୀରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇ ପାରେ, ଏହି କାବ୍ୟ ପାଠକଲୋଚନର ସମ୍ମତା ଉପଲବ୍ଧି କରି ନୁହେଁ । କବି ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ଯଥାର୍ଥଭାବରେ ଆଲୋଚିତ ହେଉ । ଇତି ।

ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ସାହୁ

ସହପଠକ

ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

ଦୁଇପଦ

‘ସତ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରକା’ ପ୍ରଭୃତିର ଲେଖକ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଅପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି । ‘ଅମର ଗୌରବ’ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅବଦାନ, ଯହିଁରେ ସେ ମେହେର ସାହିତ୍ୟସୁଲଭ ଶ୍ରୀମାତୈଳୀରେ ରାମାୟଣ ଚରିତର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଭାଗର ରୂପାୟିତ କରୁଛନ୍ତି । ପୁରାତନ ଗାଥାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ଉପରେ ନୂତନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦେଇ ସେ ଯେଉଁ ସୌଧ ନିର୍ମାଣ କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ବହୁ ପାଠକଙ୍କର ଆମୋଦଦାୟକ ହୋଇପାରେ । ବାଣୀ ସାଧକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାର ପରିକଳ୍ପନା ମଧ୍ୟରେ ଏଭଳି କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରକାଶନ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହୁଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର

୧୪-୯ ୧୯୭୪

ଶ୍ରୀ ଗୌର କୁମାର ବ୍ରହ୍ମା

ସେହେଟାଗ

ବ୍ରହ୍ମଗା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ।

ଉପକ୍ରମଣିକା

ସହୃଦୟ ପାଠକବନ୍ଦ ! ଆମ୍ଭର ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଗୁରୁବର୍ଗରେ ପବନ ଗମାୟଣ କଥାର ମହାକିମ୍ବାସା ଈନପଦ-ବାଲ୍ମୀକି ମହର୍ଷିଙ୍କର ମୁଖ-ଦିଗ୍‌ରୁ ନିଃସୂତା ହୋଇ, ଅଗଣିତ ନଦୀ, ଶାଖାନଦୀ, ଉପନଦୀ ରୂପରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ଗୁରୁତାପ୍ତ ସମାଜକୁ ଅପାର୍ଥିବ ଜ୍ଞାନ ଦାନ କରି, ମୋକ୍ଷ-ଉଦ୍‌ଦାୟକ ବିଷୟ ବିବ୍ରହରେ ମିଳନଲଭ କରିଅଛି । ଏପରି ବିଶ୍ୱ ବିଶ୍ୟାତ ଗମାୟଣ ‘ମହାକାବ୍ୟ’ ବିଷୟରେ ମୋପରି ମୋହଜଡ଼ିତ ଜ୍ଞାନ-ବାମନ କିଛି କହିବା ବାଗୁଳତାର ପରିଚୟ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

ପ୍ରକୃତିରାଜ୍ୟରେ ବିକଶିତ ତମ୍ବକ, ଗୋଲପ, ପଦ୍ମ, ମଲ୍ଲିକା-ପ୍ରଭୃତି କୁସୁମମାନଙ୍କର ସୁଭଗ ସୁବାସ ଗୌରବ ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ସୁବାସସ୍ଥାନ ପଲଗ ପାରିଭ୍ରାସୀ ପୁଷ୍ପମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲ ପରି, ମହକୃତ ସତୀତନ୍ତ୍ରକା କାବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଲଭ କରିଥିଲା । ମାଘକବି କହିଛନ୍ତି “ସଣେ ସଣେ ଯନ୍ତବତା ମୁପେତ ତଦୈବ ରୂପଂ ରମଣୀୟତାୟାଃ ।” ଏହି ଭକ୍ତି ଅନୁସାରେ ମୋର ମନ ‘ଅମର ଗୌରବ’ କାବ୍ୟ ରଚନାରେ ଆବ୍ରହ୍ମ ହେଲା । ଏହା ବଧୂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପରି ଜଣାଯାଏ ।

ଦିନେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ “ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଗବଣ ରାଜାଙ୍କର ସୀତାଙ୍କୁ ପଞ୍ଚବତୀ ବନରୁ ନେଇ ଯିବାର କାରଣ କଣ ? ଯଦି କାମ ପ୍ରଲେଭନରୁ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ପଞ୍ଚବତୀରୁ ନେଇ ନାଗ ଗହଣରେ ଅଶୋକ ବନରେ ରଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ? କେହି କେହି କହି ପାରନ୍ତି, ‘ଗବଣ ରାଜାଙ୍କର ରାଜଭବନକୁ ଯିବାକୁ ସୀତାଙ୍କର ସମ୍ମତ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସୀତାଙ୍କୁ ପଞ୍ଚବତୀରୁ ନେଇଯିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସମ୍ମତ ଥିଲା କି ? ଏ କଥା ମୂଳରେ ବିଶେଷ କିଛି ଗୁଡ଼ ରହସ୍ୟ ଥିଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଛି । ଆପଣ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଖି ପାରିବେ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା । ସେ ମହାୟୋଗୀଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନଟି ମୋଜିତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିନ୍ତା-ସମୁଦ୍ରରେ ଭସାଇ ଦେଲା । ଏହି କଥାର ଉତ୍ତର ‘ପରେ ଦେବ’ ବୋଲି କହି ମୁଁ କଲ୍ଲିନା ରାଜ୍ୟରେ ଭ୍ରମଣ କଲି । ଗବଣ ରାଜାଙ୍କର ବିମଳ ଯଶବର୍ଣ୍ଣିତ କେତୋଟି ଶ୍ଳୋକ ମୋର ସ୍ମୃତିପଥାରୁତ ହେଲା ।

ମହାନାଟକରେ ଭଲେଣ ଅଛି :—

“ଜାନାମି ସୀତାଂ ଜନକ ପ୍ରସୂତାଂ

ଜାନାମି ରାମଂ ମଧୁସୂଦନଂଚ

ଜାନାମି ରାମସ୍ୟ ଶରେଣ ଭଲଂ

ଚଥାପି ସୀତାଂ ନ ସମର୍ପୟାମି”

ପ୍ରୋକ୍ତ ଶ୍ଳୋକଟିରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି, ରାବଣର ସୀତାଙ୍କୁ ନେବା ଉଦ୍ୟମ ଅତି ମହତ୍ତ୍ୱ, ଅସାଧୁ ଉଦ୍ୟମ ନୁହେଁ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶ୍ରୀ ବାରବିଲସିନା ଭୁଜଙ୍ଗ ସାନ୍ଧବଗ୍ରହକ ମହାପାତ୍ର କବିରାଜ ବଶ୍ୟନାଥ, ବଶ୍ୟ ବିଶ୍ୟାତ ଅଲଙ୍କାର ଗ୍ରନ୍ଥ “ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ”ର ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ଥ ଦୋଷ ନିରୂପଣରେ ରାବଣ ରାଜାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲେଖିଥିବା ଶ୍ଳୋକଟି ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଉ :—

ଆଜ୍ଞା ଶତଶିଖାମଣି ପ୍ରଣୟିନୀ, ଶାସ୍ତ୍ରାଣି ଚକ୍ଷୁର୍ନିବଂ

ଭକ୍ତଭୂତପତ୍ନୀ, ପିନାକନିପଦଂ ଲଙ୍କେତ ଦିବ୍ୟାୟୁରା,

ଭବଭିଦ୍ ଦ୍ୱିଶାନୁୟେତ ତଦହୋ ନେତୃଗୁରୋଲଭ୍ୟତେ

ସ୍ୟାତେ ଦୋଷ ନ ରାବଣଂ କୁନୁ ପୁନଃ ସବନ୍ଧ ସବେଶୁଣଃ ।

ଉକ୍ତ ଶ୍ଳୋକଟିରେ ସତ୍ତାଶିରୋମଣି ସୀତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀରୂପେ ପଣ୍ଡିତ ଶିରୋମଣି ରାବଣ ରାଜାଙ୍କୁ ବରଣ କରାଯିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରାଜର୍ଷି ଜନକଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପରେ “ରାବଣ” ଏହି ନାମର ଯୌଗିକ ଅର୍ଥର ଦୋଷ ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି । ସେ ଦୋଷକୁ ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଦୋଷ ପରି ଜଣାପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ‘ଜନାନ୍ ରାବୟତାତ ରାବଣଃ’ । ଏହି ପ୍ରକାର ଯୌଗିକ ଅର୍ଥ ହୋଇଅଛି । ଆମର ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦୀ ଶ୍ରୀରବିବର୍ଷରେ ପୁଣେ ପୁଣେ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ବେଦବିଧି ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଚିତ୍ତଚିନ୍ତା ପନ୍ଥାନୁଯାୟୀ ନବଜାତ ଶିଶୁର ଏକବଂଶ ଦିବସରେ ନାମକରଣ କରିବା ଧର୍ମ ଅଛି । ଏଣୁ ବେଦମୁଖ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ଋଷି ନାମ ପ୍ରଦାନ ନାମକରଣ ପ୍ରୋକ୍ତ ପରମ୍ପରାନୁସାରେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଥିବେ । ଏକବଂଶ ଦିବସର ଶିଶୁ ଜନସମାଜକୁ କଦାଇ ପାରିଥିଲା ବୋଲି ରାବଣ ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଚିନ୍ତାଶୀଳ ପାଠକ ସମାଜର ବିରୁଦ୍ଧ ।

ଏହିପରି ରାମାୟଣ ରାଜ୍ୟରେ ଭ୍ରମଣ କରି ବିଭିନ୍ନ କବିଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ମତ ଦେଖି ସନ୍ଦେହ କୁହୁକ-କାନନର ପଥକ ହେଲି । ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଅସମ୍ଭବ କଳ୍ପନା ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି ।

ଯେଉଁ ପୁରାଣଭାଷଣ ସୂର୍ଯ୍ୟବାହନ*ର ରଥ, ଅକ୍ଷ ଓ ଦିଲ୍ଲପ ପ୍ରଭୃତି ରାଜାମାନଙ୍କର ବିମଳକୀର୍ତ୍ତି ପୁଷ୍ପିତ । ଲତିକାସୁରପା ଭୁବନରେ ଶୋଭନାୟା ହୋଇଛି, ସେହି ଅକଳଙ୍କ ବନସମୁତ ବାର ମୁକୁଟମଣି ନିର୍ମାୟନସ୍ତ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଚରଣ ଚରଣ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଭ୍ରମ-ସ୍ମରୁତମ ହୋଇଛି । ସେହିପରି ଲଙ୍କା ଅବନୀବର ବବଣ କେଉଁଠି ନାତିକ ପଶିବ, କେଉଁଠି ଚରଣସ୍ନାନ ଅସୁରର ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଏଣୁ ବାଣୀ-ଦେବାଙ୍କର ମନୋହର କଳ୍ପନା ଉଦ୍ୟାନରେ ଭ୍ରମଣ କଲି । ଉଦ୍ୟାନରୁ ପ୍ରସ୍ତବଦାନ କଲବେଳେ ଯେଉଁ ନବ ପ୍ରସ୍ତୁତିତ ସୁରଙ୍ଗ ସୁରାସ କୁସୁମଟି ନୟନ ଗୋଚର ହୋଇ ଚିତ୍ତକର୍ଷଣ କରେ ସେହି ଫୁଲଟି ନ ତୋଳି ରହି ଫୁଟି ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞ ପାଠକ ସମାଜକୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ, ଉକ୍ତ କାବ୍ୟ-କୁସୁମମାଳ ନିର୍ମାଣ ବେଳେ ଯଦି ରୁଚିସ୍ଥାନ ପୁଷ୍ପ ସଂଯୋଗ ହୋଇ ଯାଇଥିବ, ସମାପ୍ତିବ ।

ବିଷୟଟିକୁ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ଉକ୍ତ କାବ୍ୟଟି ସପ୍ରଦଶ ସର୍ଗବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । କାବ୍ୟର ପ୍ରଥମ ନାମକରଣ ‘ଆଦର୍ଶ ରାଜଚରିତ ।’ କାବ୍ୟର ନାୟକ ନାୟିକା ରାବଣ, ମନ୍ଦୋଦରୀ, ପଞ୍ଚଦଶ ସର୍ଗ ଲେଖିଥିବା ସମୟରେ କଳିକାନ୍ତର୍ଗତ ବିଚକ୍ଷଣ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ମିଶ୍ର ଶର୍ମା ଓ ସୁସାହିତ୍ୟିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦର୍ପ ନାରାୟଣ କେନାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉକ୍ତ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ପାଠ କରି ଶୁଣାଇବାରୁ ପ୍ରୀତି ହେଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଭକ୍ତବର ରାବଣ ଜଗଜ୍ଜନନୀ ସୀତାଙ୍କର କରକର୍ଷଣ କରି ରଥରେ ବସାଇବା କଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ଏକଥା ଶୁଣି ତାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରଲେ ।

ତା’ ପରେ କଟକ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ‘ଗୌରାଙ୍ଗ’ ବ୍ରହ୍ମା ଉକ୍ତ କାବ୍ୟଟିର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପୁଣି ପାଠ କରି ଅଜନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋର ହତୋତ୍ସାହ ମରୁଭୂମିରେ ଜଳସେଚନ କରି କହିଲେ, କାବ୍ୟଟିର ନାମ ଆଦର୍ଶ ରାଜ ଚରିତ ନ ହୋଇ ‘ଅମର ଗୌରବ’ ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ହେବ, କାରଣ ସ୍ୱଦେଶ ବର୍ତ୍ତନ ରାବଣ

ବଜାକର ଫକଲ୍, ଲଙ୍କାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କ ପଦ ପଡ଼ିଲେ ସେ ସ୍ବରାଜ୍ୟ
ସର୍ଗପଦ ବା ଅମର ଗୌରବ ଲଭ କରିବ । ବ୍ରହ୍ମା ମହାଶୟଙ୍କଠାରୁ ଏକଥା
ଶୁଣିଲା ମାତେ କାବ୍ୟର ନାମକରଣ ‘ଅମର ଗୌରବ’ କରାଗଲା ।

ତତ୍ପୂର୍ବରୁ ରେଭନ୍ଦ୍ରା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ‘ମଞ୍ଜୁଳମଣି ଯାଜନା’
କାବ୍ୟର କବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କବିକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର ମହାଶୟଙ୍କର କାବ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ କରବାକୁ
ଯେଉଁ ଅକୃଷିମ ପ୍ରେରଣା, ତାହା ମୋତେ ଏହି ପଥରେ ‘ଅଗ୍ରଗାମୀ କବି’
ନେଇଛି ।

ପରିଶେଷରେ ପାଠକପାଠିକାମାନଙ୍କୁ ସମାର ବିନୀତ ଅନୁରୋଧ,
ଯଦି କାବ୍ୟଟିକୁ ସମାୟତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନ ଦେଖି ‘ଅମର ଗୌରବ’ ଦୃଷ୍ଟିରେ
ପାଠକର ମୋର ଛମ ତର୍କାର୍ଥ କରିବା ହେବେ । ଇତି ।

ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ

୧୯୫୦

}

ଶ୍ରୀ ମାଧବ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଶର୍ମା

କଟକ ।

—

ଅମର ଗୌରବ

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ବେ—ମଙ୍ଗଳ

ସ୍ବରତ ସ୍ବରଦ ସଦା ନିର୍ଗନ୍ଧ ନନ୍ଦନା !
ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରଦୀପ୍ତି ! ସୁମନ ବନ୍ଦନ ! ୧ ।
କାମନା କଳ୍ପଲତାକେ ଅଭୟ ବରଦେ !
ଶରଣ ତବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୋକନଦ ପଦେ । ୨ ।
ଅମର ଗୌରବ କାବ୍ୟ ତଟିନୀ ପଥରେ,
ପ୍ରବେଶାଅ, ଅବତ୍ତେ ମା ! ସମାପ୍ତି ସାଗରେ । ୩ ।
ଭରତ ସୁଗମ ପଥେ ମୋତେ ଘେନି ଯାଅ
ଅନୁରତ ଭ୍ରମ-ଚକ୍ର ମଧ୍ୟେ ନ ଭ୍ରମାଅ । ୪ ।
ବିଚାର ନୁ କର ଯଦି ମୋ ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥ,
କେ କହି ପାରିବି ଚରଚରତୁ ପଥ । ୫ ।
ଚନ୍ଦ୍ରାଶୀଳ ବିଚକ୍ଷଣ ପଣ୍ଡିତ-ମଣ୍ଡଳ,
କିରବେ ସଂଗୟ-ସ୍ବର ନାମ ସାର୍ଥକର । ୬ ।
ଅବନି ମଣ୍ଡଳ ବାର ନିକର ଭୃଷଣ,
ନିଗମ-କମଳ-ବନ ନବୀନ ପୁଷ୍ପ । ୭ ।
ବିଶ୍ବବାନନ୍ଦନ ବିଜେ ରତ୍ନ ସ୍ବିଷ୍ଟାସନେ,
ସହରସେ ରସି, ବିପ୍ର, ସୁମନ ଶେଷେ । ୮ ।
କେହି ବିଚକ୍ଷଣ ବନ୍ଦୀ ଅନୁଦାରୁ ତାନେ,
ମୋହଲ ସର୍ବ ମଣ୍ଡଳ ରକ୍ତସଖ ଗାନେ । ୯ ।

ଶ୍ରୀ ଦେବ ! ନିଗମ ସିନ୍ଧୁ-ମନ୍ଥନ ମନ୍ଦର,
 ସକଳ ଜଗତ ବାରବୁନ୍ଦ ପୁରନ୍ଦର । ୧୦ ।
 ବଂଶ ପାରବାରେ ତୁମ୍ଭେ କଲ୍ପତରୁ ବର,
 ଧନ କି ବଞ୍ଚିବ ଯା', ପରଶା ରତ୍ନାକର । ୧୧ ।
 ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ ଯାର ଭୁମୁଛି ଗଗନେ,
 ଯଶ ଲବ୍ଧ ହୋଇବାରୁ ବିଜ୍ଞାନେ, ଦର୍ଶନେ । ୧୨ ।
 ନାହିଁ କଳଯନ୍ତ୍ର, ଜଳ, ଅନଳ ପବନ,
 ଅବିଦ୍ମେ ଆଦେଶ ମାତେ କରଇ ଗମନ । ୧୩ ।
 ଯଜ୍ଞ ପରପୁଣ୍ୟ ବିପ୍ରକୁଳ ରତ୍ନାମଣି,
 ବଧୁ ଭକ୍ତ ମୁଖୁଷ୍ଟି ଗୁଣ ରତ୍ନଶିଖି । ୧୪ ।
 ସୁକଳ ସୁଫଳ ନାନା ଶସ୍ୟ ପରମଳ,
 ଧନ ଧାନ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣା ଯେଉଁ ନଗରାକମଳ । ୧୫ ।
 ପୁର ନାରିକେଳ ଆଦି ଫଳ ଦାନ କରି,
 ଧାନ୍ତୀ ପର ପାଳେ ପ୍ରାଣେ ବିମଳ ନଗରୀ । ୧୬ ।
 ବୃନ୍ଦାରକ ବୃନ୍ଦ ହୋଇ ଯା' ସେବାରେ ବଶ,
 ଗାୟନ୍ତ୍ରୀ ତୋଷେ ଶୂର-ଶକ୍ତି-ଲକ୍ଷା ଯଶ । ୧୭ ।
 ରାଜ ରାଜେଶ୍ଵର ପଦେ ଦାନାର୍ଜୁନାଶିନୀ—
 ଦୁର୍ଗେ ହୋଇଛନ୍ତି ଯହିଁ ବିପଦବାରିଣୀ । ୧୮ ।
 ବଶେ ଅବଶ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବ୍ରତ-ନବହସ୍ତ,
 କରୁଣା କଟାକ୍ଷେ ଜଗିଛନ୍ତି ଯା ବିଗ୍ରହ । ୧୯ ।
 ମନୋରମା ମନ୍ଦୋଦରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅଧର—
 ସୁଧାପାନେ-ନିରଳସ ମତ୍ତ ମଧୁକର । ୨୦ ।
 ସଦାଶିବପ୍ରିୟ ଭକ୍ତ ସଦା ଶିବେ ରହୁ,
 ରାଜ-ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ଯଶଲବ୍ଧ ନାମ ବହୁ । ୨୧ ।
 ସଙ୍ଗୀତ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରିୟ କବି ଶିବେମଣି,
 ପରଜା ପୁଷ୍ଟି-ରଞ୍ଜନ ଗୁଣ-ରତ୍ନ ଶିଖି । ୨୨ ।

କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ବିଶାରଦ ଯହିଁ ସବୁ ଜନ,
 ରଣପଟୁ ନବଶସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ ବନ୍ଦନ । ୨୩ ।
 ସବିତ୍ରହେ ବାସ କରେ ଯହିଁ ଶାନ୍ତି, ଶ୍ରେଣୀ,
 ଅପଦ୍ମ ପୁର୍ଣ୍ଣ କରେ ନାହିଁ କେବେ ରେଣୁ । ୨୪ ।
 ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁର ପରଶା ରତନ ଆକର,
 ଜନକପୁର କହିବା ନୁହେଁ ଅସୁନ୍ଦର । ୨୫ ।
 କେ ବିଜ୍ଞାନା ବିଶ୍ୱାସ୍ୟ ସମ ନବ ବାଣ,—
 ନିର୍ମାଣ, ଲଭ କରନ୍ତି ରାଜ ସନମାନ । ୨୬ ।
 ବପାଧି ଅଗ୍ରରୁ ଲଭ ଶ୍ରଦ୍ଧ ପୁରସ୍କାର,
 କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ, ନୂତନ ଶସ୍ତ୍ର ଆବିଷ୍କାର । ୨୭ ।
 ଅଭୟ ବିଷମ ରାମ ବିଶାଳ ଦୁର୍ଜୟ,
 ଭୁଜ କରିଅଛି ଯା'ର ଟିକ୍ତବନ ଜୟ । ୨୮ ।
 ସାମ, ଦାନ, ଦଣ୍ଡ, ଭେଦ, ନୀତି ବିଚକ୍ଷଣ,
 ଶିକ୍ଷା ଜଗତରେ ତେଣୁ ଆଦର୍ଶ ଆପଣ । ୨୯ ।
 ନାହିଁ ବିଶେଷ କେଉଁ ଦେଶ ଲଙ୍କା ଉପଲକ୍ଷ,
 କେତେ ଗୁଣେ ହୋଇପାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ସମକକ୍ଷ । ୩୦ ।
 ଶୁଣି ବନ୍ଦୀ ମୁଖ ବାର ଲଙ୍କେଶ୍ୱର ଯଶ,
 ଦେବଙ୍କୁ ରହିଁ ନାହିଁ ଦେଲେ ହସ ହସ । ୩୧ ।
 ନାରଦଙ୍କ ଉପହାସ ମନେ କରି ସ୍ଥିର,
 ବୋଇଲେ ଶୁକ-ସାରଣ ସଚିବ ମିହିର । ୩୨ ।
 ପ୍ରକାଶନ୍ତୁ ଶ୍ରେ ମହର୍ଷେ ! ହାସର କାରଣ,
 ଜାଣନ୍ତି ତ ଯେତେ ତା, ଅଶୋଭା ଲକ୍ଷଣ । ୩୩ ।
 କୁତୁହଳ କଥା ବିନା ଉପୁନଲେ ହାସ,
 ନାନାବିଧ ଶ୍ରବେ ଦିଏ ସ୍ୱରା ହୃଦେ ପ୍ରାସ । ୩୪ ।
 ହାସ, ଶ୍ରୀ, ପରିଧାନ—ମାଳ ଅନୁଚିତ,
 ହୋଇଲ ବୋଲି ବିବେକା ଦୁଷ୍ଟନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରତ । ୩୫ ।

ନାହିଁ ବୋଲିଲେ ବନ୍ଦୀ ମୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ଯଶ,
 ଶୁଣି ଅନ୍ତରେ ମୋହର ଜଳିଲେ ହରଷ । ୩୭ ।
 ବରତ ନୁହଇ ଅନୁଚିତ ବିଶେଷଣ,
 ଅଳଙ୍କାର ଗାନ୍ଧେ ଯାହା ପ୍ରଧାନ ଦୁଷଣ । ୩୮ ।
 ଦେଶର ହିତ ସାଧକ ସମ୍ମୁଖରେ ଯଶ,
 ବୋଲିଲେ ତା' ପଛେ ପଛେ ଆସେ ଅପଣେ । ୩୯ ।
 ଅଯଥା ପ୍ରଶଂସା ନ କରନ୍ତି ବିଚାରିଣୀ,
 ଅଧଃପତନର ତାହା ପ୍ରଥମ କାରଣ । ୪୦ ।
 କେତେ ଅସଙ୍ଗତ କଥା ଲଙ୍କା ସୁଗେପର,
 ଶୁଣିଲବେଳୁ ମୋ ଦେହ ଉଠୁଅଛି ଥର । ୪୧ ।
 ଯହିଁ ପଡ଼ିନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ପଦ,
 ସେପୁର କି ଲଭି ପାରେ କେବେ ସୁର୍ଗପଦ ? ୪୨ ।
 ମନ୍ଦୀ ବୋଲିଲେ ହେ ତପୀବ୍ରତ ବିଚାରିଣୀ,
 କପର ହୋଇବ ଏହି ଅସବ ପୂରଣ ? ୪୩ ।
 ସବୁଜ ପଶ୍ଚିତ ଥରେ କରନ୍ତୁ କରୁଣା,
 ସିଂହଳ ଦ୍ଵୀପ ନ ହେଉ ଏତକରେ ଉଣା । ୪୪ ।
 ଦେବର୍ଷି ବୋଲିଲେ ସେ ଯେ ଅତ ବଡ଼ କଥା,
 କି ଉପାୟ କହିବି ମୁଁ ଶତ୍ରୁନାହିଁ ମଥା । ୪୫ ।
 ଗୋଲକବିହାରୀ ହରି ନିଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ,
 ଭଜତ ବସିଲ ପ୍ରଭୁ ଦୀନାର୍ତ୍ତନାଥନ । ୪୬ ।
 ନରଦେହେ ଭବେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅବତାର,
 ଧରଣୀ ଦୁଃସହ ଭାର କରବେ ସଂହାର । ୪୭ ।
 ହୋଇଛନ୍ତି ଧର୍ମପୂଜ୍ୟ ଭାରତେ ସମୁଦ୍ର,
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଦଶରଥ ନୃପ ସୁତ । ୪୮ ।
 ସୀତା ନାମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତର ଅତର ପାଳନା,
 ହୋଇଅଛନ୍ତି ରାଜର୍ଷି ଜନକ-ନନ୍ଦନା । ୪୯ ।

ଛୁଦ୍ର ରାମ ଶିରସନ ଗର୍ବ ବିମର୍ଦ୍ଦନ,
 ପଲେ, ହୋଇଅଛି ରାମ ସୀତାଙ୍କ ମିଳନ । ୪୧ ।
 ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଅନୁରୋଧେ ତାଡ଼ିଲା ମର୍ଦ୍ଦନ,
 କରିଛନ୍ତି ପଶୁ ରାମ ଗର୍ବେ ଦଳନ । ୪୦ ।
 ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ରାମ ରାଜାବଲେଚନ,
 ଦୁର୍ଜନ ଦଳନ ଦାନ ସଙ୍କଟ ମୋଚନ । ୪୧ ।
 ସତ୍ୟସିଂହ ପିତୃସତ୍ୟ କରିବେ ପାଳନ,
 ଗନ୍ଧନ କାନନେ ଭ୍ରମି ତେଜ ସିଂହାସନ । ୪୨ ।
 ସୀତା ସ୍ୱରମିତୀ ସଙ୍ଗେ କୋଦଣ୍ଡଧାରଣ,
 କରୁଛନ୍ତି, ଚିତ୍କୁଟ ସମୀପେ ଭ୍ରମଣ । ୪୩ ।
 ଭକ୍ତ ବଞ୍ଚିଲୁ କରି ଭକ୍ତ ଭର ବଣ,
 ଥିଣି ପାରିଲେ ହୋଇବ ଏ ପୁର ହିଦଣ । ୪୪ ।
 ଗୁରୁଶ୍ୱାସ ମୁଷ୍ଟି ଗାର ବିଶ୍ରାନ୍ତନୟନ,
 ବୋଇଲେ ଦେବକୁ ଘେନିମୋର ନିବେଦନ । ୪୫ ।
 ଅସ୍ତ୍ରାଚଳ ମଣ୍ଡିଲେଣି ହୁବର ଦିନେଶ,
 ଭବନେ ଯିବାକୁ ମୋତେ ଦିଅନ୍ତୁ ଆଦେଶ । ୪୬ ।
 ବିଧି ଆଜ୍ଞା ପାଇ ରଜା ଚଳିଲେ ଭବନେ,
 ସନ୍ଧ୍ୟା ତୀର୍ଥଗେ ମଞ୍ଜିତଲ ଦେବ ବିଶେଷେ । ୪୭ ।
 ଅଭୟା ଅଭୟ ପଦେ କରି ନମସ୍କାର,
 ଶ୍ରୀ ମଧ୍ୟବଚନ ମିଶ୍ର କରଇ ବିବୃତ୍ତ । ୪୮ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ସଂସାର—ବ୍ୟାସ

ସତୀ ପତ୍ରପ୍ରାଣା ଭୁବନ ସୁନ୍ଦରୀ,
ଗୁରୁମୟୀ ଲଙ୍କାପୁରୀ ପୁରନ୍ଦରୀ । ୧ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ, ସର୍ବ ସୌଭାଗ୍ୟମଣ୍ଡିନୀ,
ଲଙ୍କେଶ୍ଵରୀ ଅଙ୍କ ସର-ପଙ୍କଜନୀ । ୨ ।
ବିଲେକୀ ଜାବେଶୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-
ବଦନେ ବିଶାଦ, କାଳିମା ଜଡ଼ିତ । ୩ ।
ପୟରେ ପ୍ରଣମି ଲଳିତ କଳିତ
ବଚନ ରଚିଲେ ଏ କି ଆଚନ୍ଦ୍ରିତ । ୪ ।
ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି କରୁଛି କି ଦୋଷ
ଦାସୀ ପ୍ରତି ନାଥ ! ବହୁତ କି ରୋଷ ? ୫ ।
ଶତ ଶତ ଦୋଷ ସମ୍ପର୍କର ପାଇଁ,
କେତେ ସମା ଭ୍ରଷା ଦାସୀ କରି ନାହିଁ । ୬ ।
ପ୍ରଭୁ ହେ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀପଦ ସେବକା
ହୃଦୟର କେଉଁ କଥା ନ ଜାଣି କି ? ୭ ।
ହସି ଶ୍ରୀ ଦୁଃଖ କରନ୍ତୁ ଅନ୍ତର,
ତବ ଦୁଃଖେ ଦହୁ ହେଉଛି ଅନ୍ତର । ୮ ।
ଶୁଣି ବାମା ବାଣୀକଣା ମୃଦୁ ବାଣୀ
ମଘାଣ ଶ୍ରୀରେ ଗଣ୍ଡେ ମଣ୍ଡି ପାଣି । ୯ ।
ଶିବ ଶକ୍ତି ବଳେ ହୋଇଲି ନିର୍ଭୟ,
ବାହୁବଳେ କଲି ଶିଖୁବନ ଜୟ । ୧୦ ।
ବେଦ, ବ୍ୟାକରଣ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ବେଦାନ୍ତ,
ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ କରଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ୧୧ ।

ସେବାରେ ମନାଇ ଦେବ ଗ୍ରହଚକ୍ର,
 ତାଙ୍କ ବଳେ ସେଇ ଭୁବନ ଦୁର୍ଜୟ । ୧୬ ।
 ଆଗମ-ନିଗମ ଯଜ୍ଞ, ପୂଜା ପାଠ-ବିଧି;
 ବହୁଶ୍ରମେ ସାଧୁ ଅରଜିଛି ସିଦ୍ଧି । ୧୭ ।
 ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦପ୍ରଭୁଙ୍କେ ହୋଇଅଛି ଜାତ,
 କୁଳି ଯଶ ମଧ୍ୟ କରିଅଛି ଖ୍ୟାତ । ୧୮ ।
 ସୌଭାଗ୍ୟ ରଜତ ଟିଣର ଟିଣରେ
 ବାସ କଲେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ନିକଟରେ । ୧୯ ।
 ମୋ ପ୍ରସିଦ୍ଧାମୟ ହୋଇବାରୁ ବିଧି,
 ସ୍ଵର୍ଗଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେ ! ଅରଜିଛି ସିଦ୍ଧି । ୨୦ ।
 ଗୁରୁଶୀଳେ ! ମୋର ସକଳ ଗୌରବ,
 ସୌରଭକୁ ଆଜି ଫଣୁଛି ରୌରବ । ୨୧ ।
 ଦୀର୍ଘଜୀବା ହୋଇ ନ ପୁରୁଲ ଆଶା,
 ଶତବାର ଧକ ପ୍ରାଣୀର ଦୁରାଶା । ୨୨ ।
 ମୋହ ଦ୍ଵାରା ଯାହା ହୋଇନାହିଁ ଶେଷ,
 କ୍ଷୀଣ-ସୁ ପ୍ରାଣୀ ତା' ଲଭିବେ କି ଲେଖ ? ୨୩ ।
 ଅସୁରୁ ସନ୍ତପ ରେବୁ ବଳହୀନ
 ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେ ! ଜନ ଗାତ୍ର ଧୀଣ । ୨୪ ।
 ସେ କାହିଁ ପାଇବେ ଶାନ୍ତିର ଦର୍ଶନ ;
 ଯଶ ଲବ୍ଧ ଆଶା ପ୍ରାଣ ଅକାରଣ । ୨୫ ।
 ଜାଣ ତ ମୋହର ଅନ୍ତର ସରସ,
 ନାରିକେଳ ପରି ବାହାର କଙ୍କଣ । ୨୬ ।
 ଦଶ ମହାବିଦ୍ୟା ସିଦ୍ଧି ଲଭ କରି ।
 କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇ ତୋଷିଲି ଶଙ୍କର । ୨୭ ।
 ଦଶଶିର ବିଂଶ ଭୁକ ଯାହାବଳେ
 ଲଭକରେ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛୁ କଲେ । ୨୮ ।

ଥାନ ଦେବାଦେବୀ ମନାଇବା ପାଇଁ,
 କାଣିଛ ତ କେତେକାଳ ଯାଇ ନାହିଁ । ୨୫ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ସଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ,
 ନ କରିବେ ଯଦି ଲଙ୍କାରେ ଭ୍ରମଣ । ୨୬ ।
 ନାରଦ ମହର୍ଷି ବାଣୀ ଶିତାନଳ,
 ଦହୁବ ମୋହର ବୁଦ୍ଧି ବିଦ୍ୟା ବଳ । ୨୭ ।
 ସୁଗ୍ରୀବ ସୌମ୍ୟ ଶିଳପୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ,
 ହୋଇଛନ୍ତି ଯେଉଁ ବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁଦ୍ଧ । ୨୮ ।
 କରିବେ ସମସ୍ତେ ଦେଶେ ଅନ୍ଧାରୁର,
 ହିତାହିତ କିଛି ନ କରି ବିଚାର । ୨୯ ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରମଣଲେ ଯେ ବଡ଼ ହୋଇଛି,
 ସବୁ ଅନୁଭବ ସେ କରି ପାରିଛି । ୩୦ ।
 ସେ କାହୁଁ କାଣିବେ କାହା ମନ କଥା
 ଦୁଃଖୀ ରକ୍ତୀକର କାଟିଦେବେ ମଥା । ୩୧ ।
 ଗୁରୁ ଚନ୍ଦ୍ରାନନେ! କରନ୍ତି ମୁଁ ଅପ୍ପ,
 ଯେପରି ଘୋଷିବ ବିଶ୍ଵ ଲଙ୍କା କପ୍ପ । ୩୨ ।
 ମାନବ ରୂପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ,
 କରୁଛନ୍ତି ଚିତ୍କୁଟରେ ଭ୍ରମଣ । ୩୩ ।
 କଲେ କରିଗଲେ ପୁରେ ଅଣାଇବା
 କାୟୁମନୋବାକ୍ୟ ଅତି ପି ଦୁର୍ଜବା । ୩୪ ।
 ନ ଆସିବେ ଯଦି ଏଥୁ ଦୟାମୟ,
 ଆରମ୍ଭେ ତାଙ୍କ ସହିତ ବିରାଡ଼ । ୩୫ ।
 ମାନବରୂପରେ ଜନମ ତାଙ୍କର,
 ମନୋରାଜ୍ୟ କାହୁଁ ବୁଝିବେ ଆମ୍ଭର । ୩୬ ।
 ଶତ୍ରୁରାଜ ଧରି ଆରମ୍ଭିଲେ ରଣ,
 ବିଷ୍ଣୁ କରେ ପ୍ରିୟେ! ହାରିବା ଜୀବନ । ୩୭ ।

ସୌଭାଗ୍ୟ ସଉଧେ କଳକ କଳସ,
 ଶୋଭିବ ଆମ୍ଭର କହୁବେ ଦିଦଶ । ୩୮ ।
 ଅଳୀକେ ଅଜ୍ଞାନେ ରଟିବେ ଦୁର୍ନାମ,
 ମଣିବା ତାହାହିଁ ଆମ୍ଭର ସୁନାମ । ୩୯ ।
 କେହୁ ଜ୍ଞାନ, କର, ବବେକା ଶେଷର,
 ବୁଝିବେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ତର ଆମ୍ଭର । ୪୦ ।
 ଦଶ ଜଣ ଜ୍ଞାନ ଗାଇବେ ଯା ଯଶ,
 କେ ପଶୁରେ କୋଟି ମୂର୍ଖ ଅପସଶ । ୪୧ ।
 ନ ଚିହ୍ନିଲେ ମୋତେ ଗୋବଲେଚନ,
 ଅନ୍ତମେ ଜଣାଇ ଦେବ ମୋର ମନ । ୪୨ ।
 ହେଲ ଦୃଢ଼ ବ୍ରତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ,
 କରାଇବ ଆଶି ଲଙ୍କାରେ ଭ୍ରମଣ । ୪୩ ।
 ପଡ଼ିଲେ ଖମା ପୁରେ ସେ ପାବନ ପଦ,
 ମଣିବ ଲଭିବ ଆଶଶ୍ରୁଳ ପଦ । ୪୪ ।
 ଭଞ୍ଜି ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଶ ଏହି ସୀତାରାମ,
 ପୁଣି କରି ଦେବେ ଆମ୍ଭ ମନସ୍ଥାମ । ୪୫ ।
 କରଯୋକି ପ୍ରିୟେ ! କର ନିବେଦନ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା ନେତ୍ରେ ଚାହିଁ ଗୋବଲେଚନ । ୪୬ ।
 ଜୟ ଜୟ ରାମ ଗୋବଲେଚନ,
 ଜୟ ପର୍ଣ୍ଣବମ ଗର୍ବ ବିମର୍ଦ୍ଦନ । ୪୭ ।
 ଜୟ ସୀତାପତି କୋଦଣ୍ଡଧାରଣ,
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଗ୍ରଜ ମାନ ରଞ୍ଜାରଣ । ୪୮ ।
 ଶ୍ୟାମ ଦୁଃଖାଦଳ ବରନ ସୁନ୍ଦର,
 ପତିତପାବନ ବାର ପୁରନ୍ଦର । ୪୯ ।
 ଜୟ ରଘୁକୁଳ ସମୁକ୍ତଳ ରବି,
 ପ୍ରଭୁ ! ଅବୁଦ୍ଧ-ଗର୍ବଗୋବ-ପବ । ୫୦ ।

ଭଜନମାଳାର ପ୍ରବଚାଠ ଶେଷ,
 ହୋଇ ନାହିଁ, ନିଶା ହୋଇଗଲା ଶେଷ । ୫୧ ।
 ଦୋକଳଧୂ ଡେଇଁ ମାଢ଼ିଲ ପଟ୍ଟ,
 ବାଦ୍ୟରାଜି ବାଜି ଶୁଭେ ଗହ ଗହ । ୫୨ ।
 ରାଜିଲେ ତା' ସଙ୍ଗେ ବାଜି ଅବଜରାଜି,
 ସରେ ପ୍ରୟୁକ୍ତି ହେଲେ ଅବଜରାଜି । ୫୩ ।
 ମଜ୍ଜିଲେ କମଳ କୋଳେ ଭଞ୍ଜମାନେ,
 କୁଜିଲେ ବହୁଙ୍ଗେ ସୁମୁଦୁଳ ତାନେ । ୫୪ ।
 ପଡ଼ିଲେ ଅବନୀସୁରେ ବେଦମନ୍ତ୍ର,
 ଝଡ଼ିଲେ ଶେଫାଳୀ କୁସୁମ ସବନ୍ଧ । ୫୫ ।
 ଗଡ଼ିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ଭକ୍ତ ଜନେ,
 ଲଢ଼ିଲେ ହରଷେ ତାମ୍ରରୁଡ଼ି ଗଣେ । ୫୬ ।
 ହସିଲ ପରାଚୀ ରବିଚନ୍ଦ୍ର ଧର,
 ଦିଶିଲ ଭକ୍ତୁଳ ବିମଳ ନଗର । ୫୭ ।
 ସ୍ଥାନ ଦେବାଇଁନେ ବିଜେ ହେଲେ ରାଜା,
 ବାଜିଲ ଆଗରେ ନାନାବିଧ ବାଜା । ୫୮ ।
 ବନ୍ଦୀଗଣ ଆସି କଲେ ଯଶପାଠ,
 ସଜୀତ ପ୍ରସାଶା ନଟୀ କଲେ ନାଟ । ୫୯ ।
 ମଣ୍ଡି ଅପଘନ କୁସୁମ ଚନ୍ଦନେ,
 ବିଚିତ୍ର ବରଣ ପଟ ଆଭରଣେ । ୬୦ ।
 ତନ୍ତ୍ରମତେ ଚନ୍ଦ୍ର-ପୂଜା କରି ଶେଷ,
 ଚଣ୍ଡୀ ଭବନରୁ ଚଳିଲେ ଧୀରେଣ । ୬୧ ।
 ବୈଶ୍ଣବେବ ହୋମ ତର୍ପଣାଦି କର୍ମ,
 କଲେ ବିଜ୍ଞମଣି ଯଥା କୁଳ ଧର୍ମ । ୬୨ ।
 ଭୋଜନାଦି କର୍ମ କରି ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଶେଷ,
 ରାଜ ଆଭରଣେ ଚଳିଲେ ଶାରେଣ । ୬୩ ।

ତତୁର ମୁକୁଟ'ସରିବକୁ ବଳ,
ମନ୍ତ୍ରଣା ଆଗାରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ । ୬୪ ।

ବୋଲିଲେ ତୁମ୍ଭେ ତ ବବେକାଦିଶର,
ଦୟା କରି ରଖ ସମ୍ମାନ ମୋହର । ୬୫ ।

ସାଦି କୁଳେହୁଳି ପୂତ ରଘୁବଂଶ,
ହଂସ-ବଂଶେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅବତଂସ । ୬୬ ।

ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଦଶରଥ ନାମ,
ରଜକୁଳେ ଏକମାତ୍ର ରାଧାଧାମ । ୬୭ ।

ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାମ ରାଜାବଲେଚନ,
କମଳ-ବିଳାସ ଦାନାର୍ତ୍ତ-ନାଗନ । ୬୮ ।

ପିତା ସତ୍ୟ ପାଳି ପଞ୍ଚବତୀ ବନେ,
ରଘୁଛନ୍ତି ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗହଣେ । ୬୯ ।

ଶୁଣିଛୁ ତ'ଭ୍ରାତା ଶିବ ଶରାସନ,
ଉଷିଲେ ରାଜର୍ଷି ଜନକଙ୍କ ପଣ । ୭୦ ।

ସଦ-କୁଳ ପଦ୍ମ କାନନ-ଶିଶିର,
ବାର-ଯଶ-ଗନ୍ଧ-ତମିର-ମିହିର । ୭୧ ।

ପଶୁରାମ କଳା କରିଲେ ହରଣ,
କଳାବାନ ସେହୁ କୋଦଣ୍ଡ ଧାରଣ । ୭୨ ।

ନ ପଡ଼ିଲେ ଲଙ୍କା ପୁରେ ତାଙ୍କ ପଦ,
ବ୍ୟର୍ଥ ହେଉଛି ମୋ ସକଳ ସମ୍ପଦ । ୭୩ ।

କଲେ ବଲେ କଉଶଳେ ତାଙ୍କୁ ଆଣ,
ଯାଅ ବାର ଶୀଘ୍ର ଅଛୁ ମୋରୁ ରାଣ । ୭୪ ।

କାଲି ସଭାରେ ତ କରିଛୁ ଶ୍ରବଣ,
ସିକାଳିଲୁ ରାତ୍ରି କଲେ ଯା କଥନ । ୭୫ ।

. ସୀତା ରାମ ପଦ କରଲେ ଦର୍ଶନ,
 ସଫଳ ହୋଇବ ମୋହର ନୟନ । ୬୬ ।
 ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଲୁଭ ସତେବ ଚଳିଲେ,
 ସିନ୍ଧୁ ଲଢ଼ି ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟରେ ମିଳିଲେ । ୬୭ ।
 ସୁତ ସହ ରଥ ରଖିଣ ଗୋଦନେ,
 ଲେଖିଲେ ରାମକୁ ବୁଲି ଘନ ବନେ । ୬୮ ।
 ନଗେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦିନୀ ଶ୍ରୀପଦ ପଲ୍ଲବ,
 କୃପାରେଣୁ ଲଭି କହଇ ମାଧବ । ୬୯ ।
 ଅଭୟା ଅଭୟ ଶ୍ରୀପଦ ରାଜାବ,
 ପଦ ଧ୍ୟାନ କରି ଯାଉ ତା'ର ଜୀବ । ୭୦ ।

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—ବନବେଶ

ଗହନ ବିଜନ ବନରେ

ଭ୍ରମେ ସତେବ ସ୍ଥର,

ଶ୍ରୀମତନ୍ତ୍ରକ କୁଟୀର

କାହିଁ ନ କରି ସ୍ଥିର । ୧ ।

ମୋହୁଛି ମାନସ କାନନ

ନାନା ସୁମନା ଧର,

ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ମୃଦୁ ସୁଗନ୍ଧ

ସମୀରଣ ସଞ୍ଚର । ୨ ।

ଲବ କିଶଳୟ ବସନେ

ଶୋଭେ ବନା ବନିତା,

ସୁକୋମଳମୟୀ ବଲ୍ଲରୀ

ନାନା ପୁଷ୍ପେ ଭୂଷିତା । ୩ ।

ବିହଙ୍ଗ ମୃଦୁଳ କାକଳୀ

ମୋହୁ ବନ ବସୁଧା,

ତାଳୁଛି ପଥକ ଶ୍ରବଣେ

ଅବା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଧା । ୪ ।

ଢେଙ୍କି କେକା ରମ୍ୟ କଳପ

କରୁଛନ୍ତି ନର୍ତ୍ତନ,

ଗଣବଣା ଏଣି ଲେକନେ

ମୋହୁ ନିଅନ୍ତି ମନ । ୫ ।

ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଘନ ବନରେ

ବିହକୂଟ ଭୂଧର—

ସମୀପେ, ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ

ମଲ୍ଲୀକୁଳ ଶେଷର । ୬ ।

ଗୈଳୁ ଅନାବଳ ନିର୍ଦ୍ଦର

ଜଳ ବନ ମଣ୍ଡଳେ,

ବହୁ କଳ କଲୁ ଶବଦେ

ସବ ସନ୍ତାପ ହରେ । ୭ ।

ଦେଖିଲେ ସତବ ଅନନ୍ଦ

ତୁରେ ଏକ ଉଟକ,

ସୁଷମା ବଢ଼ାନ୍ତି ତା ପାଶେ

ପୁଟି କେତେ କୁଟକ । ୮ ।

ବନ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ସରଗେ

ତହିଁ ରଚନ୍ତି ଖେଳ,

ପରସ୍ପର ହଂସା ନ ରଖି

ହୋଇ କୌତୁକେ ମେଳ । ୯ ।

ମୃଗାଜନାସନେ ବଜୟ

ସୀତା, ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ,

ଭାବିଲେ ସତବ ଦିପ୍ତରେ

ଏହି ଶୋଭା ସଦନ । ୧୦ ।

ମର୍କଟ, କଳକ, ରଜତ

ଆଜି ବିଗ୍ରହ ଧରି

ଆସିଛନ୍ତି ଅବା ବଳକୁ

ବଶି ତାପ ଯହର । ୧୧ ।

ଗଞ୍ଜା ଯମୁନାର ମଧ୍ୟରେ

ବିଜେ ଅବା କମଳ

ସୁମାଳ ବଶଦ ନୀରଦେ

ନିଶ୍ଚଳ କି ଚପଳ । ୧୨ ।

ମୁଖି ଜୟୀବର, କୁମୁଦ

କୁବଳୟ କମଳ

ବନ ସରସୀ କି କରୁଛି

ଆଜି କି ପରମଳ । ୧ ।

ପାରିବାତ ଫଳ ସଙ୍ଗରେ

ବଜ, ମାଲେନ୍ଦ୍ର, ମଣି

ଅମର ପତଙ୍ଗ ମନାଇ

ଲଭିବୁ କି ଧରଣୀ । ୧୪ ।

ଧନ୍ୟ ହେଲି ଆଜି ବିଲେକି

ଜଗଜ୍ଜନ ଜୀବନ,

ଜନ୍ମ ଭୁଲ୍ଲୀର୍ଜିତ କଳୁଷ

ହୋଇଗଲା ମୋତନ । ୧୫ ।

ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ବା

ରଜ୍ଜ ବଜାବ କରେ,

ସମର୍ପଣ କଲି ମୋ ପ୍ରାଣ

ମନୋଗତ ଶ୍ରବରେ । ୧୬ ।

ଭୁବନ ମୋହନ ମାଧୁରୀ

ତନି ରୂପରେ ଦେଖି

ଲତକା ଅନ୍ତରେ ରହିଲେ

ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣି ନିରେଖି । ୧୭ ।

ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଉପରେ

ପଡ଼ିଯାଏ ନୟନ—

ବିହଙ୍ଗ ସେ ଶୋଭା ବାଗୁରୀ

ପାଶେ ନୁଏ ବନ୍ଦନ । ୧୮ ।

ଅପଲକ ନେତ୍ରେ ସଜିବ

ଗୃହି ହୋଇ ତନ୍ମୟ,

ରୂପ ଅନୁରୂପ ବଚନ

ଶୁଣି ହେଲେ ଅଥୟ— । ୧୯ ।

‘ହମେ ହମେ ତାଙ୍କ ସମୀପେ

କରୁଥାନ୍ତି ଗମନ

କରି ମୁଖ, ପଦ ଶବଦ

ନିଜ ତନୁ ତୋହର । ୨୦ ।

ସେ କାଳେ ଶୁଭଲ ଭବର

ଦିଗୁ ରଥ ଶବଦ,

ବିଲେକିଲେ ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ,

ସୀତା ହୋଇ ସୁବଧ । ୨୧ ।

ଧନୁର୍ବୀର କରି ମାର୍ଜନ

ଯୋଗ ଡାକ୍ଷ ସାୟକ

ରଣ ହୋଇଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ

ରାମ ମୁଦ ଦାୟକ । ୨୨ ।

ଗୁହଁ ଗୁହଁ ହମେ ଦିଶିଲ

ଅଯୋଧ୍ୟାର ସ୍ୟନ୍ଦନ,

ଦେଖିଲେ ବସିଛି ଭରତ

ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେହନ । ୨୩ ।

ଏକକୁ ଆରେକ ବିଲେକି

ହୋଇଗଲେ କାତର,

ସମ୍ଭବ ନୟନୁ ଲେଖକ

ମନ୍ତ୍ର ହେଲା ଅନ୍ତର । ୨୪ ।

ସେକାଳେ ସ୍ୟନ୍ଦନୁ ଓହ୍ଲାଇ

ଧରି ରାମ ଚରଣ,

ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ନମିଲା ଭରତ

ଭକେ କରି ସେବନ । ୨୫ ।

କି ହେଲା କି ହେଲା କାହିଁକି

ସାଇ କରୁ ସେବନ,

କହ କହ ଶୀଘ୍ର ଅଥୟ

ହୋଇଯାଏ ଜୀବନ । ୨୬ :

ବଳେ ବଢ଼ାଇଣ ଅନୁଜେ

ସମ ସଜାବ କରେ :

କାରଣ ପୁରୁଷ ସଜଳ

ନେହେ ଦଗ୍ଧ ଅନ୍ତରେ । ୨୭ ।

ହୃଦୟ ଧୂଳିରେ ଭରତ

ପିତା ସ୍ବର୍ଗାବେଶେ—

କଲେ ବୋଲି କହୁଁ, ଶ୍ରବେ

ଭଜେ କଲେ ଶେଢ଼ନ । ୨୮ ।

ବାତାହତା ହେମ ଲତକା

ସମ ଶ୍ରବଣେ ସୀତା,

ବାଣୀଧୂଳି ଜଣା ହୃଦନେ

ହେଲେ ମହା ଲୁଣ୍ଠିତା । ୨୯ ।

ବୋଇଲେ ରେ ବଧୂ ! ଜଗତେ

ତୁହି ବଡ଼ ଦାରୁଣ

ବନବାସ ଦୁଃଖେ ଦେଲୁ ଯା

ଏହି ଘୋର କଷଣ । ୩୦ ।

କରି ନାହିଁ ଦିନେ ଶୁଣୁର-

କର ପଦ ଅର୍ଚ୍ଚନ

ନେହ କରି ନାହିଁ ଭଲରେ

ମୁଖ ପଦ୍ମ ଦର୍ଶନ । ୩୧ ।

ଦିନେ ଶୁଣି ନାହିଁ ମୋ ଶ୍ରୁତି

ତାଙ୍କ ଅମୀୟ ଶ୍ରୀ

ଥିଲ ଆଶା ବନ୍ଧୁ ଫେରିଲେ

ମେଣ୍ଟିବ ଏ ପିପାସା । ୩୨ ।

ସେ ଆଶା ଲଭିବା ହେଉନ

କଲୁ କାହିଁକି ବଧୁ

ଦୁଃଖ ପରେ ଦୁଃଖ ଦେଇ ତୁ

ଅରକିଲୁ କୁହୁଛି । ୩୩ ।

ଅନ୍ତମେ ନ କଲି ଦର୍ଶନ

ମୁଖେ ସଲିଳ ଦାନ

କେଷୁ ସୁଦବଧୁ ହୋଇଣ

ଧକ ହେଲ ମୋ ପ୍ରାଣ । ୩୪ ।

ଧନ୍ୟ ଲେ ଉର୍ମିଳା, ମାଣ୍ଡବା,

ଶୁଭକାଞ୍ଚି, ଭଗିନୀ !

ପିତାଙ୍କ ଅନ୍ତମ କାଳରେ

ହେଲ ସେବାକାରଣୀ । ୩୫ ।

ଦେଉଥିବ କେଉଁ ସାନ୍ତନା

କିଏ ମାତାକୁ ମୋର

ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଗ୍ରାସିଥିବ ତ

ମହା କରୁଣ ଘୋର । ୩୬ ।

ଶ୍ରାବମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଭରତ,

ତଥା ଶୋକେ ଅଧୀର

କିଏ କରୁଅଛି କାହାକୁ

ଅବା ବୁଝାଇ ସ୍ଥିର । ୩୭ ।

ହନନେ ପୁଞ୍ଜିଲେ ଶ୍ରାବମ

ଶତ୍ରୁଧନ ସଙ୍ଗରେ

ଥିଲ ତ ? ଭରତ ! ପିତାଙ୍କ

ପ୍ରାଣ ଯିବା କାଳରେ । ୩୮ ।

ହୁଟି କର ନା ତ ସେବାରେ ?

କହ କି ବ୍ୟାଧି ହେଲ ?

ବନବାସେ ପିତୁ ବିନାଶ
ଦୁଃଖ ବଧାତା ଦେଲ । ୩୯ ।

ଯେଉଁବନ୍ଧୁ କଲ ପ୍ରଭୁ ହେ
ତୁମ୍ଭେ ବନ ଗମନ
ସେହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରେକଳ ଶୟନ
ପିତା କଲେ ବର୍ଜନ । ୪୦ ।

ହାୟ ରାମ ! ଧକ କୈକେୟୀ
କହି ଚିତ୍ତଲେ ପ୍ରାଣ,
ମାତୁଳ ଆଳୟ ଶୁଣିଲୁ
ଆସି ହେ ରଘୁରାଣ । ୪୧ ।

ପଣ କରୁଥିଲେ ପିଣ୍ଡରେ
ଥିବା ଯାଏ ଜୀବନ
ଦେଖାଇବ ନାହିଁ କୈକେୟୀ
ମୋତେ ତାର ବଦନ । ୪୨ ।

ଭରତ ସଙ୍ଗରେ ସେ ସ୍ଥାନେ
ଆସିଥିଲେ ଯେ ମାନେ
ସାନ୍ତନୁ ସଲିଳ ଅପିଲେ
ତାଙ୍କ ଦଶଧ ପ୍ରାଣେ । ୪୩ ।

ନିଜ ନେତ୍ରୁ ଅଶ୍ରୁ ସୁକରେ
ପୋଛି ରଘୁନନ୍ଦନ,
ବୋଇଲେ ଭରତ ! ଭବନେ
ଶୀଘ୍ର କର ଗମନ । ୪୪ ।

ବୈଦେହୀ ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତୁମେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଯାଅ
ପିତାଙ୍କ ପଞ୍ଚିତ୍ତ କରମ
ଯଥାବଧି କଣ୍ଠଅ । ୪୫ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ଭରତ

ଧର ହୋଇ ବିଜୟ

ବୋଇଲେ ରମା ବାଣୀ ଶ୍ରବଣ

କର ହେ ଦୟାମୟ । ୩୭ ।

ହୋଇ ନାହିଁ ଚିତା ପ୍ରଦାନ

ପିତାଙ୍କର ଶବରେ

ତେଲିସାଣେ ତାହା ରହିଛି

ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ । ୩୮ ।

ବରପୁତ୍ର ଶକ ଆସନେ

ବସି ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ—

କଲେ ପିତାଙ୍କର ହୋଇବ

ଶବେ ଚିତାଗି, ଦାନ । ୪୮ ।

ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସହିତେ

ପ୍ରଭୁ କରି ବିଜୟ

ପିତାଙ୍କର ଶବ ସଂସ୍କାର

କର ହେ ଦୟାମୟ ! ୪୯ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ଭରତ

ଅବିଶ୍ୱର ବଚନ

ବାଳକ ପରି ତୁ କିପରି

କରୁଅଛୁ ରଚନ । ୫୦ ।

ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶ ଭରତ

କର ନାହିଁ ଲଜନ

ରାଜସିଂହାସନ ତୋତେ ସେ

କରିଛନ୍ତି ଅର୍ପଣ । ୫୧ ।

ମୋତେ ଧୈର୍ୟ୍ୟ କରି ଆଦେଶ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବରଷ

ବନୋକା ବେଶରେ ବୁଲିବି
ବନେ ନୋହିଁ ବିମର୍ଷ । ୫୨ ।

ଯାଅ ସ୍ତ୍ରୀତା ସଙ୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତୁମ୍ଭେ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରେ
ହୁଟି ଘଟିଲଣି ବନ୍ଧୁତ
ରାଜୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟରେ । ୫୩ ।

ଶ୍ରୀରାମ ନିରାଶ ବଚନ
ଶୁଣି ଭରତ ଶାର
ଗୁରୁଶ୍ୱାସ ମୁଁ ହିଁ ବିସ୍ମୟେ
କହେ ହୋଇ ଅଧୀର । ୫୪ ।

କଳବନ୍ତ ରାମ ରାଜାବ
ନେତ୍ର ଜନ ମୋହନ
ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳି କରିବେ
ଘୋର ବନେ ଭ୍ରମଣ । ୫୫ ।

ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଶାର-ମୁକୁଟ-ମଣି,
ଭ୍ରାତୃବତ୍ସଳ ସେ ଶ୍ରୀରାମ
ବନ ପଥ ଅଗ୍ରଣୀ । ୫୬ ।

ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ କମଳ
ସୀତା ରାକ୍ଷ ନନ୍ଦନ,
ପତିପ୍ରାଣୀ ସେହି ଶ୍ରୀରାମ-
ଚନ୍ଦ୍ର ଅନୁଗାମିନୀ । ୫୭ ।

କେବଳ ଦାନବା-ପ୍ରକୃତ
କୈକେୟୀର ନନ୍ଦନ,
ନୃଶଂସ ନିର୍ମମ ଭରତ
ପକ୍ଷେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ । ୫୮ ।

ଜୀବନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୈଦେହୀ

ଦାନ ବନୌକା ବେଶେ,

ଫଳମୂଳ ଖାନ୍ତି ବୁଲିବେ

ଘୋର ବନ ମୁଣ୍ଡଦଶେ । ୪୯ ।

ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରୋତ୍ତାପ୍ୟ ଭୂପତ୍ନେ,

ସିଂହ ହେବ ଭରତ,

ଶୁଣି ସଦୃଶ ତ ଧରଣୀ,

ବାତ, ଚନ୍ଦ୍ର ଆଦିତ୍ୟ । ୫୦ ।

ବିମଳ ଅଯୋଧ୍ୟା ଆକାଶେ

ରାମ-ଧନଳ-କର,

ଗୌତମୀ ନକ୍ଷତ୍ର ମଣ୍ଡଳେ

ହୋଇଥାନ୍ତେ ସୁନ୍ଦର । ୫୧ ।

କଳଙ୍କ ଜଳଦ ଜଡ଼ିତ

ଏ ଭରତ ବାଳିଶ,

ନ ଶୋଭୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ଗଗନେ

ଶିରେ ପଡ଼ୁ କୁଳିଶ । ୫୨ ।

କିଏ ବଧୁ ରହି କେଉଁଠି

କଲ ଏହି ବିରୂପ,

ଯା ହେଉ ଦେଖିଲେ କରନ୍ତି

ନିଶ୍ଚେ ତାକୁ ସହାର । ୫୩ ।

ବାର ପଶୁରାମ ବାଟ ମୁଁ

ଆଜି କଲି ଧାରଣା,

କରବି ଶାପିନ୍ଦ୍ର କୈକେୟୀ

ଶିର ଶତ୍ରେ ଛେଦନ । ୫୪ ।

ତା ପରେ ନାଶିବ ନିଜର

କଳଙ୍କିତ ଜୀବନ.

ପ୍ରତୀ ପୁଅ ସହି କରିବେ
 ପିତା ଚିତା-ହୁଣ୍ଡ । ୭୫ ।
 ଭାବର ଶେଷ ବିଦାୟ
 ଘେନ କୋଦଣ୍ଡଧର,
 ତବ ରୁତ କରି ପାଳନ
 ମୋ ବ୍ରତେ ମୁଁ ତପ୍ତ । ୭୬ ।
 ଆଶୁସି ବୋଇଲେ ଭରତେ
 ରମ ମଧୁର ଗୀର,
 ସଂସାର ପ୍ରଥମ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ବଳେ ନୁହଁ ଅଧୀର । ୭୭ ।
 ସୁରକୁଳ ନୃପ ଦିଲ୍ଲୀପ
 ରଘୁ, ଅଜକ କାଶୀ,
 ପୁଷ୍ପିତା ଲତକା ସୁରପା
 ମଣ୍ଡିଅଛି ଧରଣୀ । ୭୮ ।
 ବାଧା ବିଘ୍ନେ ସଦା କଡ଼ିତ
 ମାନବକ ଜୀବନ,
 ବହୁବୀର ଇତିହାସେ ତା,
 କରିଥିବୁ ଶ୍ରବଣ । ୭୯ ।
 ଯେଉଁ ଧର ଭାର ଭରତ
 ବସି କର ବିଗୁର;
 ଯେପରି ହୋଇବ ମିହିର-
 କୁଳ ଯଶ ପ୍ରସାର । ୮୦ ।
 ସତ୍ୟ ଭଗ୍ନ ହେଲେ ଜୀବନେ
 ଅଛି କି ପ୍ରୟୋଜନ,
 ଅକଳକ ସୁଧି କୁଳେ ମୁଁ
 ହେବ ନିନ୍ଦା ଭାଜନ । ୮୧ ।

ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ହୋଇ ନଗରେ

ବସି କଲେ ମୁଁ ସୁଖ

କାୟା ଛାଡ଼ି ହୋଇ କାହାକୁ

ଦେଖାଇବି ଏ ମୁଖ । ୨୨ ।

ତଳେ ମାନ୍ଦ ଦୁଃଖ ଭରତ !

ହୃଦେ ନ ଦିଅ ସ୍ଥାନ,

ଶୋଣିବା, ହୋଇଛି ପୂର୍ବରୁ

ଯାହା ବଧୂ ବଧାନ । ୨୩ ।

ପିତୃ ବିପ୍ଳାବ ଏ ନୁହଁଇ

ବଧୂ ପରାଧୀ ଶର,

ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ଅଟଳ

ଯମ, ଯେଉଁ ତା ପାଇଁ । ୨୪ ।

ନିୟତର ବନ୍ଧୁ ପରାଧୀ

ହୁଏ ବ୍ରତୀ ଜୀବନେ,

ସେଥିପାଇଁ ଗର-ସାହାସ

ବାନ୍ଧି ଭରତ ! ମନେ । ୨୫ ।

ପିତା ସତ୍ୟ ଯଥା ମୋ ବ୍ରତ,

ତଥା ମୋର ଆଦେଶ,

ପାଳିବାକୁ ତୋତେ ହୋଇବ

ଜାଣିଥାଅ ଅବଶ୍ୟ । ୨୬ ।

ସାକେତ ନଗରେ ଭରତ

ଶୀଘ୍ର ବାହୁଡ଼ି ଯାଅ,

ପିତାଙ୍କର ଶବ ଫିଆର

ଯଥାବଧୂ କରାଅ । ୨୭ ।

ବୃଦ୍ଧ ମଲ୍ଲୀ ଖଟିତ, କରଣ

ଝିପ୍ପା କଲପ ଶେଷ,

କରି ପ୍ରଜା ମନ ରଞ୍ଜନ

ପାଳ ଅଯୋଧ୍ୟା ଦେଶ । ୭୮ ।

ବୃଦ୍ଧା ମାତାମାନେ ସମୟେ

ହେଲେ ଚନ୍ଦ୍ରା ମଗନ,

ତୋଷ୍ଟିରୁ ତାହାଙ୍କୁ ଭରତ,

ଶ୍ରୀ ମିଷ୍ଟ ବଚନ । ୭୯ ।

ବଧୁ ବିଭୀଷଣ ନ ବୁଝି

ସାନ ଜନନୀ ଭାଇ,

ଆପଣାକୁ ନିନ୍ଦ ସବଦା.

କାନ୍ଦୁଥିବେ ମୋ ପାଇଁ । ୮୦ ।

ଭରତ ସଙ୍ଗରେ ବୈଦେହୀ

ଗାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯାଅ,

ବୃଦ୍ଧା ମାତାଗଣ ହୃଦୟ

ଗୁରୁତାପ ଲିଭାଅ । ୮୧ ।

ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ଭରତ

କହେ ହୋଇ ବିନୟ,

ମୋ ବାଣୀ କରନ୍ତୁ ଶ୍ରବଣ

ପ୍ରଭୁ ! ହେ ଦୟାମୟ । ୮୨ ।

ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞ ଲକ୍ଷ୍ମଣ

ଦେବ ଥିଲେ ସଙ୍ଗରେ,

ସହାୟ ହୋଇବେ ତୁମ୍ଭକୁ

ଘୋର ବନ ପଥରେ । ୮୩ ।

ପତିପ୍ରାଣୀ ସୀତା ପ୍ରଭୁ ହେ

ତୁମ୍ଭ ପାଶୁ ଅନ୍ତର,

ହେବାକୁ ଭୟମ ବୋଲି ମୋ,

ଶରୁ ନାହିଁ ଅନ୍ତର । ୮୪ ।

ସନ୍ତପ ହୃଦୟ ଭରତ

ତବାଦେଶ-ରତନ-

ପାଇ, କରୁଅଛି କେବଳ

ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଜମନ । ୮୪ ।

କେବଳ ଅଭୟ ବରଦ

ସିଂହାସନ ଭାଜନ,

ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀପଦ ପାଦୁକା

ଦାସ ସେଲେ ଅର୍ପଣ । ୮୫ ।

ଅଯୋଧ୍ୟା ସନ୍ତପ ସାଗରେ

ତାହା ତରଣି କରି,

ବିଦ୍ମ ଉର୍ମିମାଳ ସହଜେ

ଯାଇ ପାରନ୍ତା ତର । ୮୬ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀପଦ ପାଦୁକା

ଦେଉଁ ହରଷ ଭରେ,

ପ୍ରଣମି ତଳିଲେ ଭରତ

ତାହା ବହି ଶିରରେ । ୮୭ ।

ସ୍ନାନ କରି ରାମ ରାଜାବ—

ନେନ୍ଦ୍ର ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ,

ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣମି

କଲେ କାଳ ଯାପନ । ୮୮ ।

ଅବୁରେ ଲତକା ଅନ୍ତରେ

ଚନ୍ଦ୍ର ଶୁକ ସାରଣ

ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସୂକ୍ଷ୍ମା ବଲେକି

ତୋଷୁଥାନ୍ତି ନୟନ । ୮୯ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞା

ଶୁଣି ନିଜ କାମନା,

ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ, ଅନ୍ତରେ
କରି ନେଲେ କଳ୍ପନା । ୧୧ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଦୁଚ୍ଛ ଲଙ୍କାକୁ
ଶୀଘ୍ର ଫେରିବା ପାଇଁ,
ଆଶି ହେଉ ନାହିଁ ସୁଷମା
କ୍ଷେପ ନେଇ ଫେରାଇ । ୧୨ ।

ଫେରି ଆସିବାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ଦେଲେ ପକାଇ ପାଦ,
ଗୁଡ଼ି ପାରୁ ନାହିଁ ଶ୍ରବଣ
ଭ୍ରଷ୍ଟା ରତ୍ନ-ସମ୍ପଦ । ୧୩ ।

ରତ୍ନ ଲଭି ଯଥା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ
ଆସେ ହରାଇ ଘରେ,
ସତେବ ରଞ୍ଜନ ବସିଲେ
ତଥା ରଥ ଉପରେ । ୧୪ ।

କେ ଘ୍ରାମ କରି ପ୍ରଥମେ
ସୁତ ଗୁଳି ସ୍ୟନ୍ଦନ,
ନକ୍ଷେତ୍ରେ ଯାଇ ଦେଖିଲ
ଅସ୍ତେନ୍ଦୁଣ ତପନ । ୧୫ ।

ମାଣିକ୍ୟର ସ୍ତମ୍ଭ ସାଗରେ
ରଚିଥିଲେ ତପନ,
ନକ୍ଷତ୍ର ସଙ୍କେତେ ସାରଥି
ଚଳାଇଲ ସ୍ୟନ୍ଦନ । ୧୬ ।

ଲଙ୍କାରେ ପ୍ରବେଶୁ ବଳେକି,
ତୋଷେ ବାଜୁ ଶବଣ,
ସୁକ୍ତିଲେ ଦର୍ଶନ କଲ ତ ?
ଧରା ଭର ହରଣ । ୧୭ ।

ବୋଇଲ ସରବ ହୋଇଲ

ମୋର ଜୀବନ ଧନ୍ୟ,

ଦରଶନ ବେଳୁଁ ଅନ୍ତର

ଭଜୁ ନାହିଁ ତ ଅନ୍ୟ । ୧୮ ।

ଶୋଭାବନ୍ଧୁ ମାହା ବଧାତା

କରୁଥିଲ ଗୋପନ,

ତବ ପ୍ରାସାଦରୁ ଦେଖିଲ

ଆଜି ମୋର ନୟନ । ୧୯ ।

ଶ୍ରାବଣ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଜାନକୀ,

କେତେ ଲବଣ୍ୟ ମୁଖି

ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଶୋଭା ଅବା କି

ଧରିଛନ୍ତି ଆକୃଷ୍ଟ । ୧୦୦ ।

ରୂପ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ହୁଅ ମୁଁ

କରୁଥିଲି ଲୋକନ,

ସହସ୍ର ଆସିଲ ଚାହାଙ୍କ

ପାଶେ ଏକ ସ୍ୟନ୍ଦନ । ୧୦୧ ।

କଥୋପକଥନୁ ଜାଣିଲି

ରାମାନୁଜ ଭରତ,

ଫେରାଇ ନେବାକୁ ଆସିଛି

ପିତା ଲଭୁଁ ପଞ୍ଚଭ । ୧୦୨ ।

ଜନକ ବିଯୋଗ ଶ୍ରବଣେ

ସବେ କଲେ ରୋଦନ,

ବନ୍ଦନରୁ, ସୁଧା ହୋଇଲ

ମୋର କଣ୍ଠେ ବର୍ଷଣ । ୧୦୩ ।

ସ୍ବପ୍ନରେ ପିରୀକୁ ଭଜେ

ଶାର ରବୁ ବଚନ,

ସମ୍ପଦ ନ କଲେ ତଳେ ହେଁ

ସତ୍ୟବ୍ରତ ବନ୍ଦନ । ୧୦୪ ।

ଧନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଭରତ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ,

ସୀତା, ଶ୍ରୀରାମ ଧନ୍ୟ,

ଧନ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାଥ

ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟ । ୧୦୫ ।

କି ପୁଣ୍ୟ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ତାଙ୍କର

କରିଲି ଯା ଶ୍ରବଣ,

ଶୁଣି ନ ଥିଲି ମୁଁ ଶୁଣିବି

ନାହିଁ ଆଉ ଶ୍ରବଣ । ୧୦୬ ।

ଧନ୍ୟ ସେ ତରୁଣ ସମୟେ

ଯାର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରବଳ

କୋଟି ନନ୍ଦ କାଳ ଅଜ୍ଞାନ

ବଞ୍ଚି ରହି କି ଫଳ । ୧୦୭ ।

ସୁକୁମାର ରାଜ ତନୟ

ରାମ ବନୌକା ବେଶେ

ଆସିଛନ୍ତି ଘୋର ବନକୁ

ପିତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶେ । ୧୦୮ ।

ବନେ ବାସ କରି ରହିବେ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବରଷ

ସତ୍ୟସିଂହ ରାମ ନ ହୋଇ

ଧନ ବିଳାସ ବଣ । ୧୦୯ ।

ପିତାଙ୍କ ବିପ୍ରେଶେ ଭରତ

ବାର ଶେଷ୍ଠ ଦିନୟ

ନ ଟଳିଲେ, ଶୁଣି ତରଳି

ଯିବ ଶିଳା-ହୃଦୟ । ୧୧୦ ।

ନିରାଶ ହୋଇ ମୁଁ ଆସିଲି
 ଆହେ ଅବଳାବର
 ତୁମ୍ଭେ ତ ବିବେକା ଶେଷର
 ତାର ଉପାୟ କର । ୧୧୧ ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ମୁଞ୍ଚି ରାବଣ
 ବୀରବର ବିସ୍ମୟେ
 ମଉନେ ଗୋପନେ ବସିଲେ
 ଜନଶୂନ୍ୟ ନିଳାୟେ । ୧୧୨ ।

ବ୍ରତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ବିବଧ
 ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଁ ରାଜନ
 କେତେ କାଳ ଅନ୍ତ ହୋଇଲା
 କବି କରେ ରଚନ । ୧୧୩ ।

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—୧।୩

ମନ୍ଥୀ ଶରଣ	ଶୁଣ ଆରଣ୍ୟ	ଲଭ ଭାଳିଲେ ବାର ।
ଦେବ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ	ମଣି ସୁଲଭ	ବ୍ରତ କରିଲି ଘିର । ୧ ।
ହୋଇ ବାମନ	ନର ସୁମନ	ପାଇବା ଆଶା କରି,
ବଞ୍ଚି ରସାରେ	ଲେକ ହସାରେ	ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ସର । ୨ ।
କି ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଧାନ	ପୁତ୍ରା ଭଜନ	ରଘୁ ଗଜନ ବନା,
ମୋ ପ୍ରାଣପଣ	ନୁହେଁ କାରଣ	ଲେକେ ହସିବେ ଯିନା । ୩ ।
ରଘୁନନ୍ଦନ !	ବାର ବନ୍ଦନ	ତବ ଅଟଳ ପଣ,
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତରେ	ଧରା ବସରେ	ହୋଇବ ବିଶୋଭନ । ୪ ।
ଚିନ୍ତା ନ କରି	ବାଗୁଳ ପରି	କି ବୃଥା ପଣ କଲି,
ଲେହୀ କାତର	କାମୁକ ନର	ଉପାଧି ଅରଜିଲି । ୫ ।
ନିଶା ଶେଷରେ	ଦର ହାସରେ	ଯୋଷା ପାଶରେ ରହି,
ବଧୁ ବଦନେ	କୁନ୍ଦ ରଦନେ	ସୁଖ ସଦନେ କହି । ୬ ।
ଏ ସସାଗର	ଧରକୁ ସର	ମନେ ବଗୁର କରି,
ଶଠକ ପରି	ପଣ ଆଚରି	ଯାଉଛି ଆଜି ସର । ୭ ।
ରାଜଭବନ	ଧନ ରତନ	ତୁଚ୍ଛ ଗିଆନ କରି,
କାଟନ୍ତି କାଳ	ଲଙ୍କା ଭୁପାଳ	କବି ବରଭ ପରି । ୮ ।
ନୈରାଶ୍ୟ ଘନ—	ଭାବରେ ଦିନ	କାଟନ୍ତି ମହାପାଳ,
ଆଶୁ ଗତରେ	ଚିନ୍ତା ମତରେ	ଗଲ ଅନେକ କାଳ । ୯ ।
ବଧୁ ବାଣରେ	ଅର୍ଜ ବାସରେ	ଶୁଭଲ ଗରଜନ,
ଦୁଷ୍ଟ ଶରେ	ବିନାଶି ଶରେ	କଟି ମୋ ନାସାକର୍ଣ୍ଣ । ୧୦ ।
ଦେଲେ କଷଣ	ଏହି ଭୂପଣ	ନୁହେଁ କି ତୋର ଭାଲ !,
ଛନ୍ଦି ବେଗରେ	ଗଜା ଆଗରେ	ପଡ଼ିଲି ବାମା ଯାଇ । ୧୧ ।

ଥାନ୍ତି କୁଟୀରେ	ପଞ୍ଚବଟୀରେ	ବନୌକା ବେଶେ ବେନି,
ସେହି ସୋଦରେ	ଅତି ମୋହରେ	ନାଶ ଏ ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ୧୬ ।
ଭରମୁଁ ବନେ	ବିନା କାରଣେ	ଏ ଦୁଃଖ ଓଦଲେ ମୋଡ଼େ,
ଏହା ବିଧାନ	ଗୁଣ ନିଧାନ	କନ୍ଦି କହିଲି ତୋତେ । ୧୭ ।
ବ୍ୟାଜ ଗର୍ଜନ	କରି ସର୍ଜନ	ସୂର୍ଯ୍ୟଶାକୁ ଶାର,
ବୋଇଲେ ଧରି	ଶବ୍ଦ ତୋହରି	ଆଣିବି ହୁଅ ସ୍ଥିର । ୧୮ ।
ସେ ବେନି ଯତି	କି ଦ୍ରବ୍ୟ ମତି	ବଳନ୍ତି ରହୁ ବନେ,
ଆବର ନାଶ	ଥାଏ କିପରି	କି ଶ୍ରଦ୍ଧାଥାଏ ମନେ । ୧୯ ।
ବୋଇଲ ସୂର୍ଯ୍ୟ—	ଶଶା ବିରୂପ	ନାସାରେ ବାସୁ ଦେଇ,
ଭ୍ରମନ୍ତି ବନେ	ନିର୍ଭୟ ମନେ	ଶର ଧରୁଣ ନେଇ । ୨୦ ।
ସୁଦୃଶ ମଣି	ତାଙ୍କ ରମଣୀ	ଗୁରୁ ସର୍ପୁତ ମୁଣୀ,
ମାତ୍ର ସୁରଙ୍ଗ	ଶିଶୁ କୁରଙ୍ଗ	ପାଇଲେ ବଡ଼ ସୁଣୀ । ୨୧ ।
ଛୁଡ଼ାଇ ଘାସ	କର ଏ ଗ୍ରାସ	ମୃଗ ଶାବକ ଧରି,
ସବେ ଆସାନ	ମୃଗ ଅଜନ	ମୁନିମାନଙ୍କ ପରି । ୨୨ ।
ଶ୍ରବଣେ ବାର	କରିଲେ ସ୍ଥିର	ରକ୍ଷିନୀମୟୀ ସୀତା,
ଧନେ ବିରାଗ	ମୃଗେ ସରାଗ	ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରଶଂସିତା । ୨୩ ।
ମିଳନ୍ତେ ବାଟ	ହେଲେ ଉଚ୍ଚାଟ	ବ୍ରତ ପୁରବା ଆଶେ,
ସୁଖ ସଦନ	କଷ୍ଟ ବଦନ	ଛନ୍ତି ତ ବନବାସେ । ୨୪ ।
ସତେ ମୋହର	ସନ୍ତାପହର	ହୋଇବେ ରଘୁନାଥ,
କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ	କରିବେ ତୃପ୍ତ	ପ୍ରଦାନି ନବ ପ୍ରାଣ । ୨୫ ।
ବିନୟ ଶିରେ	ମାଗୁର ବାରେ	ସ୍ତମ୍ଭିଲେ ଲଙ୍କପତି,
ନ ଶୁଳି ଆନ	ରଖ ମୋ ମାନ	ତୋ ବିନା ନାହିଁ ଗତି । ୨୬ ।
ବନୌକା ବେନି	ନୟ ଏ ଘେନି	ପଞ୍ଚବଟୀରେ ବାସ,
ଅଛନ୍ତି ଭର,	ବନେ ବିହର	ଫଳମୂଳ ହିଁ ଗ୍ରାସ । ୨୭ ।

ବିଶ୍ୱମୋହନ	ହେମ ବରନ	କୁରଙ୍ଗୀରୂପ ପତି,
କୁଟୀର ପାଶେ	ଖେଳ ଉଜ୍ଜାସେ	ବିଚିତ୍ର ଭଙ୍ଗୀ କରି । ୨୪ ।
ଧରବା ଆଶେ	ଗଲେ ତୋ ପାଶେ, କେନି ବନୌକା ବର;	
ଭଙ୍ଗୀ ଅନନେ	ଘୋର କାନନେ	ଧାଇଁବୁ ଶରତର । ୨୫ ।
ତୋ ପଛେ ଜଣେ	ଧାଇଁଲେ ତେଣେ ଆନେ ଯତନ କରି;	
ନେଲେ କୌଶଳେ	ବା ବୁଦ୍ଧବଳେ	ନାଶ ଅଣିବି ଧରି । ୨୬ ।
ଶକା ଆଦେଶ	ପାଇ ସାରେଶ	ମାଗିବ କଲ ଗନ୍ଧ;
ଗୁଣି ସାଗରେ	ନଭେ ବେଗରେ	ହୋଇ ଚପଳମତି । ୨୭ ।

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

(ପଦ—ବଳହସ ବେଦାର)

ପଞ୍ଚବଟୀରେ ସମତନ୍ତ୍ର କୁଟୀଳ-
ପାଶେ ଭ୍ରମିଲ ଯାଇ ମାଗିତ ବାର
ରମ୍ୟ ହେମ କରୁଙ୍ଗୀ ରୂପ ଧାରଣ
କଲ, ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ନିଜ ପ୍ରାଣ କାରଣ, ଯେ । ୧ ।

ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ରାଶି ବିଗ୍ରହେ ଧରି
କୁଟୀର ପୁରତେ ସେ' ଗଲ ବିହର
ଜନକ-ରାଜ ଜେମା, ଦେଖି ସେ ଶୋଭା
ଧରିବା ପାଇଁ ହେଲେ ଅଶେଷ ଲେଭା, ଯେ । ୨ ।

ଖେଳଇ ରଙ୍ଗେ ଆସି ଜାନକୀ ପାଶେ ।
ତେଜ୍ଜି ପଡ଼ଇ କେତେବେଳେ ରକ୍ଷାପେ ।
ଧରିବା ପାଇଁ ସୀତା ବଢ଼ାନ୍ତି କର-
ଧାଇଁ ପାଶରୁ ହୋଇଯାଏ ଅନ୍ତର, ଯେ । ୩ ।

କୋମଳ ବୁଦ୍ଧାଦଳ କରେ ଛୁଡ଼ାଇ
ଦେଖାନ୍ତି ସୀତା ତାକୁ ଆସିବା ପାଇଁ
ରହେ ଅନତିଦୂରେ ଲଭଣ ହାସ
ପକାଇ ଦେଲେ ଘାସ କରଇ ଗ୍ରାସ, ଯେ । ୪ ।

ଖାଇ ସାରି ତା ରଙ୍ଗେ ରହେ ନରେଶି
ତୋଷ ହୁଅନ୍ତି ସୀତା ତା' ଭାବ ଦେଖି
ଧରିବା ପାଇଁ ସତୀ ବଳଇ ମନ
ତା, ପାଶେ ଗଲେ କରେ ସେ ପଲୟନ, ଯେ । ୫ ।

ସହାସେ ପଶୁଲେ କୋଦଣ୍ଡଧର
କୁହ ପ୍ରେମୀ! ଏ କି ସତ ଭ୍ରମର

ବଡ଼ ଚପଳ ସଖି ! କୁରଙ୍ଗୀ ଗଡ଼
ତାକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ନ ବଳ ମତ, ଗୋ । ୭ ।

ବଥା ତା ପଛେ ପଛେ କରି ଭ୍ରମଣ
ବ୍ୟଥା ହେବନ୍ତି ତବ ମୃଦୁ ଚରଣ
ମୃଦୁଲ ହ୍ରାସେ ଧୂଡ଼ାନତ ବଦନେ
ବସିଲେ କାନ୍ତା, କାନ୍ତ ପାଶ ବସନେ, ଯେ । ୮ ।

ହୃଦୟ ହୃଦୟ କୁରଙ୍ଗୀ କୁଟୀର ଦ୍ଵାରେ
ଆସି ଶେଳିଲ ଅଭିନବ ଶୋଭାରେ
ବୋଇଲେ ସୀତା ଏ କି ଜାତ କୁରଙ୍ଗୀ
କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ତାର ନୟନଭଙ୍ଗୀ । ୯ ।

ଦଗ୍ଧ ହୁଟକ ବଡ଼ ଦିଶେ ଝଟକି
ଦେଖି ନୟନ ନାଥ ! ଯାଏ ଅଟକି
ଧରା ଦେଲେ ପାଳନ୍ତି କର ଯତନ
କହିଦେଇ ବେଦେହୀ ହେଲେ ବସନ, ଯେ । ୧୦ ।

ପଡ଼ିଗଲା ଶାଶୁଙ୍କ କଥା ମନରେ
ଅଦ୍ଭୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏତ ପୁଣି ବନରେ
ଲେଉଟ କରିବା ମୋର ନୋହେ ଉଚିତ
ହୃତ ବଚନ ନ ମାନିଲେ ଅହିତ, ଯେ । ୧୧ ।

କରିବା ପାଇଁ ସତୀ ଶ୍ରବ ଗୋପନ
ଦେଖାଇଲେ ଚତୁରେ ସ୍ନିହ ଲପନ
ମାତ୍ର ଚକ୍ରାକ୍ଷ ଦେଲ ନେତ ନିଶ୍ଚଳ
ଶେଲ ଶଞ୍ଜିତୁକିତ ଯାହା ରଞ୍ଜିତ, ଯେ । ୧୨ ।

ଚିନ୍ତା ସୁତନା ପାଇ କୋଦଣ୍ଡଧର
ବୋଇଲେ ବହୁ ! ଏହା କେତେ ମାତର
ହେମ କୁରଙ୍ଗୀ ଆଣି ଦେବ ଏକାକୀ
ଶ୍ରବ ନା ଗଣ-ବଣ-ଏଣି-ଉଷଣୀ, ଗୋ । ୧୩ ।

ଆସିବାଯାଏ ମୁଣ୍ଡି, କୁଟୀରୁ ସଖେ
 ଯିବ ନାହିଁଟି କାହିଁ କହୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ
 ମନା କରବୁ ପାଇଁ ସତା ରତନ
 ବାହାର ହେଲ ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡୁ ବରନ, ଯେ । ୧୩ ।

ବାହାର ହେଉଁ ବାର କୋଦଣ୍ଡଧର
 ଦେଖି ଧାଇଁଲ ମୃଗୀ ଅତି ପ୍ରଖର ।
 ଉକ୍ତା ସୁରୁପ ତାର ଚପଳ ଗତି
 ତା' ପଛେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ଜାନକାପତି, ଯେ । ୧୪ ।

ହୋଧେ କ୍ଷତ୍ର-ବନ୍ଦନ ତୋଷନ୍ତେ ନାଶ
 ବାଜି, ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲ କୁରଙ୍ଗୀ ପ୍ରାଣ
 ଉଚ୍ଚେ ଡାକିଲ ରଣ ରଣ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ !
 ତୁ ଅଛୁ ବାରଗଣେ ସୁବିଚକ୍ଷଣ, ଯେ । ୧୫ ।

ପଶୁମୁଖରୁ ନରବାଣୀ ଶ୍ରବଣ
 କର ଚିତ୍ତସ୍ଥ ହେଲେ ବାର-ବନ୍ଦନ
 ଭାବିଲେ ଏହି ବିପଦର କାରଣ
 ଫୁଟି ଉଠିଲ ବାମ ଭୁଜ, ନୟନ ଯେ । ୧୬ ।

କୁଟୀରେ ଥାଇ ସୀତା ଶୁଣି-ସେ ଗିର
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଶେ ଥାଉଁ ହେଲେ ଅଧୀର
 ପବନେ ଯଥା ଲଜ୍ଜାବତୀ ଲଢ଼ିକା—
 ହୋଇଲେ, ସତାକୁଳ-ନିଟଳ-ଟୀକା ଯେ । ୧୭ ।

ଗୁରୁଶ୍ୱାସ ପକାଇ ହୋଇ ଚକିତ
 କହୁଲେ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କି ଆତମ୍ବିତ ?
 ଶୁଣୁ ୨ ତ ଭାଇକ ଆରତ ନାଦ
 ପଢ଼ିଲ ବନରେ କି ଘୋର ପ୍ରମାଦ, ଯେ ? ୧୮ ।

ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ସଖେ ନ କର ହେଲ
 ହେଲ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ବ୍ରତବ ଭେଲ

ମନ୍ତ୍ର ହେଉଛି କିମ୍ବା ମୋର ଅନ୍ତର
ହୋଇଲ ବେଳୁ ସ୍ୱାମୀ ପାଶୁ ଅନ୍ତର ଯେ । ୧୯ ।

ବିପଦ ପଡ଼ିଲ କି ପଡ଼ିବୁ ବଳେ
ଯାଅ ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ! ନ ରହି କ୍ଷଣେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲି ମା ! ନ କର ଭୟ
ଜାଣି ନାହିଁ କି ରାମ ବିଶ୍ୱବିଜୟ. ଗୋ ! ୨୦ ।

ଦିପ୍ତର ଦହ ପାରେ ଯାହାର ବାଣ
ବିଶ୍ୱ ବିଜୟୀ ବୀର ଆରତହାଣ
ନୁହେ ସେ ରାମ ରମଣୀୟ ବଚନ
ଜିରିଛି କେହି ଶଠ ବ୍ୟାଜେ ରଚନ. ଯେ । ୨୧ ।

ବିପଦ କାଳେ ହୁଏ ବିକୃତ ସ୍ୱର
ଅବଳମ୍ବେ ହେ ବୀର ! ଚଳ ସଭର
ପ୍ରଭୁ ଆଦେଶ ସତୀ ! କର ଲଢ଼ନ
ପିବାକୁ ହେଉ ନାହିଁ ମୋହର ମନ, ଯେ । ୨୨ ।

ଅକାଳେ କି ନିୟମ କହନ୍ତି ଧୀରେ
ବିପଦେ ବସ ବୀର କିପାଇଁ ଧୀରେ ?
ଦ୍ରୁତବସ୍ତ୍ର ପର ତୁମ୍ଭେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଆଜି ଏକି ତୁମ୍ଭର ନବ ଲକ୍ଷଣ, ହେ ? । ୨୩ ।

ନ ଗଲ ନାହିଁ ବୀର ଗଲ ମୋ ପ୍ରାଣ
ଅଚେତ ହେଉଁ କହୁ ହା ରଘୁରାଣ
ସତୀ ମୁଖେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜଳ ସେତନ-
କର ସତନେ କରାଇଲେ ଚେତନ, ଯେ । ୨୪ ।

ଚେତ ବୋଇଲେ ଯାଇ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ?
ବୀର ବୋଇଲେ ଯାଉଅଛି ଏ କ୍ଷଣ
କାଟି କୁଟୀର ଦ୍ୱାରେ ତନୋଟି ଗାର
ଧନୁଷ ଧରି ବୀର ହେଲେ ବାହୀର. ଯେ । ୨୫ ।

ବୋଇଲେ ଏ ଗାରକୁ ଲୁହେଲେ ସତ !
 ଜାଣିଥାଅ ପଡ଼ିବ ନିଶ୍ଚୟ ବପତି
 କହୁ ପିଂହ ଗଡ଼କ ବହୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଆରତଧ୍ବନି ଦିଶେ କଲେ ଗମନ, ଯେ । ୨୭ ।

ବିଚ୍ଛେଦ, ଅପବାଦ-ତପସ୍ବୀ ବେଶ-
 ଧରି କୁଟୀର ପାଶେ ହେଲେ ପ୍ରବେଶ
 ବୋଇଲେ ବ୍ୟାଜବେଶୀ ତପସ୍ବୀ ଧୀରେ
 ମୋ ପ୍ରାଣ ରଖ କିଏ ଅଛ କୁଟୀରେ, ଗୋ । ୨୮ ।

ସୁଧା ଭୃଷାରେ ଦହୁ ହେଉଛି ପ୍ରାଣ,
 ଯେ କିଛି ଶାଦ୍ୟ, ପାନ କରନ୍ତୁ ଦାନ
 କରୁଣାମୟ ! ବେଶେ କରୁଣା କର
 ସୁଧାରେ ପ୍ରାଣ ଦର୍ଶ୍ୟ ହୁଏ ମୋହର, ଗୋ । ୨୯ ।

କୁଟୀରେ ଥାଇ ସତା କଲେ ଲେକନ
 କର ତପସ୍ବୀ ପୁତ ବାଣୀ ଶ୍ରବଣ
 ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ଜଣାଉଛି ବଦନ
 କୁଳ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଏ ତନୁ ଶୋଭନ, ଯେ । ୩୦ ।

କାତ, ଜ୍ଞାନ, ଗୌରବ ତପସ୍ବୀ ବେଶ
 ବୃଦ୍ଧି କରୁଛି ରାଜ ଅଙ୍ଗେ ବିଶେଷ
 ବିସ୍ମୟ ପାରବାରେ ସନ୍ତର ସତା
 ଗୃହି ଚକିତ ହେଲେ ଅପୂର୍ବ ଯତ, ଯେ । ୩୧ ।

ବୋଇଲେ ତପି ! କ୍ଷଣେ ବିଶ୍ରାମ କର
 ଏକାକୀ ଆସିବେ ମୋ କାନୁ, ଦେବର
 ଦାନ-ରତନ ଲଭ ପର ଆନନ୍ଦ-
 ହୋଇ, ପୁକୁବେ ତବ-ପବନ ପଦ, ଯେ । ୩୨ ।

କରଇ ମିଷ୍ଟ ଚକ୍ର ଫଳ ଶ୍ରେକନ
 ଧନ୍ୟ ମଣିବେ ସ୍ବାମୀ ନିଜ ଜୀବନ

ଦେବ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ତପୀ-କୁଳ ସେବକ
ଅଟନ୍ତି ମୋ ଜୀବେଶ ରଘୁତଳକ, ଯେ । ୩୨ ।

କ୍ଷୀଣ ସ୍ଵରେ କହିଲେ କପଟବେଶୀ
ତୁମ୍ଭ ପାଶରେ କି କହିବ ବଶେଷି
ତୁମ୍ଭେତୁ ଅଟ ଧୃତୀ-ସମାଜ ସ୍ଥାପ
ରମଣୀ ଶ୍ରେଣୀ-ଶିରୋମଣି ସୁଧୀରା, ଯେ । ୩୩ ।

ସୁଧାତୁରକୁ ସଦ୍ୟ ଶାଦ୍ୟ ପ୍ରଦାନ
ଦୃଷ୍ଟି ଜନେ ତଥା ସଲିଳ ଦାନ
ତା ସମ ଫଳ ନାହିଁ ଆଜ ଦାନରେ
ସ୍ଵପ୍ନ ବରୁର ଦେଶ ସତୀ ମନରେ, ଯେ । ୩୪ ।

ହେଉ, ମା ଜୀବ ଯିବ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ମୂଳେ
ଦୟା ତ ହେଲ ନାହିଁ ତୁମ୍ଭର ମୂଳେ
ଶ୍ରମ ସଂହର ରମ ନାମ ରଜାର-
ବସିଲେ, ବ୍ରତ ସିଦ୍ଧି ପଥବରୁର, ଯେ । ୩୫ ।

ଦେଖି ତପସ୍ଵୀ ଦୁଃଖ ରମ ରମଣୀ
ଭାବିଲେ କି ରପାୟ ମୋର ଏକ୍ଷଣି
କୁଟୀରୁ କିପରି ମୁଁ ହେବ ବାହାର
ସ୍ଵାମୀ ନାମେ କାଟିଛି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗାର, ଯେ । ୩୬ ।

ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଶଶ ନ କଲେ ମୁଁ ଲଘନ
ସୁଧାରେ ଗୁଳିଯିବ ତପୀ ଜୀବନ
ଏ କଠୋର ପରୀକ୍ଷା ତୋର ନିୟତ!
କରିବ କି ରପାୟ କାହିଁ ମୋ ଗତ, ଯେ । ୩୭ ।

ବିବେକି ହୋଇ ତୁମ୍ଭେ ଅବଳା ବଳ
ଦେଖାଅ କର୍ମପଥ ମୋର ଧମଳ,
ନ କଲେ ନିୟମ ଏ କାଳେ ଲଘନ
ନିକି କୁପିବେ ମୋରେ ରଘୁନନ୍ଦକ, ଯେ । ୩୮ ।

ସୁପକ୍ୱ ଫଳ, ଜଳ ହସ୍ତରେ ଧରି
କୁଟୀରୁ ବାହାରନ୍ତେ ରଘୁ ସୁଦସ
ଯୋଗମାୟାଙ୍କୁ ବଜା କରି ସ୍ୱରଣ
କୁଟୀର ପାଶେ ରଖାଇଲେ ସ୍ୟନ୍ଦନ ଯେ । ୩୯ ।

ଦିଶିଲା ଯାନବର କାନନ ପର୍ବ
କାଣି ତା' ନ ପାରିଲେ ରଘୁ ସୁଦସ
ପକାନ୍ତେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲଳିତ ପଦ
ରଥବର ଲଭିଲା ମୋକ୍ଷ ସମ୍ପଦ, ଯେ । ୪୦ ।

ନବନୀତର୍ଥ କିତ ମୃତ୍ୟୁ-ବଚନ—
ମଳିଳ, ତପୀ ଅଙ୍ଗେ କଲେ ସେବନ
ଅରୁଣ ମୁଖକଞ୍ଚି କରି ପ୍ରସାରି
ବୋଇଲେ ସତୀ ଶୁଣ ହେ ତପଗୁଣ !, ଯେ । ୪୧ ।

ଏ ପକ୍ୱଫଳ କିଛି କରି ଭୋଜନ
ଷୁଧା, ପିପାସା କରିଥାଅ ମୋଚନ
ଦିଅନ୍ତୁ କହି ତପୀ ପ୍ରସାରୁ କରି
ଚଳଇଲା ସ୍ୟନ୍ଦନ ସ୍ୱତ ସଭର ଯେ । ୪୨ ।

ଉଠିଲା ହମେ ନଭେ ସ୍ୟନ୍ଦନବର
କମ୍ପାଇ ଭ୍ରମ ଭୋଷେ ବନ, ଭୂଧର
ମାର୍ଗଣ ଗତ କିଛି ଚଳନ୍ତେ ଯାନ
ଭୂତଳେ ଚାହିଁ ସତୀ ହେଲେ ଅଜ୍ଞାନ, ଯେ । ୪୩ ।

ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ ଜଣି ଗନ୍ତୁ ସ୍ୟନ୍ଦନ
ହନ୍ତନ କଲେ ସତୀ ଲଭି ଚେତନ
ବଳବନ୍ତ ପ୍ରସୀଦ କଟାୟୁ ନାମେ
ରଥପଥ ରୋଧୁଲ ବହଗ ଭ୍ରମେ, ଯେ । ୪୪ ।

ଲଙ୍କେଶ 'ଈନ୍ଦ୍ରହାସେ' ତା ପକ୍ଷରୟ—
ଛେଦି, ବାହାରେ ରଥ ହୋଇ ନିର୍ଭୟ

ପୁରତେ ପୁର ଏକ ଦେଖି ସୁଦୃଶ
ସ୍ବାମୀ ସଙ୍କେତ ଆଶା ହୃଦୟେ ଧରି, ଯେ । ୪୫ ।

ସ୍ବାମୀମାଙ୍କିତ ରୂପ ଦେଲେ ପକାଳ
ରଖିଲେ ଯନ୍ତେ ତାହା ସୁଗ୍ରୀବ ପାଳ
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗେ ସଜା କରୁ ଲେକନ
ଦେଖିଲେ ତମୋମୟ ସାର ଭୁବନ, ଯେ । ୪୬ ।

ଦାମିନୀ ଭ୍ରମ ଛଡ଼ାଇଲେ ଦୁଃଖ
ବଦଳ ସଜାନ୍ତି ସାଗରମଣି
ଆକୁଳେ ସଜାନ୍ତି କଲେ ହୃଦନ
ହ, ରମ । ରଘୁକୁଳ-ତାପ-ଚନ୍ଦନ, ହେ । ୪୭ ।

ହେ ପ୍ରଭୋ ! ପୁରକୁଳ-ମଉଡ଼ମଣି
କି ବପଦେ ପଡ଼ିଛି ତବ ରମଣୀ
ସୁଦୟା ବନ୍ଧୁ ନାଥ କର ଉଦ୍ଧାର
ଭ୍ରମ ବନେ କେ ପ୍ରଭାକର ଏହାର, ଯେ । ୪୮ ।

ଏପରି ସଜାନ୍ତି କରୁ ହୃଦନ
ସିଂହଳ ଦ୍ଵୀପେ ପ୍ରବେଶିଲ ସ୍ୟନ୍ଦନ
ସୀତା ସନ୍ଦେହ ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟେ ସନ୍ତର
ଗୁହଁ, ଦିଶିଲ ଏକ ରମ୍ୟା ନଗର, ଯେ । ୪୯ ।

ନ ଜାଣି-ତଳେ ସଜା ଭକ୍ତ ଅନ୍ତର
ନୀରା ପ୍ରାଣେ ହେବାର କଥା କାତର
ଜାଣି ଅଜଣା ପରି କରନ୍ତି ଖେଳ
ଜଗତ ପିତାମାତା କୌତୁକ ମେଳ, ଯେ । ୫୦ ।

ପଞ୍ଚ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—ବନ୍ଦନାଶ

ସୁତକୁ ଆଦେଶି ସିଂହଳ ଗଗନେ
ରଜା ଭ୍ରମାଇଲେ ରଥ ।

ବୈଦେହୀ ବିଜୟ- ହେତୁ ହେବ ଭାବ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋର ମନୋରଥ । ୧ ।

ଝଟକି ଉଠୁଛି ରମଣୀୟ ପୁର-
ରତ୍ନ, ଅସ୍ତ ରବିକରେ
ଶତ ଶତ ସୌଧ, ଜନକ କଳସ
ଧରି ଜନମନ ହରେ । ୨ ।

ଚନ୍ଦ୍ର-ଗତି-ଯାନେ ଦକ୍ଷିଣ ନୟନ
ଦେଖଇ ଜାନକୀଙ୍କର ।
ସୁନଳ ସାଗର ମର୍ଜିତ ପ୍ରାକାର
ପରି ଦିଶେ ମନୋହର । ୩ ।

ବାମ ନେତ୍ର ସତୀ ଭାଲିଲେ ଦେଖନ୍ତି
ପୁର, ନାରିକେଳ-ବନ
ରଜତ, ରତନ- ଶୋଭାକୁ ବହୁଛି
ତା ସଙ୍ଗେ ରାଜ ଭବନ । ୪ ।

ଭଲତ ପାଦପ ଭୂଧର ଚିରକୁ
ପ୍ରସାରନ୍ତେ ରବିକର ।
ଅଶୋକ ବନରେ ରଖିଲେ ଲଙ୍କେଶ
ବିହ୍ୱାୟୁସୁ ଯାନବର । ୫ ।

ବଜ୍ର ଅନୁଜାୟେ ପୁରୁ ବାହାରନ୍ତେ
ପୁର-ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ମନ୍ଦୋଦରୀ ।

ଆନ ବାମା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗୁଲିଚେଲ
ବଧୂବୁଦ ସହଚର । ୭ ।

ସୁନ୍ଦର ରମଣୀ- ଶ୍ରେଣୀ, ରାଜମାର୍ଗେ
ସଧୀରେ ଗୁଲିଚେ ପଦ ।

ଅବନୀ ସୁନ୍ଦରୀ ଲଭିଲ କି ଆଜି
ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଗୋପ୍ୟ ସମ୍ପଦ ? । ୮ ।

ଜନକ ଥାଳରେ କର୍ପୁର, ଚନ୍ଦନ,
ସୁବାସ-କୁ ସୁମ ହାର ।

କାଳରୁତ୍ର ଧୁପ- ପାତ୍ର ଧରି କେନ୍ଦ୍ର-
ସୁନ୍ଦରୀ, ହେଲ ବାହାର । ୮ ।

ରାଜପୁର ମାର୍ଗେ ବିଦ୍ୟୁତ ଆଲୋକ
ସେ କାଳେ ଉଠିଲ ଜଳି ।

ପୁର ବାଲଗଣ ପ୍ରତି ପୁରଦ୍ଵାରେ
ଜାଲ ଦେଲେ ଘାପାବଳୀ । ୯ ।

ଦେବ ମନ୍ଦିରରେ ଶୁଭିଲ ସେ କାଳେ
ଭେରୀ, ମର୍ଦ୍ଦଳ, ପଟ୍ଟ

ବାଦ୍ୟରାଜ ବାଜି ପୁର ପ୍ରତିଧ୍ଵନି-
ଫାଲ ଶୁଭେ ଗହ ଗହ । ୧୦ ।

ପଦାଗ୍ର ବିଲେକି ପଦ୍ମିନୀ ନାୟିକା-
ମାନେ କରୁଛନ୍ତି ଗତି ।

ନିଶ୍ଚଳ ନୟନା ଗଭୀର ଭାବନା
ଯାର ପତି ମାତ୍ର ଗତି । ୧୧ ।

ଦକ୍ଷିଣ କରକୁ ହଲଇ ହଲଇ
କେତେକ ମୁଗ୍ଧା ଚିତ୍ତେଶୀ ।

ସମ୍ପ୍ରତି ବଦନା ପରିହାସ ଭାଷେ
ହୁଅନ୍ତି ଅଗ୍ର-ଗାମିନୀ । ୧୨ ।

ସମ୍ମାନ ତମକାଇ ବିଷାଦ ବଦନା

ହସ୍ତେନା ନାୟିକାଗଣ-

ଗମନ କରନ୍ତି ପୃଥୁଲଙ୍ଗୀ ଆନେ

କରୀ ବହୁ ସମ୍ଭାଷଣ । ୧୩ ।

ବିମର୍ଷ ବଦନା ଶଙ୍ଖେନା ରମଣୀ

ରଚୁଛନ୍ତି ଦ୍ରୁତଗତ ।

ଚୌଦିଗେ ନୟନ ଯୁଗଳ ବୁଲଇ

କୃଥା ମଣ୍ଡି ତାପେ ମତ । ୧୪ ।

ଅରୁରେ ଦେଖିଲେ ଅଶୋକ କାନନ

ମଧ୍ୟେ, ବିନୋଦ-ଭବନ

ବିଦ୍ୟୁତ ଆଲୋକ କରୁଛନ୍ତି ତାର

ସୌର କର ଶୋଭାବନ । ୧୫ ।

ଭବନ ଉତ୍ତରେ ସୁରମ୍ୟା ସରସୀ-

ପୃଷ୍ଠେ କୁମୁଦିନୀ ବାଲୀ

କାନ୍ତି ଆଗମନେ ବାତେ ଶିର ତାଳ

ତଡ଼ନ୍ତି ଭ୍ରମରମାଳ । ୧୬ ।

ବିନୋଦ ଭବନ ଦକ୍ଷିଣେ ଶୋଭଇ

ପୁଷ୍ପଭରା ଉପବନ

ଅନାୟାସେ ମନ, ପ୍ରାଣ ମୋହି ନିପ

ମଧୁର ଅଳି ରୁଚିନ । ୧୭ ।

ଦ୍ଵିରୁଚିତ କର ଅଛନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନ

ଶୋଭାବଣୀ ସୁଧାକର

କୁସୁମ ଘୌରଭ ପରଶି ପବନ—

ସନ୍ତାପ କରେ ଅନ୍ତର । ୧୮ ।

ସଖାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଲଳସା ଲୁପିତ

ପୁର ବାମା—ନେତ୍ରଗଣ

ଅଥୟ ଅନ୍ତରେ ଭ୍ରମ ଭ୍ରମ କଲେ
ସତା କାନ୍ତି ଦରଶନ । ୧୯ ।

ବସିଛନ୍ତି ସତା ବାମକର କଞ୍ଚୁ
ଅରପି ଗଣ୍ଡ ଦର୍ପଣେ
ଆନ କର ରୁଣି ମୁକତ ସରଣୀ
ପ୍ରବାଳ ରୁଚି ଚରଣେ । ୨୦ ।

ତେନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୁତି ଅଗୋ— ଚର ରମଣୀୟ—
ଦେହେ ତପସ୍ବିନୀ ବେଶ
ତଥାପି ଉପମା ଶଶଙ୍କ ଗୌରବ
ରଣି ଦେଉନାହିଁ ଲେଶ । ୨୧ ।

ମାତା କୋଳେ ଅଶ୍ରୁ ମୁଞ୍ଚ ବସିଛନ୍ତି
ନିଃଶଙ୍କେ ରମ ରମଣୀ
କରଯୋଡ଼ି ବାମେ ଉଷା ହୋଇଛନ୍ତି
ଲଙ୍କେଶ୍ବର ବାରମଣି । ୨୨ ।

ସେ କାଳେ ପ୍ରଣମି ଶିରେଦେଶେ ବୋଲି
ପଦଧୁଳି ମନ୍ଦୋଦରୀ
ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ନେହେ କରଯୋଡ଼ି ଉଷା
ହେଲେ ଲଙ୍କା ପୁରନ୍ଦରୀ । ୨୩ ।

ଆନ ବାମାଗଣ ପ୍ରଣମିଲେ ତଥା,
ଦର୍ଶନେ ହୋଇ ତନ୍ମୟ
କରଯୋଡ଼ି ସଣୀ ସଙ୍ଗରେ ଶାଈଲେ
କୟ ସୀତା ରମ କୟ । ୨୪ ।

ସତା ପଦ ପ୍ରଜା ଭର ମନ୍ଦୋଦରୀ
ମସ୍ତକେ କରି ଅର୍ପଣ
ସୀତା ପଦେ ନମି ଭବନେ ଲଙ୍କେଶ
କରିଲେ ସନ୍ଦ୍ୟା ଚର୍ପଣ । ୨୫ ।

ରାମ୍ୟ ସିଂହାସନେ ବସାଇ ସଜାଜି
 ଲଙ୍କା ନଗରୀ ସୁନ୍ଦରୀ
 ଯେହା ମତେ ହୃଦ ପୂଜାରେ ଲଗିଲେ
 ସଂସାର ତାପ ସହର । ୨୬ ।

ଧୂପ, ଘାପ ଦେଇ ଉଷା ହେଲେ ସବେ
 କୁସୁମେ କରି ସୁବେଶ
 ଶୁଆଇବା ପାଇଁ ଦିକ୍ଷାକୁ ଶାଣୀ
 ଗୋପନେ ଦେଇ ଆଦେଶ । ୨୭ ।

ସମାନ ବୟସା ଦିକ୍ଷା ସଙ୍ଗରେ
 ପାଞ୍ଚ ସାତ ସହଚରୀ—
 ଯୋଗାଇ ଆଦେଶ ମାଗି, ଭବନକୁ
 ବଜେ ହେଲେ ମନ୍ଦୋଦରୀ । ୨୮ ।

ସଗୟା ସାଗରେ ସନ୍ତରନ୍ତି ସତୀ
 ଧରି ରାମ ନାମ ତରୀ
 ମନ ଜାଣି ସେବା କରୁଥାଏ ରହି
 ପାଶେ ଦିକ୍ଷା ସୁନ୍ଦରୀ । ୨୯ ।

ବହୁ ଅନୁରୋଧେ ଦିକ୍ଷା ସୁନ୍ଦରୀ
 କିଛି ସ୍ୱାଦୁ ପକ୍ୱ ଫଳ
 ସତୀ କରି ଧରି ଶୁଆଇଲ ଯନ୍ତେ
 କରି କେତେ କରଣଳ । ୩୦ ।

କାନ୍ତେ ମନ ପ୍ରାଣ ଅରପି ଶୋଇଲେ
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ରମା
 ଶତଗୁଣ କରି ଅଶୋକ କାନନ
 ମୋଦ ଭବନ ସୁଷମା । ୩୧ ।

ବୃକ୍ଷ ନାଶ ବେଶେ ନେତ୍ର ପଦ୍ମ ଅଶ୍ରୁ
 ମୁହଁ ଧରିଣୀ ସୁନ୍ଦରୀ

ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ଶେନି ସୁପ୍ତି
ବିଭାବଣ ସହଚର । ୩୨ ।

ସୁପ୍ତି-ବାଳ ଆଗ ଆଶ୍ଵାସି ଡାକିଲ
ଉଠ ଗୋ ରଘୁ ସୁନ୍ଦରୀ !
ତୋ ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖିନୀ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି
ଦେଖ ଜନନୀ ତୋହର । ୩୩ ।

ସୁପ୍ତି ଅନୁକରେ ଚାହିଁଲେ ଜନକ—
କେମା ପାଶେ ତନି ନାଶ
ଉଷା ହୋଇଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ର ମୂର୍ତ୍ତିବତ
ନେହୁ ମୁଖ ଅଶ୍ରୁ ବାରି । ୩୪ ।

ଚନ୍ଦ୍ରା କରନା ମା ! କହି ପ୍ରବୋଧଲେ—
ସୁତାକୁ ଧରଣୀ ରଣୀ
କର ପଲ୍ଲବରେ ସବାଜ ଆଶ୍ଵସି
ଘୋର ନୟନରୁ ପାଣି । ୩୫ ।

ରଜନୀ ମଞ୍ଚରେ ଆସିଅଛି ମୁହିଁ
ଶୁଣି ତୋ ନାରୀଶ ଦୁଃଖ
ତୋ ପାଶରେ ସଦା କଟି ମୁଁ ରହିଛି
ହୁଅନା ଆଉ ବିମୁଖ । ୩୬ ।

ମାଆ କୋଳେ ଝିଅ ରହିଥିବା ଯାଏ
କହ କି ଭାବନା ତାର ?
ଅଳ୍ପଦିନେ ଆସି ତୋ ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ
ରମ କରିବେ ସହାର । ୩୭ ।

ଅର୍ଦ୍ଧ ବୟସରେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ହରାଇ
ସେକାଳେ ନିଶି-ରମଣୀ
ଝିଲି ରବେ କାନ୍ଦି ଉଠୁ ସୁପ୍ତି-ବାଳ
ହୋଇଲ ଅପ୍ରାଣୀନୀ । ୩୮ ।

ଆସ ମା, ଆସ ମା କହୁ ବିଳସିଲେ
ବିଛେଦ ବଧୂର ସୀତା

ରକ ରତ୍ନପାଇ ହରାଇଲ ପର
ଅନ୍ତରେ ହୋଇ ଦୁଃଖିତା । ୩୯ ।

ସତ୍ୟ କି ସୁପନ ଭାବ ସନ୍ତରଲେ
ସଂଗପ୍ତ ସାଗରେ ସତା

ସ୍ୱାମୀ ଆଗମନ ସ୍ୱପ୍ନ ଫଳ ସ୍ମର
ବିଲେକିଣ ଚରକତ । ୪୦ ।

ନିଜ କେଶ, ବାସ, ଶୟନ ଲକ୍ଷଣ
ବାମ ଦକ୍ଷିଣ ନିଃଶ୍ୱାସ-

ଆଗ ଘର କର ଗୃହିଲେ ମିଳିଲ
ନାହିଁ ଉପାର ଆଶ୍ରୟ । ୪୧ ।

ଦୁଃଖ ଆମି ନାହିଁ ଉପା ପରପାଟୀ
ଦୁଃଖ ଆମି ନାହିଁ ତମ

ଦୁଃଖ ପାଇ ନାହିଁ କମଳ ଲମ୍ପଟ
ଲୁଟି ସୁଗନ୍ଧ କୁସୁମ । ୪୨ ।

ରତନକୁ ଧରେ ମାତ୍ର ତାମ୍ରଚୂଡ଼
ହୃଦ-ନାହାନ୍ତି ଶେଫାଳି

ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ ବନ— ଭୂମି ସୁଶୋଭନ
ହୃଦ ନାହିଁ ଦିଗ କାଳି । ୪୩ ।

ବନ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ ନିଶି ତମ-ତନ୍ତ୍ର
ତନ୍ତ୍ର ହୋଇନାହିଁ ଯୋଗ

ନନ୍ଦ ଲଭନାହିଁ ସିକତା ପ୍ରାନ୍ତର
ଚର ତନ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଶୋଗ । ୪୪ ।

ଲୁଗ ଯାଇନାହିଁ ସଉପ୍ତେ ପେତକ
ମେତକ କାତକ ବନେ

ଶୁଣିବ ସେ ରୁଚି ଅଳି ମଣ୍ଡିନାହିଁ
ରୁଚିର କମଳ ଗଣେ । ୪୫ ।

ବହୁ ନାହିଁ ଧୀରେ ଶୁଣିବ ମରୁତ
କହିନାହିଁ କାକ ଜାଗ

ସହନାହିଁ ଦୁଃଖ ପିଣ୍ଡ-ବହୁଗ
ରହୁଛି ଭ୍ରମଣ-ରାଗ । ୪୬ ।

ଗଗନ ତମାଳ ଲତାରେ ତାରକା
ମାରି ପୁଲିତପୁ ପୁଟି

ସ୍ବାମୀ ଅଦର୍ଶନ ହେତୁ ଯାଉଛନ୍ତି
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଭୁଟି । ୪୭ ।

ରଜ ପରିପାଟି— ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ରସା
ପାଲଟି ନୀଳବସନ

ଦେଖିନାହିଁ ସୁଦ୍ଧ— ସଲିଳ-ମୁକୁରେ
ବିଶ୍ଵମୋହନ-ବଦନ । ୪୮ ।

ସିଂହଳ—ବଦନ— ରଜାସ ଯାମିନୀ
ନିମନ୍ତେ ହେଉଁ ବିନାଶ

ପଦ୍ମିନୀ ନାୟିକା— କୁଳକୁ ହସାଇ
ମିଶ୍ରର ହେଲେ ପ୍ରକାଶ । ୪୯ ।

ସଖା ଆଗମନ ଉପଲକ୍ଷେ ଶର
ପୁରେ ମହୋତ୍ସବ କରି

ସକଳିତ ସଖା— ପଦ ପୂଜାକର
କାଟନ୍ତି ଦିବା ଶବ୍ଦ । ୫୦ ।

ରଜ ଦମ୍ପତୀର ପୂଜା ଆରାଧନା
ଲଭଣ ରାମ ମୋହିନୀ

ଅଶୋକ ବନରେ ଥିଲେହେଁ ଦଶନ୍ତ
ଯେସନ ନାଶି ନଳିନୀ । ୫୧ ।

ଲକା କଣିକାକୁ କରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା
 ସତାରୁ-ତାସୁ-କୁପାଣ
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ-ହୀନ ହୋଇ— ଯାଏ ଯୋଗ ଦ୍ଵୀପ
 ଅବଳ କୁସୁମ ପ୍ରାଣ । ୪୨ ।

ଦିପ୍ତର ବଜ୍ର ରାମ ରାମ ଭଜ
 କାଣିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସତା
 ସିନ୍ଧୁ ଲଦି ସ୍ଵାମୀ କପର ଆସିବେ
 ଭବନ୍ତ୍ର କୋମଳମତ । ୪୩ ।

ଲକା ସେବା ସ୍ଵର୍ଗେ ପୁକା ପାଉଥିଲେ
 ପୁକା ସୀତା ସତା ତନୁ
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଅଙ୍କ ଲଳର ମାଧୁରୀ
 ପଲକେ ନ ଯାଏ ମନୁ । ୪୪ ।

ବେନି ଅହୋରାତ୍ର ବୁଝାଙ୍କର ମଣି
 କାଟିଲେ ରାମ ରମଣୀ
 ଗୁରୁ ହାସମୟୀ କୁମୁଦିନୀ ବାଲ
 ଗୁଣ୍ଡି ଯଥା ଦିନମଣି । ୪୫ ।

କଲ୍ପନା ରାଜ୍ୟରେ ବସି ପଡ଼ିପ୍ରାଣା
 ରାମ ନାରଦ ସୁନ୍ଦର-
 ତନୁ-ସରେ, ନେତ୍ର- ହଂସକୁ ଖେଳାଇ
 ହେଉଥିଲେ ମୋଦଉର । ୪୬ ।

ସେହି କାଳେ କେହି ପ୍ରବେଶିଲ ଆସି
 ରାଜନଗର-ବାସିନୀ
 ଜନକ ନନ୍ଦନ ପାଶେ ମୁଦୁହାସେ
 ପ୍ରଗଳ୍ଭ-ସୁଦା-କାମିନୀ । ୪୭ ।

ସତୀକ ବିଷାଦ- ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଖ ଦେଖି
 ଶ୍ରୀରାମ ନମି ତରଣେ

କ ଶକ୍ତ କର ମା ! ଅଶୋକ ବାନନ-
ମଧ୍ୟେ ରହୁ ଅକାରଣେ । ୫୮ ।

କହୁଥିଲେ ରାଜା ଅର୍ଚ୍ଚ ସ୍ଵର୍ଗ ପଦ
ତପସ୍ବିନୀ ଆଗମନେ-
ଅନୁଭବଲେଖି, ଭୂର୍ଣ୍ଣ ହେବଛନ୍ତି
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶା ପୋଷି ମନେ । ୫୯ ।

ନାରୀ ପ୍ରାଣେ ସୀତା ସାବନେ ଅଛନ୍ତି
ମୋ ପାଶେ ସଜାଇ ରହୁ
ଧର୍ମ-ଜାନ୍ତ-ଶତ୍ରୁ ଧରି ତା' ରକ୍ଷଣେ
କରିବ ନାହିଁ କି ପଦ ? । ୬୦ ।

ପୁଣି ବଗୁରଲେ ପିତାଙ୍କ ମୁଖରୁ
କରିଛି ମୁହିଁ ଶ୍ରବଣ
ସିଂହଳ-ବନ୍ଦନ ଅଶଶ୍ବି ମଣ୍ଡଳେ
ଯଜ୍ଞ, ଧର୍ମପଦପୁଣ୍ୟ । ୬୧ ।

ସୀତାଙ୍କର ମନ ଯଶଲବ୍ଧ କବି-
ସ୍ଵରୂପ କରୁ କଳ୍ପନା
ମୀମାଂସକ ପରି ବିବେକ ବସିଣ
କଲ୍ଲ ତା' ସମାଲୋଚନା । ୬୨ ।

କବି— ଜ୍ଞାନ ପରିଚୟ ପ୍ରଥମେ ମିଳିଲା
ପର ରମଣୀ ହରଣ
ଦୁଃଖାୟେ ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ଅଛି
ଯା ମୁଖ୍ୟ ନାମ ରାବଣ । ୬୩ ।

ମୀମାଂସକ— ଶରଣ, ବରଣ, ନ ବଗୁର ମନ
କପରି କହୁ ହରଣ
ଅଶୋକ ବନରେ ରଖାଇଲୁ କିମ୍ବା
ନ ନେଇ ରାଜଭବନ । ୬୪ ।

ପଞ୍ଚବଟୀ ବନ୍ଧୁ ଅଶୋକ ବନକୁ

ଆଶିବା ସମତା ଯାର

ବଳ ନ ପାକଲ ବଜ୍ରଭବନକୁ

କିପରି ନେବାକୁ ତାର । ୬୫ ।

ଯେ ରାଜଦମ୍ପତି ଯେନା ଜ୍ଞାନ କରି

କରନ୍ତି ପଦ ବନ୍ଦନ

ଏ ପୁଣ୍ୟ ଭାବରେ ଦୋଷାବେପିଣ ତୁ

କିପରି କରୁଛୁ ମନ ! । ୬୬ ।

ରାବଣ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଶୁଭ୍ର କ

ଯା କହିଛି ବ୍ୟାକରଣ

ନୀତିଜ୍ଞ, ଶାସ୍ତ୍ରକ ବାହାରେ ଦେଖାନ୍ତି

ଭ୍ରମ, ନିଷ୍ଠୁର ଲକ୍ଷଣ । ୬୭ ।

ଯା ଓସବାରେ ବଶ- ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଶ

ହିନ୍ଦବ ଅମର ଚୟ

ଶୁଣୁ ନାହିଁ ବେଦ- ଧ୍ୱନି ଶୁଭ୍ରଅଛି-

ଜୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଜୟ । ୬୮ ।

କବି— ଯେତେ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ ସଦା ରାଜକୁଳ

ପ୍ରିୟ କାମିନୀ-କାଞ୍ଚନେ

ବୁଝାଇଲେ ବୁଝା କି ହେବ ବିବେକ

ଭୟ ହୁଏ ମୋର ମନେ । ୬୯ ।

ରଘୁବଂଶ ଜାତ ଦଶରଥ ନୃପ

କୈକେୟୀର ଅନୁଗତ

ସ୍ୱର୍ଗରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ବୁଝୁ ପତ୍ନୀ ହରି

ହେଲେ ବେଶ୍ୟା ପ୍ରେମେ ରତ । ୭୦ ।

ମୀମାଂସକ—ଅନ୍ୟରାଜା ପରି କେବେହେଁ ନୁହନ୍ତି

ବୁଦ୍ଧ ସିଂହଳ-ବନ୍ଦନ

ବିଳସି ପାରନ୍ତା ଯାହା ମନ ଭୁଲ
ରଚି ବାଳା ପୁଷ୍ପବନ । ୨୧ ।

କାମ ପ୍ରଲେଭନ ପରତପ୍ତ କିଛି
ନାହିଁ ତ ସୀତା ହରଣେ ?
କେଉଁ ଗୁଣେ ସାମ୍ୟ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନାହିଁ
ଦ୍ଵିଜପୁତ୍ର ଅଦର୍ଶନେ । ୨୨ ।

ମଦନ ଲଳସା ଅକୁଣ୍ଠ ସିନା
ସୌମ୍ୟ ନାଗରୀ ଲକ୍ଷଣ
ତପସ୍ବିନୀ ଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ
ତାହାର ନୋହେ କି ମନ ? ୨୩ ।

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ଆରମ୍ଭେ ଭରମି ଶରଦାତ ରମ,
ସମୀପେ, ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀରମ । ୧ ।
ଶର କରଣଲେ ତା' ଅଙ୍ଗୁ ବାହାରୁ,
କରି ଦୁଷଣାର କରନ୍ତି ବିଚାର । ୨ ।
ପାଳିବାକୁ ସୀତା କରୁଥିଲେ ମନ,
ଦେଖି କୁରଙ୍ଗୀର ବନକ ବରନ । ୩ ।
ଧରି ନ ପାରି ମୁଁ 'ପେଷିଲି, ମାର୍ଗଣ,
ଶବେ ଅଛି ଆଉ କେଉଁ ପ୍ରୟୋଜନ । ୪ ।
ସୁଚନା ସୁରୂପ ଏହାର ଅଜନ—
ନେଇ ସନ୍ତୋଷିବ ଉଷିବନ୍ୟା ମନ । ୫ ।
ଘନ ବନେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଳାସ ଲକ୍ଷଣ
ବହି ସେହକାଳେ ମିଳିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ୬ ।
ବିପଦ ସୁଚନା ଦନ୍ତୁଥିଲା ମନ,
ପ୍ରମାଣ କଲା ତା, ଅନୁକ ଗମନ । ୭ ।
ଅଥୟ ଅନ୍ତରେ ପୁଞ୍ଜିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ,
କାହିଁକି ଆସିଲୁ କହ ଭାଇ ? ବନେ । ୮ ।
ବୋଇଲେ ସୌମିତ୍ରେ ଶୁଣି କି ଶବଦ,
ବେଦେନ୍ଦ୍ରା ପେଷିଲେ ହୋଇଣ ପ୍ରବଧ । ୯ ।
ମୁଣ୍ଡ ମୁଗ ହୋଇ ଭାରତା ବିହ୍ୱଳ,
ଗୁଳିଲେ ରାଧକ ନରେ ହୋଇ ଛନ । ୧୦ ।
ମାର୍ଗଶୃଙ୍ଗି ବେଗ ହୋଇ ଗଡ଼ବନ୍ତ
କୁଟୀର ସମୀପେ ହେଲେ ଉପଗତ । ୧୧ ।
ସାନୁକେ କୁଟୀରେ ନ ପାଇଣ ସୀତା,
ତବିବେଦେ ଗୁଣ୍ଡି ଲଭି ଘୋର ଚନ୍ଦ୍ର । ୧୨ ।

ଅଥୟ ଅନ୍ତରେ ତପଳ ନୟନେ,
 ସୀତା ଅନେଷଣେ ବହରଲେ ବନେ । ୧୩ ।
 ଶୋକ, ବ୍ୟାଧି—ଚନ୍ଦ୍ରା, ଅଧୋଧୀ ବିଗ୍ରହ-
 ଧର କଲେ ବେନିଭାଇକି ଆଶ୍ରୟ । ୧୪ ।
 ସେସାନକ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ବୁଲି ବୁଲି ସୀତା କଲେ ଅନେଷଣ । ୧୫ ।
 ଗମନ୍ତେ ବିପକ୍ଷ ଜଟାୟୁ ପଥରେ,
 ଗୌଣ ସ୍ଵରେ ବର ମୁମୂର୍ଷୁ ପ୍ରାଣରେ । ୧୬ ।
 ପଡ଼ିବାର ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵ କରେ.
 ବସିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ତାହାର ପାଶରେ । ୧୭ ।
 କ୍ଷୀଣସ୍ଵରେ ପକ୍ଷୀ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ,
 କହି ନ ସାରୁ ତା ପ୍ରାଣ ହେଲ ଶେଷ । ୧୮ ।
 ବୁଝିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ସିଂହଳ ବନ୍ଦନ,
 ସୀତା ନେଲ କର ମୋ ପକ୍ଷ ଛେଦନ । ୧୯ ।
 ସିଦ୍ଧତପା ସିକାଳଙ୍କୁ ରଖିବର.
 ଶସ୍ତ୍ର, ଶାସ୍ତ୍ରଗୁରୁ ଥିଲେ ରାମଙ୍କର । ୨୦ ।
 ପଡ଼ାଇଥିଲେ ସେ ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଗ୍ରାସ
 ତେଣୁ ଦାଶରଥ ବୁଝିଲେ ସହସା । ୨୧ ।
 ତହୁଁ ବାର ରସ ହୋଇ ମୁର୍ଦ୍ଧିବନ୍ତ୍ର,
 ବେନିଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଲ ସନ୍ତତ । ୨୨ ।
 ଭୋଜନ ଶୟନ ସ୍ନାନାଦି ବର୍ଜନ,
 କରି ଘନ ବନେ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ । ୨୩ ।
 ନିବିଡ଼ ଭ୍ରମଣ ବିଜନ କାନନ,
 କରି ହୁଏ ନାହିଁ ଦିଗ ନିରୂପଣ । ୨୪ ।
 ନ ଦିଶନ୍ତି ନଭେ ତମୋହା ତରଣି,
 ଏକେତ ଦୁର୍ଗମ ବହୁର ସରଣି । ୨୫ ।

ବନ୍ୟ ତାମ୍ରରୂପ ଶ୍ଵାପଦ ଗର୍ଜନ,
 ବନା ଅନ୍ୟ ଧ୍ବନି ଶୁଣେ ନାହିଁ କଣ୍ଠ । ୨୭ ।
 ଶାର୍ଦୂଳ ଲଳକନେ ଭୟେ ମୃଗକୁଳ,
 ଧାବନ୍ତି ହୋଇଣ ଜୀବନ ଆକୁଳ । ୨୮ ।
 କଣ୍ଠକ କରର ପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାଧର,
 ତୁଙ୍ଗ ଶୃଙ୍ଗେ ହୋଇଛନ୍ତି ମନୋହର । ୨୯ ।
 କାହିଁ ଅଜଗର କୁଣ୍ଡଳି କୁଣ୍ଡଳେ,
 ମୃଗ ଶିଶୁ ପଡ଼ି ରବଳ ବିକଳେ । ୩୦ ।
 ଦଳ ଦଳ ଦନ୍ତବନ୍ତ ମନ୍ତ୍ର-କର୍ତ୍ତା,
 ଶୂଳୁଛନ୍ତି ତରୁଗାଣା ଭଗ୍ନ କର । ୩୧ ।
 ପକ୍ଷ ବୋଲି ହୋଇ ସ୍ଵେଦେ ଗଣ୍ଡାଦଳ,
 ଭୟ ମୁଆଁମୂଳ କରନ୍ତି କବଳ । ୩୨ ।
 କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବୟୁ ବିକଟ ଦଶନ
 ଅସଂଖ୍ୟ ବରଦ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ । ୩୩ ।
 ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଭ୍ରମନ୍ତି ବଳିଆ,
 ବ୍ୟାଘ୍ରମାନେ ଯା'କୁ ମଣନ୍ତି ବଳିଆ । ୩୪ ।
 ଶ୍ରମ କାନ୍ତି ଲଭି କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ଚକ୍ର ନାହିଁ ପ୍ରଭୁ ଆଉ ମୋ ଚଉଣ । ୩୫ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ଅଶ୍ରୁ ନେତ୍ରେ ଶ୍ରମ,
 ଜଳ ଖୋଜି ନ ପୁରନ୍ତେ ମନସ୍କାମ । ୩୬ ।
 ଆତୁଣ୍ଡି ଲତକା କାଟି ଜାୟୁ ଶରେ,
 ତୃଷା ନିବାରଲେ ସେ ରସ ପାନରେ । ୩୭ ।
 କହୁଁ କହୁଁ ଦିବା ହେଲ ଅବସାନ,
 ଅସ୍ତାଚଳେ ଗତି କଲେ ବିବସାନ । ୩୮ ।
 ପାଉଁ ଜଳୁ ଆଶା ପୋଷିଣ ଅନ୍ତରେ,
 ପ୍ରବେଶିଲ ଏକ ଝରନିକଟରେ । ୩୯ ।

ଉପଳ ଗରଭ ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ନାଳ,
 ବନ୍ଧ ଗମନରେ ନିନ୍ଦା କରେ ବ୍ୟାଳ । ୩୯
 ନାରିକେଳ ଜଳପରି ପରିମଳ,
 ଧଉଁଅଛି ଧୂନି କରି ଜଳ ଜଳ ୪୦ ।
 ପାଞ୍ଚବଣ ଆଗାବନ ବଞ୍ଚୁଛୁର,
 ଶଯ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି ତହିଁ ସ୍ଥାନ ସାର । ୪୧ ।
 ସ୍ଥାନ କରି ତହିଁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ଜଳଦାନେ ହୁଏ କଲେ ନିବାରଣ । ୪୨ ।
 ନିତ୍ୟ କର୍ମ ଶେଷ କରି ତପୀଶଣ,
 ବିଚଳକଲେ ପାଶେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ୪୩
 ରାଜ୍ୟରାଜ୍ୟ ଏହି ନରେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନ,
 କନ୍ଦୁ ଚାହିଁ ଘୂରି କଚଲ ମୁନିଗଣ । ୪୪ ।
 ପୁରୁଷେ ସାଦରେ ଆଦେଶ ବାରବାର,
 କୁହ ଶୈବ୍ୟ ଦେଶ କରି ଅସୁନ୍ଦର । ୪୫ ।
 ଗନ୍ଧନ କାନନେ କରୁଛୁ ଭ୍ରମଣ,
 ମୁଖ ଜଣାଉଛୁ ବିନାଦ ଲକ୍ଷଣ । ୪୬ ।
 ନିକଟେ ଜପିଲ ରାକ୍ଷସ ଆଶ୍ରମ,
 ଏ ରାଜକ ରହୁ ନିବାରୁଛୁ ଶ୍ରମ । ୪୭ ।
 ତୋଷ ହେବେ ଯଦି ତପିକୂଳ ଧାମ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମ୍ଭ ମନସ୍କାମ । ୪୮ ।
 ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଶ ଘୋର ତମୋରାଶି,
 ଧରଣୀ ସୁଷମା ଦେଲଣି ଗରସି । ୪୯ ।
 ରାକ୍ଷ ଶିଷ୍ୟେ ମଣି ପାପ ପରିପନ୍ଥୀ,
 ଅଶ୍ରମେ ମିଳିଲେ ଘେନି ଦାଶରଥୀ । ୫୦ ।
 ନଗରଜ ସୁତା ଶ୍ରୀପଦ ପଲ୍ଲବ,-
 ଚନ୍ଦ୍ରା କରି ହୃଦେ କହଇ ନାଥବ । ୫୧ ।

ଅଷ୍ଟମ ସର୍ଗ

ବିବାହ

ଗ୍ୟାମଳ ଜଳଦ ପୁନ୍ଦର	।	ଗର ନିର ପୁରୁଷର	।	୧ ।
ବିଶଦ ବରନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ	।	ସଙ୍ଗରେ କରନ୍ତି ଗମନ	।	୨ ।
କପିଳ ଉଷ୍ମ ଆଶ୍ରମ	।	ଦେଖିବେ ଅତି ମନୋରମ	।	୩ ।
କଟା କୌପୀନ ବିଭୂଷିତ	।	ମୁନି କୁମାର ଅଗଣିତ	।	୪ ।
ନିବେଶି ଶୟେ ପ୍ରାଣ ମନ	।	ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ଅଧୁନ	।	୫ ।
କେଜାହୁଁ ଯାହାର ମାୟା	।	ବ୍ୟାସ ବ୍ୟାକୃଷ୍ଣ ଅନାଗ	।	୬ ।
କେନ୍ଦ୍ର ପଶିନ ବ୍ୟାକୃଷ୍ଣ	।	କେ ନ୍ୟାୟ କେ ପତି ଧର୍ମନ	।	୭ ।
ପଡ଼ନ୍ତି ପଦ ସିଦ୍ଧ ଜର	।	ବିଦ୍ୟ ମତ ସୁଧ ଧର	।	୮ ।
ଅର୍ହନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ଦୈବବାଦ	।	ପତି ରଚନ୍ତି ଗାୟନ ଦ	।	୯ ।
କେ ପତି ଅଗମ ନିଗମ	।	ଲଭନ୍ତି ଉପାୟ ଉତ୍ତମ	।	୧୦ ।
କେ ପତି ଗଣାୟ କେ ବେଦାନ୍ତ	।	ପଡ଼ନ୍ତି କେ ସ୍ମୃତି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ	।	୧୧ ।
ପ୍ରତି ଗଣନା କେ ଫଳିତ	।	ମନେ କରନ୍ତି କେ ଗଣିତ	।	୧୨ ।
କେ ପତି ସୁନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଣ ଯାଏ	।	ହୃଦି ନକ୍ଷତ୍ର ଗତି ଧାୟେ	।	୧୩ ।
ବଳନ ଶିଷ୍ୟେ ହୋଇ ଗେଲ	।	ଗୋକାନ୍ତେ ରଚିଲୁଣ୍ଡି ଖେଲ	।	୧୪ ।
କେ ଗାୟନ୍ତି ଶିଖରିଣୀ	।	ତୋଷକ ଛନ୍ଦେ କେ ମାଳିନୀ	।	୧୫ ।
ଗର୍ଭଳ ବନ୍ଧୁତା ଛନ୍ଦେ	।	ଗୋକ ପଡ଼ଇ କେ ଆନନ୍ଦେ	।	୧୬ ।
କେ ଗାୟ ଗୁଣେ ଛନ୍ଦେ	।	ତାଣ୍ଡବ ପଡ଼େ ଆନନ୍ଦରେ	।	୧୭ ।
ଗାଣା ନିନ୍ଦିତ ମୁନି କନ୍ୟା	।	ଗାବେ କାନନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧନ୍ୟା	।	୧୮ ।
ବୃଷ୍ଟି ଅଗ୍ନିରୁ ମୁଗ ବାସ	।	ମହକୁ ଅଛି ଚଉପାଶ	।	୧୯ ।
ବିଦ୍ୟ ବାଦ୍ୟ ଶ୍ରେୟସୀ	।	ପ୍ରାଣଧୀୟା କର ତୋଷ	।	୨୦ ।
ନାନା ବରନ ବାସଫୁଲ	।	ଜରଇ ମାନସ ପ୍ରପୁଷ୍ପ	।	୨୧ ।
କୋରଇ ପୁଷ୍ପ ଫୁଲ ଧର	।	ଗୋଉନ୍ତି ଅପଣ୍ୟ ଦଳିବ	।	୨୨ ।
ଅଶେଷ କୁଣ୍ଡଳ ପୁଷ୍ପାଦି	।	କି ଅବା ଦୈବ ନନ୍ଦନ	।	୨୩ ।
ଦେଖିବେ ଅପୋଧା ବେନ	।	କପିଳ ଦେବ ନିଗମନ	।	୨୪ ।

ବ୍ୟାଘ୍ର ଅଜନେ ପଦାସନେ	। ବସି ଅଛନ୍ତି ଛିର ମନେ । ୧୫ ।
ଅଭଙ୍ଗ ଗ୍ରୀବା ମେରୁଦଣ୍ଡ	। ବନ୍ଧନ ଲୁହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗନ୍ତ । ୧୬ ।
ଦୀର୍ଘ ଲଲିତ ନିସା, ଭର,	। ସ୍ନିହ ବଦନ ମନୋହର । ୧୭ ।
ଅବମ ସମସ୍ତ କେଶାବରଣ	। ଅବଳ ବଳସୁନ୍ଦର ଅସି । ୧୮ ।
ଧାଳେ କାଶିଲେ ତପାବର	। ଆଗତ ବେଶ୍ୟା ପ ସର । ୧୯ ।
ପ୍ରଶନ୍ନ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ	। ଫେଡିଲେ ତାପସ ଲେତନ । ୨୦ ।
ତରଣି ଅନୁସ୍ତୁତ ତରଣୀ	। ଭବନ ମୁକତ ସରଣୀ । ୨୧ ।
ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରଣାକର	। ବଚଳକ ତପା ହର୍ଷଭର । ୨୨ ।
ଭବତର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସକଳ	। ଦ୍ଵା' ପାଇଁ ଧାନ କୋଟିକଳ । ୨୩ ।
ଏ ଦୃଶ୍ୟରଥୀ ଭଗ୍ନରାମ	। ଦରପହର ଗୁଣ ରାମ । ୨୪ ।
ପିତା ସତ୍ୟରୁ କାସ ବନେ	। ହରାଏ ସୀତା ଦୁଃଖ ମନେ । ୨୫ ।
ଅତି ବସାବଦ ଘନ ବନେ	। ଭ୍ରମନ୍ତି ମଳିନ ବଦନେ । ୨୬ ।
ରୁଷି ହଜାର ଶିଷ୍ୟବେ	। ଦେଇ ରାମଙ୍କ ପରିଚୟ । ୨୭ ।
ଦୋଳଲେ ଯେବେ ଏହାଙ୍କର	। ଦୁଃଖ ଚଞ୍ଚଳ ଶ୍ରୀମହର । ୨୮ ।
ଆଦେଶ ମାତେ ଶିଷ୍ୟଗଣ	। ଡୋଲିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ । ୨୯ ।
ବସନ୍ତ ମୃଗାଜନ ସନେ	। ସୁନ୍ଦର କଲେ ଫଳାଗନେ । ୩୦ ।
ଶୁଧା ପିତାମା ନିବାରଣେ	। -ହେଦାରୁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ୩୧ ।
ମିଳିଲେ ଭ୍ରମାନ୍ତର ପାତଳ	। ସୀତା ସତେଜ ପ୍ରାଣ ଆଗେ । ୩୨ ।
ପ୍ରଶନ୍ନ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ	। ବେଲିଲେ ତାପସ ବନ୍ଦନ । ୩୩ ।
ହେ ଦୀନରଥ ! ରବିବର	। ଦୁଃଖୀ ଆଜ କାତର । ୩୪ ।
ବନ୍ଧୁ ବଧାନ ଭୟଙ୍କର	। ସେ ପାଇଁ କର ! ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର । ୩୫ ।
ପିତା ସତ୍ୟରୁ ସିଂହାସନ	। ଛୁଡ଼ି ଆସିଲେ ଦୋରବନ । ୩୬ ।
ପଥରେ ଡକି ଦେହାସି ହରାଉ	। ଦୁଃଖେ ଭ୍ରମନ୍ତି ବେନିଗଲ । ୩୭ ।
ଜୟାୟ ପଣି ବାଣୀ ସତ୍ୟ	। ନିକଟେ ପାଇବ ସେ ତଥ୍ୟ । ୩୮ ।
କୁହାବ ସଙ୍ଗେ ଦେଶାକର	। ସହାୟ ସେ ହେବ ଭ୍ରମର । ୩୯ ।
ଭ୍ରମାପୀ ବାଲିର ଭୟରେ	। ଲୁଚିଛି ସେ ରଥ ମୁକରେ । ୪୦ ।
ତାର ଆଶ୍ରୟ ସନ୍ତାନ	। ବାତ ନୟନ ବଳବାନ । ୪୧ ।
ତାଙ୍କର ଯେତେ ପ୍ରକାଶଣ	। ସରବେ ମୁକ୍ତି ଦାନ । ୪୨ ।

ଶାଦ୍ୟ ତାଙ୍କର ଫଳମୂଳ	। ବାନର ପରି ବନେ ଠୁଲ	। ୫୩ ।
ସେ ଦେଶେ ଶିଖାର ପ୍ରସାର	। ନ ଥାଉ ଚନ୍ଦ୍ର ବଳିୟାର	। ୫୪ ।
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଣୁର	। ବାଲୀ ବଳିଷ୍ଠ ସୁ ଗ୍ରୀବର	। ୫୫ ।
ପିତାଙ୍କ ଅଭିଶାପ ପାଇ	। ମର୍କଟ ମୁଖ ବେନିଭାଇ	। ୫୬ ।
ଅକ୍ଷରହୀନ ତାଙ୍କ ଭାଷା	। କଠିନ ବୁଝିବା ସହସା	। ୫୭ ।
ଏପରି କଥୋପକଥନ	। ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଡାପୋଧନ	। ୫୮ ।
ଦୁଃଖନ୍ତେ ରାତ୍ର ହେଲ ଶେଷ	। ଶ୍ରୀରାମ ମଣିଷ ଆଦେଶ	। ୫୯ ।
ଯାଉଛୁ କହି ପ୍ରଣମିଲେ	। କପିଳ ଆଶିଷ ବିହଲେ	। ୬୦ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୁମ୍ଭର ସକଳପ	। ପୂର୍ଣ୍ଣହେଉ ହେ ପରନ୍ତପ	। ୬୧ ।
ହୋଇ ଦୁର୍ବଳ ଦାନପଣ	। ଅଟଳ ନିଜ ଧର୍ମ ରଖ	। ୬୨ ।
ଆଶ୍ରୁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ	। ବିହଲେ କହୁଛା ଗମନ	। ୬୩ ।
ଗମି ନିବଡ଼ ଘୋରବନେ	। ମିଳିଲେ କହୁଛା ଭୁବନେ	। ୬୪ ।
ବଳତ ରୂପ୍ୟମୂଳ ଚିରି	। ଦେଖିଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱର୍ଗ ଶିଖି	। ୬୫ ।
ଶିଳାଏ ଦଶନ୍ତ ଗୋଭନ	। ଯଥା ହୁଅଇ ସଂହାସନ	। ୬୬ ।
ପବନ ଶୋଭା ଚୁହୁଁ ଚୁହୁଁ	। ଗମନ କଲେ ବେନିଭାଇ	। ୬୭ ।
ଭେଟିଲେ ପବନନନ୍ଦନ	। ରକ୍ତ ବରନ ଅପଘନ	। ୬୮ ।
ଅଭୟ ବରଦା ଶ୍ରୀପଦ	। -କରୁଣା ମାଧବ ସମ୍ପଦ	। ୬୯ ।
ସେ କୃପ ନାବ ଆଗେ କର	। ବିଦ୍ଧ ସାଗରୁ ଯାଇ ତରିଲା	। ୭୦ ।

ନବମ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—ବସନ୍ତ ବସନ୍ତ

ରମଣୀୟ ବନ ସୁଷମା ବିଲେକି
ଭ୍ରମୁ ଭ୍ରମୁଁ ବମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
ଭେଟିଲେ ପଥରେ ପ୍ରଭାତୀନ ସୁତ
ହନୁମାନ ବାହୁବନ୍ଦନ ।
ମଧୁଚର, ଶୁଣିଲେ ଜାନକାଦେବୀ,
କିଏ ତୁମ୍ଭେ ବାବୁ କହି ପାରିବ କି
କେଉଁଠି ସୁଗ୍ରୀବ ସଦନ । ୧ ।

ଶ୍ୟାମଳ ଧବଳ ବୟାଜ୍ୟୋତର୍ମୟ
ବାବୁଧୁଧ ଧରା ତାପସ-
ବେଶିକି, ବିଲେକୁ ମାରୁତ ହୃଦୟ-
ଶୀତ ବନେ ମଧୁ ରଭସ ।
ବହୁଲ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କରି ତନୁପୁଲ
ପ୍ରଣମି ବୋଲୁଲ ଦେଧୁଲ ଶିରେ
ଭବ ଏ ଅମର ଅତୁଲ । ୨ ।

ଶ୍ରୀମତ ଅମଳ କମଳ ଚରଣ
ରେଣୁଲଭ୍ୟ ବାର ମସ୍ତକ ।
ବଦଳିଲ ଯଥା ପରଶ ମଣିର
ହରଣରେ ଲୋହି କନକ ।
ମଣିଲ, ମାରୁତ ନିଜ ଭୁଜ ବଳ
ଡେଇଁଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ଅପାର ସଂଗର
ଉପାଡ଼ି ପାରିବ ଅଚଳ । ୩ ।

ନାରୁତକ ଦେଖି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ହୃଦେ ମୋଦ ଗଲ ସଞ୍ଚର,
 ବହୁଦିନ ପରେ ନନ୍ଦନ ବଦନ
 ଦେଖିଲେ ଜନକ ଯେପରି,
 ବସାଇ ରସାଇ, ମରୁ ଚେରପୁ.
 ଶୁଣିଲା ପାବନ କନିଷ୍ଠ ମାତୁଳ
 ସୁଗ୍ରୀବ ମୋର ଦୟାମୟ ! ୪ ।
 ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାତୁଳ ବାଳୀ ମହାବଳୀ
 କହୁଁଛନ୍ତି ଝୁର ଅଧୀଶ୍ଵର,
 ଯା' କୋପ ଗମନେ ଭଞ୍ଜର ବାସୁକି
 ହାସନ୍ତି ନାଶ, ସୁର, ନର,
 ଯା ଭୟେ, ରଖିବାକୁ ନିଜ ଜୀବନ,
 ରକ୍ଷାମୂଳ ଚିତ୍ତ ଦରରେ ସୁଗ୍ରୀବ
 କରନ୍ତି ତନୁ ଗୋପନ । ୫ ।
 ଅଳପ ଦିଶୁଛି ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରଭୁ !
 ବିଶୋଭନ ରାଜ ଭବନ,
 ଦ୍ୟୁମତି କିରଣ ଲଭି ମଣିଗଣ
 କରୁଛନ୍ତି ଚିତ୍ତ ସରଣ ।
 ନଗର, ଦକ୍ଷିଣେ ଯେଉଁ ଉପବନ,
 ରାମା ଦେବାକୁ ନାହିଁ ଅବନୀରେ
 ସେଲେ ହୋଇପାରେ ନନ୍ଦନ । ୬ ।
 ଯେହୁ ରାଜବନେ ରହୁଛି ଦୁର୍ଭୁକ୍ତ
 ଅନ୍ଧ, ଆବର ସପ୍ତଶାଳ,
 ବାଳୀ ମହାବଳ ଜନକ-ଜେଟି
 ଅଟେ ସେ ଆନ ବାରେ କାଳ ।
 ଯେ ବାର, ଦୁର୍ଭୁକ୍ତ ଅଛି ତୋଳିବ,
 ଏକ ଶିରେ ସପ୍ତ- ଶାଳକୁ ଛେଦିବ
 ବାଳୀ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିବ । ୭ ।

ତହୁଁ କିଛି ଦୂରେ ଶିର ଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ
 ଲୁଚ ରହିଛନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ,
 ନିର୍ଭୟ ଏତକ ବାଜୀ ତହିଁ ଗଲେ
 ମୂର୍ଚ୍ଚନା ପାଟି ପ୍ରାଣ ପିବ ।
 ପୁରୁଷ, ଅଛି ତାହାକୁ ଅଭିଶାପ,
 ଆସ ପ୍ରଭୁ ଏହି ବନ ପଥେ ପିବା
 ବଡ଼ ଆସୁଛି ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାପ । ୮ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦୋଇଲେ ଦେଖି ଯାଇଥାନ୍ତେ
 ବାଳ ରଜା ରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ,
 ଅଧୋମୁଖ ତହିଁର ଦେଲେ ସ୍ବନୁମାନ
 ଘଟିବ କାଳେ ଅବମାନ
 ନିର୍ଭୟେ, ରୁଲ ଦୋଲୁ ରତ୍ନ-ମନ୍ଦନ,
 ଅଡ଼ ଅଡ଼ ଖୋର ପଥ କଡ଼ାଇଲ
 ସ୍ବନୁମାନ ବାର ବନ୍ଦନ । ୯ ।
 ପଥେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ତେ ଶତ ମୁଖୁ
 ଶୁଣିଗଲେ ସୀତାରମଣ,
 ବାଲୀ ଅଟ୍ଟାହାର ସହସ୍ର ଯା ଧର
 ଉଦେ ସେଇଛନ୍ତି ତନେ ।
 ମିହିର, ବଂଶୀ ବାରେନ୍ତୁ ଶୃଙ୍ଗଧାରୀ,
 ରବି, ଧର ନନ୍ଦା- ବାଦ ଶୁଣି ବାର—
 କର ବସ ସେଲ ବିଦର । ୧୦ ।
 ଭାଲୀ ପ୍ରତି କୋପ ଦହି ଶୃଙ୍ଗଧାରୀ
 ଉପବନେ ସେଇ ପ୍ରବେଶ,
 ମନେ କଲେ ମୋତେ ଶ୍ରେଣୀକ୍ଷାବେଳେ
 ଅଛି ରୁଦ୍ଧର ଆଦେଶ,
 ଦୁଇ ଡାଳନ, ଦୁଇ ଡାଳନ
 ନ ବଧୁଲେ ବାଲୀ ଶତ ପଦ ଯଶେ
 ସୋଇବ କାଳିମା ଲେପନ । ୧୧ ।

ଏତେ ଭାଳି ବାଲୀ ତୁମ ଉପବନେ
ଦାଶରଥ କହୁ ବିହାର,
ହନୁମାନ ବାର କହିଲା ସେ ଦେବ
ସପ୍ତଗାଳ ନାମ ଏହାଡ଼,
ଦୁଇଭ୍ରୂ, ଅସ୍ଥି ଧବଳ ଗିରି ସରି;
ଏହି ଯେ ପୁରତେ ଶଶୁକ୍ଷ ରଜତ
ଗରୁ ସେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ ଡେଇ । ୧୨ ।
ସପ୍ତଗାଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଲେଖି ବିସ୍ମୃତେ
ବାର ବିଚକ୍ଷଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ;
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ ହରେନ୍ଦ୍ର ମୁନରୀ
କଟରି ହୋଇବ ଜେଦନ,
ମଧୁରେ, ହସି ଦୁବାଦଳ ସୁନ୍ଦର;
ଆସ ବାବୁ ବୋଲି ଅନୁଜକୁ ଡାକି
ବାହାର କଲେ ଡାକ୍ଷିଣ । ୧୩ ।
ଶଶୁ ଶ୍ରୀତା ନ୍ୟାୟେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାର୍ଗେ
ଛେଦି ସ୍ଵଦୃଢ଼ ସପ୍ତଗାଳ,
ପୟରେ ଦୁଇଭ୍ରୂ ଅଙ୍ଗୁଳ ପିଙ୍କିଲେ
ଉଦ୍‌ଭୁକ୍ତ ଦଶରଥ ବାଳୀ,
ଭୁତଲେ, ଡେଇଁ ବିହରେ ଚେକନ,
ମନ୍ଥଧର ପରେ ବଳି ଡେଇଁ କି
ଭାବିଲେ ପୁରବାସୀ ଜନ । ୧୪ ।
କି ଅଭୁତ ଶଯ୍ୟା ଶୁଭଲ ପଞ୍ଜର
ଦୁଇକୁ ବାଲୀ ମହାବାର,
ଗୁପ୍ତଚର ସେହି — କଲେ ପରବେଶି
ଭାଷିଲ ନିଜ କରି ଶିର,
ମାରିବୁ ମଙ୍ଗେ କେ ବାର ଦୁଇଜଣ,
ପୟରେ ଦୁଇଭ୍ରୂ ଅଙ୍ଗୁଳ ପିଙ୍କି
ସପ୍ତଗାଳ କଲେ ଜେଦନ । ୧୫ ।

ବଜ୍ର ନାଳମଣି ଶୋଭା ବେନି ତନୁ
 ବନୌକା ବେଶେ ଧନୁର୍ଭର,
 ଆମ୍ଭ ଉପବନେ ନିଶିକେ ଭ୍ରମନ୍ତି
 ଯଥା ପ୍ରମତ୍ତ କଣ୍ଠବର,
 ଶ୍ରବଣେ ଗରଜ ବାଳୀ ମହାବଳୀ
 ରଦେ ଓଷ୍ଠଭଞ୍ଜ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ଵାସ ଛୁଡ଼ି
 ରଠିଲ ଗଦାବର ଧର । ୧୬ ।
 ପଦେ ପଡ଼ି ତାରା କହିଲ ରଣକୁ
 ଯାଅନା ଆଜି ସ୍ଥାଣନାଥ,
 ଦୁତଠାରୁ ପାହା ଶୁଣିଲି ନିଶ୍ଚୟ
 ହେବେ ସେ ଜଗତର ନାଥ,
 ନ ମାନି, ଦୁର୍ଗ କପାଟ ଫେଡ଼ୁ ବାର,
 ବିହମ କେଶରୀ ବିଦାରୀ ଦେଲ କି
 ବିଶାଳ କଣ୍ଠବର ଶିର । ୧୭ ।
 ରେ ମୂର୍ଖ ପାବନୀ ସିଂହ ପୁରେ ଆଣି
 ଜମ୍ବୁକ କରାବ ନର୍ତ୍ତନ,
 ଯମପୁରେ ଆଜି ପଠାଇବ କହି
 ଭ୍ରମବେଶେ କରୁ ଗମନ ।
 ବିନୟେ ଶ୍ରୀକ୍ଷିତ ବାର ହନୁମାନ,
 କି ଉପାୟ ବାଳୀ ଯୁଦ୍ଧ ଯାହା କଲ
 ବିପଦ ଦେବ କି ଅଜ୍ଞାନ । ୧୮ ।
 ବାଳୀ ଗରଜନ ଶୁଣି ଧନୁସ୍ପାଣି
 ହୋଇବାରୁ ବାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ସାକେତ ସୁଧିର ବାର ମୁରଦର,
 କରି ମୃଦୁ ହାସ ରଚନ,
 ଶ୍ରୀକ୍ଷିତେ ଏହା ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଆମ୍ଭର,
 କି ବୋଲି, ବୋଲିବେ ଶୁଣି ବାରଗଣେ
 ମଣିବେ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର । ୧୯ ।

କହୁଁ କହୁଁ ସମେ ଚମେ ନିକଟକୁ
 ଶୁଭ ଆସନ୍ତେ ଗରଜନ,
 ପେଷିଲେ ବାଟରନ୍ତୁ ଆକର୍ଷି ଆକର୍ଷେ
 ଶବ୍ଦଭେଦା ତାହୁ ମାର୍ଗଣ,
 ବିକଳି, ତେଜେ ଭେଦିଲ ବାରବସି,
 ଗରଜି ଭୁବସ ବିଦାରି ଗଡ଼ିଲ
 କି ହେଲ ନ କରି ତା ଲକ୍ଷ୍ୟ । ୨୦ ।
 କହୁ କହୁଁ ବାଳୀ ବସବିକ ବାଞ୍ଛା
 ପ୍ରସର ଗନ୍ଧ କିନ୍ଦିଆରେ,
 ନେହୁ ଅଶ୍ରୁ ମୁଞ୍ଚି କିବା ଶବ୍ଦ ମିତ୍ର
 ପରବେଶ ହେଲେ ସେଠାରେ,
 ପୁରୀକ, ଶୁଣି ଉଚ୍ଚେ କରି ବେଦନ,
 ଭାଲ ଭାଲ କହୁ ପଡ଼ିଲ ଭୂମିରେ
 ତଥା ସକଳ ପୁରଜନ । ୨୧ ।
 ରାଜା ମନୋହାରୀ ପୁତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଘେନି
 କାନ୍ଦେ ଉଚ୍ଚେ ଶିର କରୁଡ଼ି,
 କହେ ଜାବଧନ କେଶିକି ସାଉଛ
 ନ ନେଇ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି,
 ହେନ, ପୁନି ହେବାରୁ ଅନିଶୟ
 ବାର ହନୁମାନ ଅନୁଜ ଗହଣେ
 ମିଳିଲେ ତହିଁ ଦୟାମୟ । ୨୨ ।
 ପୁଷ୍ପବନ୍ତ ତେଜ ବେନି ବାର ଅଙ୍ଗେ
 ଦେଖି ସବେ ହୋଇ ତନ୍ମୟ,
 ଅପଲକ ନେତ୍ରେ ବଲେଇ ରହିଲେ
 କିଏ ଏ ନୋହିବାରୁ ଅୟ ।
 ଦଗଧ, ପ୍ରାଣେ ମସ୍ତକେ ଯୋଡ଼ିକର,
 ବାଳୀ ବାର କହେ ଆସ ମୋ ପାଶକୁ
 ଆସ-ହେ ଅବନୀପୁନ୍ଦର । ୨୩ ।

ବନା ଅପରାଧେ ବଧୂଲ କାହିଁକି
 ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ କାହା ନନ୍ଦନ,
 କୁହ ଶୀଘ୍ର ବାବୁ ବେଳୁ ବେଳ ମୋର
 ଅଥୟ ହେଉଛି ଜୀବନ,
 ସଜଳ ନେନେ ଭାଷିଲେ ରଘୁବର,
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନରେଶ ଦଶରଥ ସୁତ
 ଅଟୁ ଆମ୍ଭେ ବେନୀ ସୋଦର । ୨୪ ।
 ପିତା ସତ୍ୟ ପାଳି ପଞ୍ଚବତୀ ବନେ
 କରିଥିଲୁ ଆମ୍ଭେ ବସତ,
 ଭାଗ୍ୟଦୋଷେ ପ୍ରିୟ- ତମା ବୈଦେହ୍ୟକି
 ହସଇ ଦୁଃଖ ଶୋକେ ଅତି,
 ବିଜନ, ଘନବନେ କରୁ ଭ୍ରମଣ,
 ବେନୀଭାଇ ଆମ୍ଭେ ବରଜନ କରି
 ବିଷାଦେ ଭୋଜନ ଶୟନ । ୨୫ ।
 ପକ୍ଷୀକଟା ବାଉଁଶ କହିଲୁ ସୀତାକୁ
 ରଥେ ଘେନିଗଲୁ ରାବଣ,
 ନିକାଳଞ୍ଜ ରାଷି କପିଳ ଆମ୍ଭକୁ
 କହିଲେ ସେହି ବିବରଣ,
 ଜାନକୀ ଉଦ୍ଧାର ଆଶା ପୋଷି ମନେ,
 ପଥେ ଆସୁ ଆସୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ
 ତୁମ୍ଭର କ୍ଷିତିଧ୍ୟା ଭୁବନେ । ୨୬ ।
 ଶୁଭ ଶତ ମୁଖୁ ଶୁଣିଲେହେ ବୀର
 ତୁମ୍ଭର ଘୋର ଅତ୍ୟାଚାର,
 ସୁଜନର ଶତ ଦୁର୍ଜନେ ହୁଅନ୍ତି
 କରି ନେଲୁ ମନେ ବିରୂର ।
 ଦୁଇଭି, ସପ୍ତଶାଳ ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭର
 ବୀର ବାହୁବଳ ତୁଳ ପାଦ ଶୁଣି
 ଶ୍ରଦ୍ଧା ରପୁକଲୁ ଆମ୍ଭର । ୨୭ ।

ନିଜ ଭୁଜବଳ ମରଶିଳୁ ମାଦ
 ଆଉ ତ କିଛି ନାହିଁ ଦୋଷ,
 ଆମ୍ଭର ବିନାଶ ଆଗେ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା
 କଲ କାହିଁକି ବହି ରୋଷ,
 ପ୍ରମାଣ, ମିଳନ୍ତେ ପୂର୍ବ ଦୁଷ୍ଟଶର,
 ଦୁର୍ଜନ ଦଳନ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଧରମ
 ହେତୁ ମୁଁ ପ୍ରୟୋଗିଲି ଶର । ୨୮ ।
 ବାଳୀବାର କହେ ଜାଣେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭକୁ
 ସବଶସ୍ତ୍ରନ ଭଞ୍ଜିନେ,
 ବାର ପଶୁଁ ରାମ ଦରପ ଦଳିଛ
 ଜାନକା ମାନସ ରଞ୍ଜିନେ,
 ଦୋଷୀ ଯେ, ବୁଝି ନ ପାରେ ନିଜ ଦୋଷ,
 ହେ ଦେବ ତୁମ୍ଭର ସାଧୁକର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ
 ଲଭ କଲି ମୁକ୍ତି ସନ୍ତୋଷ । ୨୯ ।
 ବାର ହନୁମାନ ଅଙ୍ଗଦ ସୁଗ୍ରୀବେ
 ଅରପି ଅଶ୍ରୁ-ନେତ୍ରେ ବାର,
 ଶ୍ରୀରାମ ଅଭୟ ଚରଣ ଯୁଗଳେ
 ଶରାଘାତେ ହୋଇ ଅଧୀର,
 କହିଲି, ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀଚରଣ,
 ଶରଣ ଏମାନେ ରହିଲେ, କରିବେ
 ବହୁବିଧ ହିତ ସାଧନ । ୩୦ ।
 ଆବର ଜାମ୍ବବ ସୁଷେଣକୁ ଡାକି
 ବାଳୀବାର ଦେଲେ ଆଦେଶ,
 ସଦା ଆଜ୍ଞାଧୀନ ଥିବ ଏହାଙ୍କର
 ବାର ନୁହନ୍ତି ଏ ଦେବେଶ ।
 ଅନୁଜ, ପୁତ୍ର, ଭଗିନେୟ, ରମଣୀ
 ବଦନେ ଅବଶ- କରକୁ ବୁଲଇ
 ବୋଲି ଉଦ୍ଧର ରଘୁମଣି । ୩୧ ।

ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ବାଳୀ ଜୀବନ ପବନ
 ମିଶିଗଲା ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳେ,
 ଚନ୍ଦନ ଲହନ ଘୃତେ ଶବ ଦହି
 ସକଳ କର୍ମ ଶେଷ କଲେ,
 ସମଜ୍ଞ, ରଣାଲ ରମ୍ୟ ରକ୍ଷ୍ୟମୁକେ,
 ଶତ ଶୁଭ ବାର ବେଦ ରହିଆନ୍ତି
 ଶ୍ରୀଚରଣ ସେବ ଉତ୍ସୁକେ । ୩୨ ।

କସ୍ତୁରୀ ନଗର ନରେଶ ସୁଗ୍ରୀବ
 ଯୁବରାଜ ବାରି ଅଙ୍ଗଦ,
 ହେଲେହେଁ ସେବନ୍ତି ସତତ ସକଳ
 ଜଗତ ବରଦ ଶ୍ରୀପଦ,
 କେବଳ, ଲଙ୍କା ନଗର ଅଭିଯାନେ,
 ସୁଗମ ସରଣି ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁ ସବେ
 ସ୍ଥିର କଲେ ସିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧନେ । ୩୩ ।

ଦୁର୍ଜନ ଗଞ୍ଜନ ସକଳ ରଞ୍ଜନ
 ଶ୍ରୀରାମ ଧର୍ମପରପୁଣ୍ୟ,
 ମହିଷ ଅନ୍ତର ଭକ୍ତ ସୁଗ୍ରୀବର
 ଚରଣ ମାନସ ରଞ୍ଜନ ।
 ଅଭୟ, ବରଦା ଶ୍ରୀପଦ ପଲ୍ଲବ ।
 କୃପାରେଣୁକନେ ଜନେ ଲଭକରି
 ବିଭବ ନ ଇଚ୍ଛୁ ମାଧବ । ୩୪ ।

ଦଶମ ସର୍ଗ

ସବ—ସମବେଦ

ଆସିଲ ବରଷା ନାଶିଲ

ଧରା ଧର ତପନ

ଗ୍ରାସିଲ ଜଳଦ ଦିଶିଲ

ତମୋମୟ ଜଗତ । ୧ ।

ଗଞ୍ଜିଲ ଭୟର ସୃଜିଲ

ପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ ଚମକ

ବଞ୍ଚିଲ ଜୀବନ ଅଳିଲ

ନାମ ବଶ୍ଚ ପାଳକ । ୨ ।

ରଖିଲେ ଶାଲୁରେ ଉଡ଼ିଲେ

ନଭେ ଜ୍ୟୋତିରଞ୍ଜଣ

ବଢ଼ିଲେ ନଦୀଏ ସଞ୍ଚିଲେ

ପର ଘରେ ଯା ଅଳ । ୩ ॥

ଚଞ୍ଚିଲା ଖେଳିଲ ଚଞ୍ଚିଲା

ଯଥା କୃଷ୍ଣ ଅକ୍ଷରେ

ବଢ଼ିଲ ପବନ କହିଲ

କାମ ମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣରେ । ୪ ।

ଭୁବନ ଲଭିଣ ଭୁବନ

ଫଳବନ୍ତ ହୋଇଲ ।

କମଳ ସଦନ ବିମଳ

ନୋହି ମନ ମୋହିଲ । ୫ ।

ସଲିଲେ ଆନନ୍ଦ ସଲିଲେ

ହେଲେ ମୀନ ନିକର

ପୁଟିଲ କଦମ୍ବ ଛୁଟିଲ

ଧରା ତାପ ଜର୍ଜର । ୬ ।

ସ୍ବାଦୁ ପକ ପଳ ସେ କାଳେ
 ଘେନି ବାତନନ୍ଦନ
 ପ୍ରବେଶିଲା ଯହିଁ ବିଜୟ
 ରାମ ଶୂର-ବନ୍ଦନ । ୭ ।
 ଶୁଣିଲା ସେଉଁଠି ବରୁର
 ଘୋର ବର୍ଷା କଳରେ
 ଶୁଭ କର୍ମ ଯାହା ବିରୁଦ୍ଧ
 ପୁରାତନ ମତରେ । ୮ ।
 ବର୍ଷାକାଳେ ଯଦି ନୋହୁଏ
 ପ୍ରଭାତ ! ପିତୁ-ବନ୍ଦନ,
 ଟୋକେ ହନୁମାନ କରବା
 ମାଲବନ୍ତେ ସଦନ । ୯ ।
 ନାହିଁ ମନୋହର ଭୂଧରେ
 ଶବ୍ଦ ବରଷା ଭୟ
 କରନ୍ତୁ ସେ ସ୍ଥାନେ ବିଜୟ
 ଆଜି ହେ ଦୟାମୟ । ୧୦ ।
 ସବେ ମଣି ତାହା ଉତ୍ତମ
 ଘେନି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ତୋଷ ହେଲେ ଯାଇ ବିଲେକି
 ମାଲବନ୍ତେ ଶୋଭନ । ୧୧ ।
 ଶ୍ୟାମଳ ନିବିଡ଼ ଜ୍ଞଦନେ
 ତରୁ-ବୃତ୍ତା-ତତ,
 ହୋଇ ଗିରିବରେ ଶୋଭିତ
 ହରେ ନୟନ ମୃତ । ୧୨ ।
 ଗୁରୁ କଳିଅର କୁସୁମ
 ଧରି କନକ ଶୋଭା
 ପୁଷ୍ପିତ କଦମ୍ବ କଦମ୍ବ
 କରେ ନୟନ ଲେଭା । ୧୩ ।

ଝର ଝର ନାଦେ ବହଇ

ଗିରି ଶିରୁ ନିର୍ଘର

ଆଶୁତୋଷ ବଟା କଟାନ୍ତୁ

ଗଙ୍ଗାପରି ପ୍ରଣର । ୧୪ ।

ତୋଳି ଶବଳିତ କଳପ

ନାନା ରଙ୍ଗେ କଳପୀ

ମନ୍ଥାଧରେ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି

ଘନ ଜଳଦ ବ୍ୟାପି । ୧୫ ।

ଗିରି ପରେ ଖେଳି ଯାଉଛି

ଶୁଭ୍ର ଜଳଦ ମାଳ

ଯମୁନା ବନ୍ଧରେ ବଢ଼େ କି

ପୂତ ଜାହାଜ ଧାର ? ୧୬ ।

ବେଳେ ବେଳେ ନୀଳ ମୁଦିର

ଚୁମ୍ବେ ଗିରି ଶିଖର

ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି ମୁକୁଟ

ଦେଲା କି ପୁରନ୍ଦର । ୧୭ ।

ଲଭ ବର୍ଷା ମୁଖ ପବନ

ଗରଜନ୍ତି ଜାତକେ

ଧସ ଦେହୁ ଶସ ଉସା

ନବ ଘନ ମେତକେ । ୧୮ ।

ମନ୍ଥାଧର ବର ଅଙ୍ଗରେ

ରାଜେ ଦସ ନିକର

ବିବିଧ ବରଣ ପାଷାଣେ

ହୋଇ ସୁମନୋହର । ୧୯ ।

ସୁଧାକର ବଳି ମସୃଣ

ଦସ ପୁର ପାଷାଣ

ବଶୁ-ଶିଳ୍ପୀ କରେ ଯତନେ

କରିଛି କି ନିର୍ମାଣ । ୨୦ ।

ଦଶ ଦ୍ଵାର ଥାନ୍ତି ଆବୋର

ନାନା ରଙ୍ଗ ପୁଷ୍ପ ତା-

ଲତା ନୀଳ, ତେଲ ପରଦା-

ବତ ହୋଇ ଗନ୍ଧିତା । ୨୧ ।

ଧରାଧର କର ଗଗନେ

ଉଦେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ

ହୋଇ କଲେ ରକ୍ଷ କଳପ

ମୋଦ ସିନ୍ଧୁ ବର୍ଜନ । ୨୨ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ସୂର ଲୁଗ ପ୍ରତାପ

ନାଶ କରିବା ପାଇଁ,

କୁମୁଦେ କରନ୍ତି ରଞ୍ଜନ

କର ପ୍ରସାଦ ଦେଖାଇ । ୨୩ ।

ଗୁଡ଼ୁଁ ଗୁଡ଼ୁଁ ଅନ୍ତ ହୋଇଲା

ତମେ ବରଷା କାଳ

ସାଜ ସୈନ୍ୟ ସିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧନେ

ଦାଶରଥ ବାହାର । ୨୪ ।

ରତ୍ନାକର ବେଳା ସୈକତେ

ଗାର ସାକେତବର

ଉଚ୍ଚକ ନିର୍ମାଣେ ସରନେ

କରାଇଲେ ତପ୍ତର । ୨୫ ।

ଶବ୍ଦଶକ୍ତିମୟ ଆଦେଶେ

କଲେ ଆରମ୍ଭ ସେତୁ

ସବନପ୍ରେ କହେ ମାଧବ

ବୁଧେ ବୁଝିବେ ହେତୁ । ୨୬ ।

ଏକାଦଶ ସର୍ଗ

(ସପ୍ତ— ରହସ୍ୟେକ)

ଇନ୍ଦୁ କୋକାଶର ନିଶି ମୁଖରେ
ପାଶବାରେ ଚାହିଁ କବି ସୁଖରେ । ୧ ।
ବସି ବିଲେକୁ ବାରୁଣୀରେ ରବି
ଧର ଲଭିଲେ ଧର ରଙ୍ଗ ଛବି । ୨ ।
ଥୁଲ ବାରିଦ ପଣ୍ଡିମାକାଶରେ
ହେଲ ଆରକ୍ତ-ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷରେ । ୩ ।
ରଙ୍ଗମୟ ଦିଶିଲ ତରତର
ଶ୍ୟାମ, ଶ୍ଵେତ, ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ନିକର । ୪ ।
ସିନ୍ଧୁବେଳା ଘୋରବନ ଭୂଧର
ରକ୍ତ ବରନେ ଦିଶିଲେ ସୁନ୍ଦର । ୫ ।
ସିନ୍ଧୁର କି ହୋଇଛନ୍ତି ଭୂଷଣ
ଶୈଳବଳି ମସ୍ତକ ଶିଳାଗଣ । ୬ ।
ସିନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦିଗେ ରମ୍ୟ ନଦେ
ହଂସ, ହଂସୀ ସନ୍ତରନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ । ୭ ।
ମଉଡ଼ଙ୍ଗେ କୁମୁଦେ ଆଶା କରି
ବାରି ନ ପାରି ଚୁମ୍ବୁଛନ୍ତି ବାରି । ୮ ।
ହେଲେ ହୁଷ୍ଟ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ନିକର
ଚାହିଁ ନିଜ ତନୁ ନବ ସୁନ୍ଦର । ୯ ।
କାଶ ଅପଘନ କରି ଲେକନ
ସାବେ କେ ଦେଲ କୌଶେୟ ବସନ । ୧୦ ।
ବାରିନୁହେ ଦନ୍ତାଧର ବରନ,
କିଏ କହ୍ନାର କିଏ କୁଞ୍ଜବନ । ୧୧ ।

ସେହି କାଳେ ଉଦିଲେ ଶଶଧର
 ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗେ ଘେନି ପ୍ରିୟା ନିକର । ୧୬ ।
 ଭାବୋଦୟ ଏପରି କଳ୍ପକର ।
 ହେଲ ବଲେକ ଗଗନ ସୁନ୍ଦର । ୧୭ ।
 ନୀଳ କାକଡେ ଅବା ବେଦମୁଖ
 ବିଭୂପଣ ଲେଖନ୍ତି ଲଭି ସୁଖ । ୧୮ ।
 ତନ୍ତ୍ର ରଞ୍ଜିତ ଅସିତ ପାତରେ ।
 କର କଲମେ ଧାତା ଚନ୍ଦ୍ରକରେ । ୧୯ ।
 ଝାଡ଼କେଇ କଲମ ଲଞ୍ଜିଗଣ
 ଦିଶେ ଦିଶେ ଦିଶିଲେ ସୁଶୋଭନ । ୨୦ ।
 ଯହିଁ ବହୁତ ତପନ ଅସିତ ।
 ଶୁଦ୍ଧ ବୃହସ୍ପତି କାନ୍ତି ଦାସିତ । ୨୧ ।
 ଶୁକ୍ଳଶଶ୍ପ ବାରିଦ ଶୋଷକରେ
 ପ୍ରିୟଦୀପ ଅସିତ ଶୋଷଣରେ । ୨୨ ।
 ବିଭୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କାର୍ତ୍ତି ଦେଖି ମନ୍ତ୍ର
 ମହୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶୁକ୍ଳିମା ବିକାଶଇ । ୨୩ ।
 ରମ୍ୟନଦ ଦରପଣ ରୂପକୁ,
 ଧର ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଯଶ ଲେଖନକୁ । ୨୪ ।
 ଧନ୍ୟ ଶରଦକାଳ ରମଣୀୟ
 ସର୍ବମାନସ କରେ ସ୍ପୃହଣୀୟ । ୨୫ ।
 ଗୁହ୍ୟ ସିନ୍ଧୁ ମହୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ନନ୍ଦନ
 ହୋଇ ଉଠିଲ ଆନନ୍ଦ ବର୍ଜନ । ୨୬ ।
 ଅଙ୍କେ ଧରି ଆଶିବାକୁ କୁମର
 ବଢ଼ାଇଲ ସହସ୍ର ବାଟକର । ୨୭ ।
 ତୁଙ୍ଗ ଗଗନେ ନ ପାର ତ କର
 ଅଧୋଗତ କରଇ ନିରନ୍ତର । ୨୮ ।

ବସ୍ତ୍ର ଦିଏ କି ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା କରେ
 ରୁଣ୍ଡି ପୁରବଦନ ଆନନ୍ଦରେ । ୨୪ ।
 ବେକୁଳବଳ କର ଘୋର ଗର୍ଜନ
 ଡାକେ ଆସ ମୋ କୋଳେ ବାପଧନ । ୨୫ ।
 ଶାନ୍ତି କରେ ପୋତ ମାଳା ହଲୁଇ
 ଦିଏ ଶ୍ରୀତନକ ପରି ଦେଖାଇ । ୨୬ ।
 ରଘୁପତି ଆଦେଶେ ସୈନ୍ୟଗଣ
 କରୁଅଛନ୍ତି ସାଗର ବନ୍ଧନ । ୨୭ ।
 ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଳା ହେଲେ ପତନ
 ପୁରମଣି ତା, କରେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ୨୮ ।
 ପୁତ୍ର ନ ପାଇ ନିଶ୍ୱାସ ତାହାର
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଉଠଇ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ ଆକାର । ୩୦ ।
 ଉଷା ହୋଇଛନ୍ତି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଛନ୍ତି ସାଗର ବନ୍ଧନ । ୩୧ ।
 ସିନ୍ଧୁ ପାଣରୁ ଖୋଣ ଏକଗତ
 ପରପନ୍ଥେ ନ ରହିଲ ପବିତ୍ର । ୩୨ ।
 ମହାବଳୀ କିସ୍ତିୟା ପୁରବାସୀ
 ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଛନ୍ତି ଆସି । ୩୩ ।
 ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବନଜାବ ନିକର
 ସେତୁବନ୍ଧ କାମରେ ତତପର । ୩୪ ।
 କୋଟି କୋଟି ମହାବଳୀ ବାନରେ
 ବନ୍ଧି, ପକାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତର ସାଗରେ । ୩୫ ।
 ବନ ମଧ୍ୟ ବାରଣେ ଦନ୍ତ-କରେ
 ଶିଳା ଉପାଡ଼ନ୍ତି ଚଡ଼ ଭୂଧରେ । ୩୬ ।
 ମୁଖ ଶବ୍ଦେ ଭଲ୍ଲୁକେ ଶିଳାତ ଡ଼
 ଅବଶ୍ରାମିତ ଯାଉଛନ୍ତି ଉପାଡ଼ି । ୩୭ ।

କୃଷ୍ଣବରନ ମଣ୍ଡପ ଆକାର
 ହେଲେ କଳପେ ସାଗର ବାହାର । ୩୮ ।
 କେତେ ଆସିଲେ କରି ନେହେ ଅନ୍ତ
 ଲୁଚିଗଲ ସିନ୍ଧୁବେଳ ସିକତ । ୩୯ ।
 ବହୁ ଆସନ୍ତେ କଳପେ ପ୍ରସ୍ତର
 ଅବା ଗୁଲିଲେ ଶଶି ମନ୍ଥାଧର । ୪୦ ।
 ଗଦାଘାତେ ଅଜାଦ ହନୁମାନ
 ଭାଙ୍ଗି ଆଣନ୍ତି ବଡ଼ ସାନୁମାନ । ୪୧ ।
 ପୁଣି ବାରୁଦ ଶସ୍ତ୍ର ନୀଳ, ନଳ
 ଭାଙ୍ଗି ପକାନ୍ତି ଦୃଢ଼ ଗିରିବର । ୪୨ ।
 ସୈନ୍ୟ ପଦାଘାତେ ରକ୍ତ ନୀକର
 ଗ୍ରାସିଥାଏ ନଭ, ନିଶା, ବାସର । ୪୩ ।
 ରବି ଦିବସ ବସେ କଳକର—
 କରଂଦିଶର ନାହିଁ ମନୋହର । ୪୪ ।
 ବହୁଦିନ ସାଗର ସେତୁ ଶେଷ—
 ହେଉ, ରାମ ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଅଶେଷ । ୪୫ ।
 ସେତୁ ଉପରେ ହର୍ଷେ ସୈନ୍ୟଗଣ
 କରୁଛନ୍ତି ଆରମ୍ଭଲେ ଭ୍ରମଣ । ୪୬ ।
 ଫଳ ସିଦ୍ଧି ହେଲେ ଯଥା ପରୀକ୍ଷା
 କର୍ମ ଶ୍ରମକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଜାଣି । ୪୭ ।
 ସେତୁ ସାଗରେ ମହାଶକ୍ତି ଧରି
 ଶୋଭା ପାଇଲ ହିମାବଳ ପରି । ୪୮ ।
 ଆରମ୍ଭକୁ କରିବାକୁ ଭଗନ
 ତମି-କୋଷ କଲ ବହୁସତନ । ୪୯ ।
 ଶେଷେ ଦେଖିଲ ମାନଦଣ୍ଡବତ
 ସେତୁ ମୋ ବସେ ରହିବ ସନ୍ତତ । ୫୦ ।

ଧୂଳି ମୋ ନାମ ରତନ ଆକର
 ଧୂଳି ଅପାର ଅନନ୍ତ ସାଗର । ୪୧ ।
 ଏତେ କରୁଛି ବନ୍ଧୁ ମନେ ରୋଷ
 ବିଶ୍ଵ ଗର୍ବି ରୂପେ କଲ ଘୋଷ । ୪୨ ।
 ପୂର୍ବ ଶଶ୍ଵେତ ଦିଗୁ ଗିରିପରି
 ଧାର୍ମ ଆସିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ଲହରୀ । ୪୩ ।
 ସେତୁବନ୍ଧ କରିବାକୁ ଭଞ୍ଜନ
 ଦିବା ରାତ୍ର ଧାବନ୍ତି ଘନଘନ । ୪୪ ।
 ବେନି ପାଶେ ରୋଷେ ହୋଇ କରୁଛି
 ଲଜ୍ଜାବଶେ ପଳନ୍ତି ଗର୍ଜିତୁଛି । ୪୫ ।
 ପୁଣି ଗରବେ ଗରଜ ଆସନ୍ତି
 ସେତୁ ଉପରେ ବାଜି ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । ୪୬ ।
 ପାଗବାର ପ୍ରବଳ ମହାବଳ
 ସେତୁ ସଙ୍ଗେ ରଣେ ହେଲ ବସନ୍ତ । ୪୭ ।
 ମଣି, ମୁକ୍ତା, ବିଦ୍ରୁମ ବାଜି କରେ—
 ଅସି, ନମିଲ ଶ୍ରୀରାମ ପୟରେ । ୪୮ ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅଭୂତ କରଣୀ
 ଯଶ ବ୍ୟାପିଗଲ ସାରା ଧରଣୀ । ୪୯ ।
 ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠେ ଗାନକଲ ସଂସାର
 ଧନ୍ୟ ଭାରତ ସପ୍ତଦ୍ଵୀପ ସାର । ୫୦ ।
 ଧନ୍ୟ ତୁହି ମା ! ଭାରତ ଜନନୀ
 ବିଶ୍ଵବିଜୟୀ-ବୀର-ପ୍ରସବିନୀ । ୫୧ ।
 ଧନ୍ୟ ଭାରତ ତବ ସ୍ଵର୍ଗପଦ
 ତୁହି ସକଳ ଜଗତ ସମ୍ପଦ । ୫୨ ।
 ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମା ! ତୋହର ନନ୍ଦନ
 ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି ବିଶ୍ଵ-ବନ୍ଦନ । ୫୩ ।

ତୋ ବିଦ୍ରୁହେ ଭାବତ ! କା ନନ୍ଦନ
 କରପାରିବ ସାଗର ବନ୍ଧନ । ୨୪ ।
 ହୋଇ ନାହିଁ ହେବ ନାହିଁ ଜଗତେ
 ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ୨୫ ।
 ଧନ୍ୟ ଭାବତ ରତନ ଗରଭା
 ସୁଧୀ ସମ ତୋ ନନ୍ଦନ ପରଭା । ୨୬ ।
 ରତ୍ନପୁରତ ମନ୍ଥାଧର କାଳ
 ତୋର ବସେ ରାଜନ୍ତି ମାଳ ମାଳ । ୨୭ ।
 ଶସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର କଳା ବିଦ୍ୟା ନିପୁଣ
 ସୁଗେ ସୁଗେ ମା ! ତୋର ପୁତ୍ରଗଣ । ୨୮ ।
 ଯେଣୁ ତୋର ରତ୍ନମାଙ୍କ ବିକଳ
 ନାମ ବହିଷ୍ଟ ଭୁବନ ବିରଳ । ୨୯ ।
 ତୋର ସିନ୍ଧୁ ନାମ ମହାସାଗର
 ଭାଣୀ ସମ୍ପଦ ଅଟଇ ତୋହର । ୩୦ ।
 ତୋର ପଦ୍ମ ନାମ ହିମାଳୟ
 ଲେକେ କହନ୍ତି ଯାହା ସୁରଲୟ । ୩୧ ।
 ଗୀତ ଅଟଇ ତୋ ଦେଶରେ ବେଦ
 ସହସ୍ରେ ନ ମିଳେ ଯାର ଭେଦ । ୩୨ ।
 ମନ୍ତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ମା ! ତୋର ଦେଶରେ
 ଗାନେ ମହା-ପାତକ ନାଶ କରେ । ୩୩ ।
 ତୋର ବରପୁତ୍ର ଦେବ ବାଞ୍ଛୁଣ
 କରପାରିନ୍ତି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ । ୩୪ ।
 ବୃହସ୍ପତି ପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟାସ କବି,
 କାର୍ତ୍ତି ବିରଜେ ଯଥା ନବ ରବି । ୩୫ ।
 ତୋର ପୁତ୍ର ମା ! ଶର ପ୍ରଶୁରମ
 ନୃପ ଭଲକ ଗୁଣାସମ ରମ୍ୟ । ୩୬ ।

ତୋ ଦେଶର ଆରାଧା ଦେବା ଶକ୍ତି
 ନାମ ସ୍ମରଣେ ନ ଥାଏ ଦୁର୍ଗତ । ୬୬ ।
 ସୁର ନଦୀ ମା ! ରାଜେ ତୋର ଅଙ୍ଗେ
 ପାପ ତାପ ହରେ ଯାହା ତରଙ୍ଗେ । ୬୭ ।
 କୋଟି କୋଟି ମା ! ତୋହର ନନ୍ଦନ
 ସର୍ବଗୁଣ ରତନ ନିକେତନ । ୬୮ ।
 ମା ଗୋ ତୋ ଦେଶର କବି ପଣ୍ଡିତ
 ଯଶସୀ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରେ ରାଜିତ । ୬୯ ।
 ଶିଳ୍ପ କୌଶଳେ ବାରବର ନଳ
 କଲେ ସେତୁ ବନ୍ଧୁକୁ ମନୋହର । ୭୦ ।
 ବିନା ସିକତା ଅଳ୍ପନେ ଚକ୍ରଣ
 ହୋଇ ମୋହଲ ଦର୍ଶକ ନୟନ । ୭୧ ।
 ସେତୁ ଶୋଭା ଗୃହିଁ ବାର ବନ୍ଦନ
 ରାମ ପାଶେ ରାଇଲେ ସୈନ୍ୟଗଣ । ୭୨ ।
 ହେବ କି ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ଶରତରେ
 ବେଦ ବସିଗଲେ ତରପାଶରେ । ୭୩ ।
 ସେତୁ ପରେ ଗୃହିଁ ସୈନ୍ୟମଣ୍ଡଳ
 ତୋଷ ହୋଇଲେ ବାର ଆଶଶ୍ରୁଳ । ୭୪ ।
 ଲକ୍ଷ ସଖ୍ୟକ ଅନୁଳତ ନର
 ରକ୍ଷ ଶକ୍ତ ନାନାବିଧ ବାନର । ୭୫ ।
 ଉଦା ହୋଇ ବିରଚିଲେ ବଚନ
 ସୁମଧୁରେ ସଜ କଞ୍ଚିଲେଚନ । ୭୬ ।
 ଆର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବୃତ ଭାରତେ ଆତ୍ମର
 ଧର୍ମ ପରାୟଣ ପ୍ରାଣୀ ନିକର । ୭୭ ।
 ବ ସ ସତ୍ୟ ଚତୁର ନିର୍ମାଣ
 ଶେଷେ ହୁଅଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧାନ । ୭୮ ।

ସେତୁ ନିର୍ମଣ ଆମ୍ଭ ପକ୍ଷେ ତଥା
 ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇବାର କଥା । ୧୦ ।
 କାହୁଁ ପାଇବା ବନବାସେ ଧନଂ
 ବେଦମତେ ବିରାଟ ଆୟୋଜନ । ୧୧ ।
 ଯଜ୍ଞ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଧର୍ମକର୍ମମାନ
 ଝଙ୍କାହାନୀ ହୋଇବା ଅବଧାନ । ୧୨ ।
 ଏକେ ଆମ୍ଭର ରାଜୋଚିତ କର୍ମ,
 ଦୁଇେ ପବନ ହଂସ ବଂଶ ଧର୍ମ । ୧୩ ।
 କର୍ମବୀର୍ଯ୍ୟ ଦୈନିଗୁଣ ଦକ୍ଷିଣା,
 ପୁଣି ନିଷେଧ ସଧର୍ମିଣୀ ବିନା । ୧୪ ।
 କରଣୀୟ ତ ନୁହେଁ ପରଧନେ,
 ଦୁଆ ଆଶା ପୋଷିବା କିମ୍ବା ମନେ । ୧୫ ।
 ବନେ ଭରମି ଫଳମୂଳ ଆଶ
 ବନ ଭୋଜୀଏ କରିବା ନିର୍ମଣ । ୧୬ ।
 ବହୁ ଅଭାବେ ସୁଦ୍ଧ ଦେଲ ପରି,
 ସେତୁବନ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏ ଆମ୍ଭର । ୧୭ ।
 ବନଜାବଙ୍କୁ କରି ନିମନ୍ତ୍ରଣ,
 ସେତୁ ଉପରେ କରାଅ ଭୋଜନ । ୧୮ ।
 ସଭା ମଧ୍ୟେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନ,
 ସବେ କରି ନ ପାରିଲେ ଶ୍ରବଣ । ୧୯ ।
 ପ୍ରଭୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଶ୍ରବଣ ସମ୍ବନ୍ଧେ,—
 ବସି, ଭ୍ରମିଲ ସଭା ମଧ୍ୟେ ଘନେ । ୧୦୦ ।
 ଶୁଣି ବାରେ ହେଲେ ବନେ ବାହାର,
 ରାମ ଚରଣେ କରି ନମସ୍କାର । ୧୦୧ ।
 ସେନାଗଣ ସତଙ୍କ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 କରୁଥାନ୍ତି ସିନ୍ଧୁଗୋବୀ ଦର୍ଶନ । ୧୦୨ ।

ସ୍ୱପ୍ନାସିତ ରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଗେ
 ଫଳମୂଳ ଠୁଳ କଲେ ସରଗେ । ୧୦୩ ।
 ସଦାଶିବେ କର ତାହା ଅର୍ପଣ ।
 ପ୍ରଣମିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ସୈନ୍ୟଗଣ । ୧୦୪ ।
 ଲଗିଗଲ ବନଭୋଜା ରସବ
 ବୃହ୍ନି ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଗାର ରାଘବ । ୧୦୫ ।
 ବହୁ ସଖ୍ୟାରେ କରନ୍ତି ଭୋଜନ
 ହର୍ଷେ କରନ୍ତି କେ ପରବେଷଣ । ୧୦୬ ।
 ଶେଷ କରି ବନଭୋଜା ସମ୍ଭାର
 ଲଙ୍କା ନଗରେ ହୋଇଲେ ବାହାର । ୧୦୭ ।
 ନମି ଶ୍ରୀରାମ ଅଭୟ ଚରଣେ,
 ବନେ ଫେରିଲେ ବନଜାବଗଣେ । ୧୦୮ ।
 ତଥା କଳ୍ପପେ ପଶିଲେ ସାଗର
 ପୂତ ରାମ ନାମ ଛପି ଅନ୍ତରେ । ୧୦୯ ।
 ରଣଦଣ୍ଡ ଗାରେ ଲଙ୍କା ନଗରେ
 କଲେ ଅଭିଯାନ ସେତୁ ପଥରେ । ୧୧୦ ।
 ଜୟ ଜୟ ମା କେଶରୀ ଆସନା
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ମାଧବର କଲ୍ପନା । ୧୧୧ ।

ଦ୍ଵାଦଶ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—ବଜ୍ରହସ ବେଦାଂ

ପ୍ରବେଶ ହେଉଁ ଆସି ଶିଶିର କାଳ
ରୁଷ ଦିଶନ୍ତି ବନ, ଭୂଧର ମାଳ
କ୍ଷମେ ହୋଇ ଯାଇଛି ରସା ନାରସା
ବାଚ୍ଚକ୍ୟେ କ୍ଷମେ ଯଥା କାମ ଲଳସା, ଯେ । ୧ ।

କ୍ଷମେ କ୍ରମୁଛି ନଦୀ ସରସୀ ଜଳ
ଶରଣ ସନ୍ତାପୁ ଯଥା ମାନବ ବଳ
ଦହଇ ସବୁ ମନୋହର କମଳ
ଅଶ୍ରବ ଯଥା ଗୁଣୀ ଗୁଣ ସକଳ, ଯେ । ୨ ।

ବିଷ ମଣନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ଜଳ ପବନ
ବୈରାଗ୍ୟ ଭକ୍ତେ ଯଥା ଆତ୍ମୀୟଜନ
ଶିଶିର କୃଷିକ୍ଷେପ ଲେଉଟି ଜଳ,
ଭୃତ୍ୟର ଯଥା ଦ୍ରବ୍ୟ-ଧନ ସମ୍ବଳ ଯେ । ୩ ।

କଷ୍ଟକ ବରଜିଲେ କଷ୍ଟକମାନେ
ବୃହ-ଧନ-ସୌଭାଗ୍ୟ ଯୋଗୀ ସମାନେ
ସପଲ୍ଲବା କେବଳ ଆତୁଣ୍ଡି ବନେ
କୁଳଟା ଯଥା ଜାର ପୁଂସ ଦର୍ଶନେ, ଯେ । ୪ ।

ଡୁରୁ ଡୁରୁ କାନନେ ପୁଟିଲ ପୁଲ
ହୃଦ ଗୁଣରେ ଯଥା ନ ଥାଏ ମୂଲ୍
ପକିଳ ଭୂମି ହୋଇଯାଏ କକ୍ଷଣ
ଶଳ ମାନବେ ଯଥା ସୌହର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଯଶ ସେ, । ୫ ।

କୃଷକ ପକ୍ଷଧାନ୍ୟ ଭକ୍ଷିଲେ କଷ୍ଟ
ଦୁର୍ବଳ-ଜନ-ଧନ ଶଳକ ପକ୍ଷ

ଅଳପରେ ବିବିଧ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦାନ
କଲେ ଧରଣୀ ରାଣୀ ମାତା ସମାନ, ଯେ । ୭ ।

ଭକ୍ତଦୁଃଖ ହୋଇଲେ ଯଲେ ପେଷଣ
କବି ଜୀବନ ନାନା ବିଦ୍ରେ ଯେସନ
ହସନ୍ତୀର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ନାରଦ
ଅଭନାଶନ ପଦେ ଯଥା ନାରଦ, ଯେ । ୮ ।

ବାର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୈନ୍ୟ ନିକର
ଲଙ୍କାଭିଯାନେ ହୋଇ ହରଷଭର
ପ୍ରାସପନ୍ଥ ସମାନ ସରନ ତତ
ବିବିଧ ରଙ୍ଗେ କରୁଛନ୍ତି ଗତ, ଯେ । ୮ ।

ସପତ ସେନା ସଙ୍ଗେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ପଛେ ଚାଲନ୍ତି ଧରି ସିଂହ ଲକ୍ଷଣ
ଚୂଣୀର ସ୍ବରୋଧ ଧରି ଧନୁଷ କରେ
ବିଶ୍ବବିଜୟୀ ତେଜ ବହୁ ଅଙ୍ଗରେ, ଯେ । ୯ ।

ମଣି, ବିଦ୍ରୁମ, ମୁକ୍ତା ସୁନ୍ଦର ଦର
ସହସ୍ର ବାରି କରେ ରତ୍ନ ଆକର
ସୁତ୍ର ବେନି ପାରୁଣେ ଦିଅଇ ବସ୍ତ୍ର
ବାୟୁ ସଙ୍ଗୀ ତରଙ୍ଗେ ସଲିଳ ସିଞ୍ଚି, ଯେ । ୧୦ ।

ତମି ତମିଙ୍ଗଳକୁ ଲହରୀ କରେ
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ ଟେକି ଦିଏ ସେତୁ ପାଶରେ
ରାଜମୁକୁଟ ରାମ ବାର ଭାଣ୍ଡର
ଯାହା ମଙ୍ଗଳ ହେବ ବୋଲି ସାଗର, ଯେ । ୧୧ ।

ମନ୍ଥିଲେ କେତେ ବାରେ ରତ୍ନ ଭୂଷଣେ
କେହି ମୁଦାଲେ କେହି ଶଙ୍ଖ ବାଦନେ
ପୋପାଡ଼ନ୍ତି କେ ଶିଳ ଧରି ସାଗରେ
ଗୁଣ୍ଡି ବିଫଳ ବୟୁ ତମି ଉପରେ, ଯେ । ୧୨ ।

ହୁରୁ ବିଲେକି ସୁବଳୟା ପଟ-
 ଶିଖର ଶୋଭା, ଶୁଦ୍ଧ ରଜତ ବତ
 କପ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ଶଦେ ଧରା କମ୍ପାଇ
 ସିଂହଜୟୀପେ ସେନେ ମିଳିଲେ ଯାଇ, ଯେ । ୧୩ ।

ଭୁଧର ପାଦଦେଶେ ରସାଳ ବନ
 ପୁଗ ତାଳ, ତମାଳେ ହୋଇ ଶୋଭନ
 ଆକର୍ଷି ନେଉଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନ
 ସସେନେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଚଣ୍ଡି ବହନ, ଯେ । ୧୪ ।

ଲଙ୍କା ନଗର ମୁଖ ପଟ ଶୋଭା
 ରୁଣ୍ଡି ତକିତେ ସବେ ହୋଇଲେ ଲେଖା
 ବକୁଳ, ନାରିକେଳ, କଦମ୍ବ ବନ
 ସପୁର, କଦଳୀ କେ କରେ ଗଣନ, ଯେ । ୧୫ ।

ନିମ୍ବ ପାଦପ ମୂଳେ ମଣ୍ଡପ ତପ୍ତ
 ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣଧର ମୋହେ ହୃଦୟ
 କେନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡପ ଦିଶେ ବିଦ୍ରୁମ ବତ
 କେ ଘାସ, କନକ, ବା କେନ୍ଦ୍ର ରଜତ, ଯେ । ୧୬ ।

ଭୁଧର-ବର ଶିରୁ ନିର୍ମଳ ଝର
 କଳେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରି କୁଣ୍ଡ ନିକର
 ଝରଝର ନାଦେ ବହୁ ପାଦ ଦେଶରେ
 ଲଭନ୍ତି, ରତ୍ନାକର ନଦୀ ରୂପରେ, ଯେ । ୧୭ ।

ପତି ଆସୁଛି ଅସ୍ତ୍ର ରବି କରଣ
 ସସେନେ କଲେ ରାମ ଧରା ଶ୍ରେଷ୍ଠ
 ଶିରୁ ଶିଖେ ଦେଖିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ଦସ
 ଯତନ ଘ୍ନନ ସଜ୍ଜିତବନ ପର, ଯେ । ୧୮ ।

ଭୁଧରେ ଥାଇ ସବେ କରୁଁ ଲେକନ
 ପୁଣେ ଦିଶିଲ ରାମ୍ୟ ସଜ୍ଜିତବନ

ସୁବର ରବି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କରଣ ବାଜି
ଝଟକୁଥାଏ ପୁର ରତନ-ରାଜି, ଯେ । ୧୯ ।

ଉତ୍ତର ଦିଗେ ସିନ୍ଧୁ କରେ ଗର୍ଜନ
ଗୃହିଁ ଅସ୍ତ୍ର ତପନ ରଙ୍ଗ ବରଣ
ଲହରୀ କରତୋଳି ରବି ଚରଣେ.
ପ୍ରଶାମ ଜଳ ପରି ଆସଇ ମନେ, ଯେ । ୨୦ ।

ବାରୁଣୀ ଦିଗେ ମହାଧର ପାଶରେ
ଅନାବଳ ସଲିଳା ବିରାଟ-ସରେ
ରାଜାବ ହାନ ହୋଇ ଦିଗେ ଶୋଭନ
ବିଦ୍ୟା ବିହୀନ ଧନପତି ଯେସନ, ଯେ । ୨୧ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗେ ଦିଶେ ରସାଳବନ
ପନସ ନାରକେଳ, ପୁର ମଣ୍ଡନ
ବିହଙ୍ଗ କଲରବେ ହୋଇ ମୁଖର
ପ୍ରମାଣୁ ଥାଏ ଧନ୍ୟ ଲଙ୍କା ନଗର, ଯେ । ୨୨ ।

ବହ୍ମଗଲଣି ବୋଲି ଛେଷ୍ଟ ମଳୟ
ବଇଞ୍ଚି କିଶଳୟ କରେ ନିଷ୍ଠୟ
ପୁଷ୍ପସାର ପାଦପେ ଶୋଭିତ ଗିରି
ବସନ୍ତ ମୁଖେ ଧରେ ଉଦ୍ୟାନ ଶିଖି- ଯେ । ୨୩ ।

ଉତ୍ତରାଞ୍ଚ ଆସିବେ ବୋଲି କାତରେ
ଶିଶିର ତନୁ ଭ୍ରମ ଶୀତ ଅନ୍ତରେ
ଡରି ପଲଇଯିବ କରୁ ବିରୁର
ଚନ୍ଦ୍ରାରେ କ୍ଷୀଣ ହେଲ ବଳ ତାହାର, ଯେ । ୨୪ ।

ମୁକ୍ତ କରଣ ପକ୍ୱ ପଦ ଅଙ୍ଗରୁ
ଠେରଳ ଧରିଲେଣି ରସାଳ ତରୁ
ନାସ ପୌଣ୍ଡ୍ର ରାଜ୍ୟେ ଯଥା ଯୌବନ
ପ୍ରବେଶ ମାତେ କରେ ନବ ଶୋଭନ, ଯେ । ୨୫ ।

ଅଶୋକ ଗୁରୁକଳି କୁସୁମ ଗୁଚ୍ଛ
ବହୁ କରଇ ଆନ ସୁଷମା ତୁଚ୍ଛ
ଲମ୍ବାଇ କିଶଳୟ ତୋରଣ ପରି
ଏନ ଗାଳ ଛଦନେ ସବାଙ୍ଗ ଭରି, ଯେ । ୨୬ ।

ମନୋହର ଭୂଧରେ କରୁଁ ବହାର
ସୈନ୍ୟ ଗହଣେ ରାମ ସୁଗୁଣାଧାର
ଦେବବାଣୀରେ ଶିଳ ବସେ ଲେଖନ—
ଦେଖି, ବୋଇଲେ ଭ୍ରାତେ କର ପଠନ, ଯେ । ୨୭ ।

ପଦ୍ମିନୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
ଏ ଅଟେ ବୀର ଲଙ୍କେଶ୍ଵର ଭୂଧର
ବିଦେଶାଗତ ପାନ୍ଥ ବିଶ୍ରାମ ସ୍ଥଳ
ଏ ମନୋହର ଗିରି ବନ ସଜଳ, ଯେ । ୨୮ ।

ଲେଖନାଶ୍ରୀ ଏଠାରେ କାହା ଆଦେଶ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଜଳ ଫଳେ ବିଶେଷ,
ଇଚ୍ଛାନୁରୂପେ ପାନ୍ଥ କରି ଆହାର
ନିର୍ଭୟ ଶ୍ରବେ କରପାରେ ବହାର ଯେ । ୨୯ ।

ଅସ୍ତ୍ରାତଳେ ତପନ ହେଉଁ ଗୋପନ
ଧରୁଁ ଜବା-କୁସୁମ ରଙ୍ଗ କରଣ
ବିରାଟ ଗିରିବରେ ସୈନ୍ୟ ନିକର
ସହୃଦ ବିଶ୍ରମିଲେ ବେନୀ ସୋଦର, ଯେ । ୩୦ ।

ଯନ୍ତ୍ରଜାତ ଆଲେକ ରାଜ ନଗରେ
ଜଳି ଉଠନ୍ତେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଜ୍ଵାଳା ବେଗରେ
କଟକ ଶୋଭା ସମେ ଦିଶିଲୁଁ ଝୁଲି
ବସ୍ତ୍ରାର କେତେ ତାର ନ ହୁଏ କଳି, ଯେ । ୩୧ ।

ସୁବଳୟ ଭୂଧରେ ସୈନ୍ୟ ନିକର
ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଲେକ ଉଚ୍ଛ୍ଵଳିତର

ସହସ୍ରାଧିକ ଗଣି ସୀମା କଳନା
କରବା ଆଉ, ଭ୍ରମ ହେଲ ଗଣନା, ଯେ । ୩୨ ।

ବାଜି ଉଠିଲ ଦେବ ଆଳୟେ ଚୁଣ୍ଡ
ଭେଗ, ଟମକ, ଶଣ୍ଢ, ଶଣ୍ଢା ମହୁଣ୍ଡ
ନଗରେ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ହେଲ ତାହାର
କମ୍ପାଇ ଦେଲ ବନ, ଗିରି ବାହାର ଯେ । ୩୩ ।

ଅମିତ ବିଦ୍ୟାଳୟେ ପ୍ରବ ସଙ୍ଗୀତ
ଗାଉ ମୋହଲେ ଗୁଣେ ସକଳ ଚିତ୍ତ
ଅସଂଖ୍ୟ କଳଯନ୍ତ୍ର ମଧୁର ଗାନ
ନାଗରିକେ କରୁଲ ଆନନ୍ଦ ଦାନ, ଯେ । ୩୪ ।

ରାଜ ବେତନ ଶ୍ରେଣୀ ବିବେକା ଗୁର
ନରର ଧର୍ମଶାଳ କଳା ସଂଖ୍ୟାର—
ଅତିଥି ବର୍ଗଙ୍କର ସଜ୍ଜାର ପରେ
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସୁବଳୟ ଭୂପତିର ଯେ । ୩୫ ।

ଶୁଣିଲେ ପାରବାର କର ବନ୍ଦନ
ସୈନ୍ୟ ଗହଣେ ରାମ ବାର ବନ୍ଦନ
ବିଶ୍ରମିଛନ୍ତି ସୁବଳୟ ପବିତ୍ର
ବାରମଣି ଅନୁକ ଘେନି ସଙ୍ଗତେ, ଯେ । ୩୬ ।

ପ୍ରଣମି ରାମ ସଜ୍ଜ କଞ୍ଚି ପଦରେ
ନୋଇଲେ ଦୁତେ ଅତି ଭକ୍ତି ଅନ୍ତରେ
ଶ୍ରେୟଦେବ ! ବାର କୁଳ-ନର ତପନ
ଶୁଣିମା ହେଉ ଥରେ ଆମ୍ଭ ବଚନ, ଯେ । ୩୭ ।

ବାର ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣରଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଯେତେ ଅତିଥି ଏଥି ହେବେ ପ୍ରବେଶ
ହେବ ସଜ୍ଜାର ରାଜଧନୁ ନାକର
କଶାନ୍ତୁ ଦ୍ଵିପୁକର ସଂଖ୍ୟା ଭ୍ରମର, ଯେ । ୩୮ ।

ବୋଇଲେ ରାମ, କରେ ମୁଁ ଫଳଶନ
ମୋ ବ୍ରତେ ବ୍ରତା ମଧ୍ୟ ମୋ ସୈନ୍ୟଗଣ
ଫଳ ମୂଳ ଭରତୁ ଆଣିବା ପାଇଁ
ବାରେ ଅଛନ୍ତି ନାଟ୍ୟ ଆସିବେ ଯାଇଁ ଯେ । ୩୯ ।

ନିରାଶେ ଫେରିଯାଇ ରାବଣ ଦୁତ
ବୋଇଲେ ପ୍ରସ୍ତୋ ! ଦେଖିଲୁ ଯା ଅଭୁତ
ସାଗରେ ଦେଲେ ଏକ ସେତୁ ନିର୍ମାଣି
ବନୌକା ବେଶେ ବେନି ଧନୁଷ ପାଣି, ଯେ । ୪୦ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ବାର ସେନା ଘେନି ସଙ୍ଗରେ
ବିଶ୍ରମିଛନ୍ତି ସୁବଳୟୁ ଭୂଧରେ ।
ଆମ୍ଭ ଧନ ସକ୍ତାରେ ଯେତେ ବନିତ—
କଲୁ, ନ କଲେ ବାର ତଳେ ସମ୍ପତ ଯେ । ୪୧ ।

ଜାଣିଥିଲେ ଲଙ୍କେଶ ପିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧନ
ଦୁତ ବଦନୁ ଶୁଣି ଶୁଭାଗମନ
ମୋଦାଶୁ ବଞ୍ଚି ହୋଇଗଲେ ତନ୍ମୟ
କହି ନମାମି ଦେବ ହେ ଦୟାମୟ, ଯେ । ୪୨ ।

ଜପ କଲେ ଲଙ୍କେଶ କୟ ଶ୍ରୀରାମ
ଜନକ ସୁତାପତି କରୁଣା ଧାମ
କରିବେ ସତେ ମନୋରଥ ପୂରଣ
ମାଧବ କହେ ସକ କଷ୍ଟି ଚରଣ, ଯେ । ୪୩ ।

ତ୍ରୟୋଦଶ ସର୍ଗ

ସପ୍ତ—ମଘବ

ମଧୁରେ ମାଧୁରୀମୟୀ ମନୋରମା ଉଷା ।
ରାଣୀ, ବକତ କମଳ ରକ୍ତାମ୍ବର ଭୂଷା । ୧ ।
ବହୁଜନ ସହଚରା ଗଣ ଭେଦି ସଙ୍ଗେ ।
ପ୍ରାଚୀ ଦୁର୍ଗ ଦ୍ଵାରେ ବହୁରକ୍ତ ନାନା ରଙ୍ଗେ । ୨ ।
ସେହୁ କାଳେ କ୍ଷୀଣ କାୟା ବଣିକ କାମିନୀ—
ଯାମିନୀ, ମିଳିଲ ନେହୁ ମୁଷ୍ଟି ପ୍ରେକ୍ଷଣୀ । ୩ ।
ଅଗସ୍ତି କରପଞ୍ଚବ ଯୋଡ଼ି କହେ ବାଣୀ
ମୋ ଦୁଃଖ ଶୁଣିମା ହେଉ ଥରେ ଉପାସଣୀ । ୪ ।
ଶ୍ୟାମ କୌଶେୟ ବସନେ ମଣ୍ଡାଇ ଅବନୀ ।
କରିଥିଲି ବହୁ ମୂଲ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିପଣୀ । ୫ ।
ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି ନିଭ ନଭେ ଘ୍ରାସ ମଣି ।
ବିନା ସୁଦେ ସାଜିଥିଲି କେ, ପାରେ ତା ଗଣି । ୬ ।
ହାହକ ଗଣ ମାନସ ରଞ୍ଜିତ ଆଶାରେ ।
ସଜାଇଥିଲି ଯତନେ ସକଳ ଆଶାରେ । ୭ ।
ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଆଲୋକ ଧରି କଳାକର କରେ ।
ନିଶୀଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲେ ମୋର ଆପଣରେ । ୮ ।
ଅବଳୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ମନରେ ନ ଘର ଅରୁଣ ।
ହରଣ କଲେ ତା, ଭେଦି ସଙ୍ଗରେ ଅରୁଣ । ୯ ।
ଚରଣ ଧରି ଅଧୀନା ପଶୁଛୁ ଶରଣ ।
ନ ବୁଝିଲେ ଏହି ସ୍ଥାନେ ହେବ ମୋ ମରଣ । ୧୦ ।
ଉପାସଣୀ ପରୁରନ୍ତେ ସାକ୍ଷୀ ଲୁପ୍ତ ତୋର ।
କହେ ଜାଣନ୍ତୁ ଏ କଥା କୌଣିକ, ଚକୋର । ୧୧ ।

ହୋଧେ ରଜ ନେତ୍ରେ ଉପାସଣୀ ପରୁରଇ ।
 କିହୋ ସୁଧୀ ! ଏହା ଧନ ହରିଲ କମାଇ । ୧୬ ।
 କେ କହିଲ ଗିରିଦୁର୍ଗ ଲଭ ବୋଲୁ ରବ ।
 ନିଶାଯୋଷା ଗୁପ୍ତ ଦେଖି ସୁଧୀ ଭ୍ରମ ଛବ । ୧୭ ।
 ଉଷା ବୋଲେ ରଜ ନେତ୍ରେ ଦେଖାଅ କମାଇ ।
 ନ କରଇ ଶପଥ ମୁଁ ଗୁପ୍ତଦେବ ନାହିଁ । ୧୮ ।
 ଅକ୍ଷତେ କମଳ କୁମ୍ଭ ଭଙ୍ଗ ଅହବର ।
 କରେ ଆଖିଲେ ତୁଟିବ ସନ୍ଦେହ ଆମ୍ଭର । ୧୯ ।
 ମୃଦୁ ହାସ୍ୟେ ଶ୍ରୀମୁଖ ଚୁଣ୍ଡି କରକୁ ବଢାଇ ।
 ପଦ୍ମ କୁମ୍ଭ ଦେଲେ ଭଜ ଭୁଜଇ ଉଡାଇ । ୨୦ ।
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କହି ପ୍ରବୁରକ କାକ ।
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବହରଲେ ଦେଇ ଏହି ଡାକ । ୨୧ ।
 କାକ ଡାକେ ଚେତ ବସନ୍ତେ ସୈନ୍ୟଗଣ ।
 ସୁବଳୟାଗିରି ଶୋଭା କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ । ୨୨ ।
 ଏ-କେ ସୁଷମା ଆକର ସୁବଳୟା ଗିରି ।
 ତୁଜେ ବଢାଇ ଦେଇଛି ବସନ୍ତ ଯା, ଶିଶୁ । ୨୩ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲିଲେ ପ୍ରସାଦ ! ଦିଅନ୍ତୁ ଆଦେଶ ।
 କେ ଦେଇ ପାରିବ ଆଣି ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ । ୨୪ ।
 ସାକେତ ନଗର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଛନ୍ତି କିପରି ।
 ପଦପ୍ରାଣା ଥିବେ ଟିକି ନିଜ ଦେହ ଧରି । ୨୫ ।
 ବସନ୍ତେ ବାରେ ଗୁଣ୍ଠି କରୁଁ ଅନୁମାନ ।
 କର ଯୋଡ଼ି ଉପାସ ହେଲ ବାର ହନୁମାନ । ୨୬ ।
 ଆଦେଶ ଦେଲେ ହେ ଦେବ ! ଜନନୀ ଉଦନ୍ତ ।
 ଆଶିଷ ଲଙ୍କାରେ ଭ୍ରମି ବୋଲେ ହନୁମନ୍ତ । ୨୭ ।
 ରତ୍ନ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ସମ, ବାରବର କଟୁର-
 ଦେଇ ଆଶୀର୍ବାଦେ ବାବୁ ଫେରିଛୁ ଶୁଭରେ । ୨୮ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଅଭୟ ପଦେ କରି ନମସ୍କାର ।
 ପବନ ବେଗେ ପାବନୀ ହୋଇଲା ବାହାର । ୧୫ ।
 ଦେଖିଲା ନୈଗରେ ରଜ ସରଣୀ ନିକର ।
 ହୋଇଛି ତୁଳି ତଳପ ପରି ମୃଦୁତର । ୧୬ ।
 ଫଳ, ପୁଷ୍ପସାର ତରୁ ନିବିଡ଼ ଛଦନେ ।
 ମଣି ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି ବେନୀ ପାଶେଁ ଘନେ । ୧୭ ।
 ଦିବସେ ରୋଧ ମିହିର ପ୍ରଚଣ୍ଡ କରଣ ।
 କରନ୍ତି ପଥକଗଣ ଶ୍ରମ ସହରଣ । ୧୮ ।
 କାଲେନ୍ଦ୍ର ଫଳ ପୁଷ୍ପ ପଥକେ ପ୍ରଦାନି
 ବିକାଶନ୍ତି ଯଶ ଯଥା ସ୍ଵର୍ଥସ୍ଥାନ ଦାନ । ୧୯ ।
 କଟକେ ଝଟକେ ନାନା ଶିଳ୍ପ କରଣ ।
 କାମନା କଳପତରୁ ବିପଣୀ ସକଳ । ୨୦ ।
 ଲେଡ଼େ ରାମ ରମଣୀୟ ଅଙ୍କ ସରୋବର ।
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଲଳା କମଳ ପବନ-କୁମର । ୨୧ ।
 ଶତ ଶତ ରଜ ପଥେ ଭ୍ରମି ହନୁମାନ
 କରୁଥାଏ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରାପ୍ତି ଜନ ଅନୁମାନ । ୨୨ ।
 ଦେଖିଲା ପୁଷ୍ପ ଗୁଞ୍ଜଡ଼ା ବାମ-କରେ ଧରି ।
 ରମଣୀୟ ଆସେ ରମଣୀୟ ଗତି କରି । ୨୩ ।
 କିଏ ତୁମ୍ଭେ କେଣେ ଯିବ ପୁଛୁ ବାରବର ।
 ବ୍ରୀଡ଼ା ନତ ମୁଖେ ଦେଲା ଲଳନା ରତ୍ନର । ୨୪ ।
 ମାଳକାର କୁଳବଧୁ ରଜ ଭବନକୁ ।
 ଯାଉଛି ମୁଁ ଦେନୀ ଏହି କୁସୁମତପୁକୁ । ୨୫ ।
 ଦେଖା ଦେବ ଧରା-ଦେବ ଶ୍ରୀପଦ ଅର୍ଚ୍ଚନ ।
 କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ ଆମ୍ଭର ଭୂପତି ରତନ । ୨୬ ।
 ଅତଳ ଭବତ ରଖି ଶକତି ପଦରେ ।
 ଶ୍ୟାମ ଲଭିଛନ୍ତି ବିଶେଷ ବୀରେଣ ପଦରେ । ୨୭ ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁ ସୁବାସ କୁସୁମେ ଯତନ ।
 ହାର ନିର୍ମାଣି ଲଭିଛି ମୁଁ କେତେ ରତନ । ୩୮ ।
 ଲକେଶ୍ଵରୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ମନୋହର ।
 ହାର ନିର୍ମାଣି ସମୟ ନ ଥାଏ ଆମ୍ଭର । ୩୯ ।
 କେତେ ମାସ ହେଲ ବେନି ହାର ଦରକାର ।
 ରଜା ଆଜ୍ଞା ଏତଦାକୁ ସମତା କାହାର । ୪୦ ।
 ଏ କଥା ନ ବୁଝି ଡେଇଁ ହୋଇଲେ ଆମ୍ଭର
 ରଜା ଆଜି ହୋଇଯାଏ ରଜ ଭୁଞ୍ଜକର । ୪୧ ।
 ରଜାଙ୍କର ଦିଅ ପୂଜାବେଳ ହୋଇଲଣି ।
 ତପସ୍ବିନୀ ପଦ ପୁଣି ପୂଜି ଯିବେ ରାଣୀ । ୪୨ ।
 ତପସ୍ବିନୀ କିଏ ବୋଲି ପଚାରିଲେ ଘର ।
 ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରଗଳ୍ଭା ହୋଇ ଯିବାକୁ ଅସ୍ଥିର । ୪୩ ।
 ଶ୍ରୀମତୀ ଭ୍ରମଣେ ତାଙ୍କୁ ଆଣି ଲକ୍ଷପତି ।
 ସେବନ୍ତି ରାଣୀ ସହିତ ମଣି ମୁଖ୍ୟ ଗତି । ୪୪ ।
 ଘର ବୋଲେ ଯିବାକୁ ଗୋ ନ ହୋଇ ଅସ୍ଥିର ।
 କହି ଦିଅ ମୋତେ ସେହି ଦେବାଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ୪୫ ।
 ଅଶୋକ ବନେ ଅଛନ୍ତି ପତିବ୍ରତ ଧର ।
 ସେବକା ନାହିଁ ଗହଣେ ବିପୁର ସୁନ୍ଦର । ୪୬ ।
 କେଉଁ ପଥେ ଯିବ ବୋଲି ପୁଛୁ ହନୁମାନ
 ବତାଇଲ ମାଲିକାର ଲଳନା ସଂଧାନ । ୪୭ ।
 କୁସୁମ ଗୁଞ୍ଜଡ଼ା ବାମେ ତୋଳି ଆନ କର ।
 ତର୍କିନୀ ଦେଖାଇ କହେ ଦେଖି ଘରବର । ୪୮ ।
 ଏହି ଯେ ନୟନରୁ ମୁକ୍ତି ଧୂଳି ମନ୍ଦର ।
 ଦିଶୁଛି ଶ୍ଵେତ ପତକା ଦିଶୁଛି ସୁନ୍ଦର । ୪୯ ।

ବିବିଧ ରତନ ମାନ ହୋଇଛି କଡ଼ିତ ।
ଶୁଭ୍ର ଅଭ୍ର ମାଲେ କିସେ ଖେଳାଇ ତଡ଼ିତ । ୪୦ ।

ନନ୍ଦି କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ପଥ ରାଜ ଭବନକୁ
ପଡ଼ିଛି ଉତ୍ତର ପଥ ସମର ସେହକୁ । ୪୧ ।

ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣ ସରଣୀ ବଡ଼ ବଜାରକୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ୟକର ଗୁଡ଼ି ଯିବ ସେ ପଥ ମାନକୁ । ୪୨ ।

ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ରଙ୍ଗ ପଥେ ତୁମ୍ଭେ ଯିବ ।
ବେଦ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଠାରୁ ପଶ୍ଚିମେ ଗମିବ । ୪୩ ।

ପଥ ଉତ୍ତରେ ଅନେକ ବିରୁର ଭବନ ।
ଦକ୍ଷିଣେ ପଡ଼ିବ ଆୟୁର୍ବେଦ ନିକେତନ । ୪୪ ।

ତା, ପରେ ପଡ଼ିବ ଏକ ବିରାଟ ନିଳୟ ।
ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟ । ୪୫ ।

ସଙ୍ଗୀତଶାଳା ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍ୟାନ ପାଶରେ ।
ସମର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ପଡ଼ିବ ତା ପରେ । ୪୬ ।

ବାମେ ଯଜ୍ଞପୀଠେ ବସି ପଣ୍ଡିତମଣ୍ଡଳ
ଶୁଭ ପାଠେ କରୁଥିବେ ସେ ସ୍ଥାନ ଚହଳ । ୪୭ ।

ତହିଁ ଲଙ୍କେଶ୍ୱରୀ ପଦ କରି ଦରଶନ
ସୁରମ୍ୟ ଅଶୋକ ବନେ କରିବ ଗମନ । ୪୮ ।

ସେ ବର୍ତ୍ତନ ନାଶ୍ୱ ଗହଣେ ତପସ୍ୱିନୀ ସଖା—
ଅଛନ୍ତି ଯାଅ ଦର୍ଶନେ ଯଦି ତୁମ୍ଭ ମତ । ୪୯ ।

ମାଳକାର ବଧୂଠାରୁ ପଥ ନିଦର୍ଶନ— ।
ପାଇ, ତଳିଲ ହରଷେ ପବନ ନନ୍ଦନ । ୫୦ ।

ଗୁଣ୍ଡି ବିରାଟ କଟକ ଅନୁପମ ଶୋଭା
ବିଶ୍ୱ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଓଷ୍ଠସି ହେଉଥାଏ ଲେଖା । ୫୧ ।

ଅବନୀ ବନିତା ଗୁରୁ ଲଳିତ ସିନ୍ଦୂର
 ଭାବେ ହୋଇବ ନିଶ୍ଚୟ ଏ କନକ ପୁର । ୭୨ ।
 ବନ ତରପାଶେ ଭୃଗୁବଳ ତରୁବଳ ।
 କଷ୍ଟକୃତ ଲୋହ ତାର ଜାଲେ ସଦା ବଳ । ୭୩ ।
 ପଥ ସ୍ଥିର କର ବାର ପଶିଲ ଭିତରେ ।
 ବନ ଶୋଭା ସଖୀ ଗୁଣ୍ଠି ହରଷ ଅନ୍ତରେ । ୭୪ ।
 ନଗରୀକୁ ସୁତ! ପଦେ କର ନମସ୍କାର
 ଦାନ ମାଧବ କରଇ କୁଟୀରେ ବଗୁର । ୭୫ ।

୧୧—୧୧.୧

ଖଣିଭର ଯଥା ତୋରଣ ଧରି ପାଟଳ ବରଣ
 ଗୁରୁ ଜିଗୁଳୟୁତୟ ଅଧୋବଦନେ,
 ମଞ୍ଜୁଳତର ମଞ୍ଜୁଷା ବଞ୍ଜୁଳ ପାଦପ ଧରି
 ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବୁ ଘନ ନୀଳ ଛଦନେ,
 ମାରବାର ଆଗମ ଜାଣି,
 ପ୍ରକଟ ରଖୁଁ କିସେ ସାୟୁକ ଶାଣି । ୪ ।

ବନେ ଅତୁଳ ଉଦ୍ୟାନ ଗୁଣ୍ଠି ବାର ହନୁମାନ
 ଶ୍ରବିଲ ବନ ଘନେ କି ଶେଲେ ଚଢ଼ିତ,
 କରନ୍ତି ମୃଦୁ ଗୁଞ୍ଜନ ନାଗର ମଧୁପ୍ରଗଣ
 ନବ ପୁଲ୍ଲିବାଲ ଅଙ୍କେ, ହୋଇ ଜଡ଼ିତ
 ପୁଷ୍ପ ବନ ପବନ ସଙ୍ଗ—,
 ଲଭି, ଦୋହଲି ଉଠେ କି ସିନ୍ଧୁ ତରଙ୍ଗ । ୫ ।

ଫଳଦାର ପୁଷ୍ପସାର ବୃକ୍ଷସାର ପଦସାର
 ତରୁଳତା ରକି ହୋଇଛନ୍ତି ଶୋଭନ,
 ବମଳ କମଳେ ପୁର ବିମଳ କମଳେ ପୁର
 ମନ ନୟନ ହରନ୍ତି ସରସୀଗଣ,
 କଳ-କଳ ଶବଦେ କଳ—
 ଯେଲେ କଳ ମଣ୍ଡିଥାନ୍ତି ବନ ମଣ୍ଡଳ । ୬ ।

ବିବିଧ ରେଗ ନୃତ୍ୟନ ଲତା ମନ୍ଦାରୁହଗଣ—
 ସଙ୍ଗୀ ଜଗତ ପରାଣ ନାଗର ରେଗ,
 କବି, ବୈଦ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରୟ ଯେ ବନେ ରଚି ନିଳୟ
 ସ୍ବକର୍ମ ସାଧନ୍ତି ଲଭି ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ
 ଯହିଁ ମାଳକାର ନିକର
 ବଢ଼ାଇବାକୁ ବନର ଶୋଭା ତତ୍ପର । ୭ ।

ଭ୍ରମ ଗଦାବର ପାଣି ବିହମ କେଶରୀ ଠାଣି
 ବିଲେକି ବନ ରକ୍ଷକେ ହୋଇ ଚଳିତ,
 କେଉଁ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର କେ ତୁମ୍ଭେ କାହା କୁମର
 ପୁଛୁ କେହି ବନରକ୍ଷୀ, ମଧୁର ସ୍ମୃତି—
 ଆସେ, ଶ୍ରାପେ ବାତକୁମର,
 ତୁମ ମୁଁ, ଅବନୀ ବାର ଶୀରମକର । ୮ ।

ବାର ମୁକୁଟ ରତନ ଶ୍ରୀରାମ ବିଶ୍ଵ ବନ୍ଦନ
 ଦୁର୍ଜୟ ସାନୁକ ବହୁବାର ଗହଣେ,

ସିନ୍ଧୁବାନ ସୁବଳୟ ପଦ୍ମେ ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ
 ମୁଁ ଆଗ ଆସିଛି ସତ ସୀତା ଦର୍ଶନେ
 ଶୁଣି ବନରାଣୀ ନିକର,
 କହୁ ଦେଲେ ତପସ୍ବିନୀ ଦେବୀ ନବର । ୧ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୀ ପୁରନ୍ଦରୀ ପୁଷ୍ପମାଳା କରେ ଧରି
 କରୁଥାନ୍ତି ସୀତା ଦେବୀ ଗଲେ ଅର୍ପଣ,
 ଆନନ୍ଦର ବାମାଗଣ ସେବନ୍ତି ସତା ଚରଣ
 ସେ କାଳେ ପ୍ରବେଶି ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ନନ୍ଦନ,
 ନମି ଗୁଣ ଚରଣ ତଳେ
 ଅର୍ପିଲ ରତ୍ନମୁଦ୍ରା କା କର କମଳେ । ୧୦ ।

କାନ୍ତ ମୁଦ୍ରା କାଳେକନେ ସତା ସଜଳ ନୟନେ
 ବୋଇଲେ କେ ତୁମ୍ଭେ ଗାର କାହା ନନ୍ଦନ,
 ଉଦ୍ଭରଲ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ନନ୍ଦନ, ଗାର ବନ୍ଦନ—
 ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ତୁମ ମୁଁ, ତବ ଦର୍ଶନ—
 ଯୋଗେ ମୋତେ କରି ପ୍ରେରଣ
 ସିନ୍ଧୁତଟ ଗୋହେ ବିଜେ କଞ୍ଜି-ଲେଚନ । ୧୧ ।

କହ ପବନକୁମର କୁଶଳେ ବେନି ସୋଦର
 ଅଛନ୍ତି ନା ଶୀତ ନୋହୁ ମୋର ବ୍ୟସନେ ।
 କରିଥିବେ ତ ବର୍ଜନ ସ୍ଥାନ ଶୟନ ଅଶନ
 ରଜା ରାଜାବଲେଚନ ସାଶୁ ନୟନେ
 କେଡ଼େ ବଡ଼ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ
 ମୋ ପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଥିବେ ତ ପକ୍ଷମୁଖ । ୧୨ ।

କରୁଣ ଅନ୍ତରେ ଗାର— ରସରେ ଗାର-ମିହିର
 ବିଭୂଷିତ ହୋଇଛନ୍ତି ଶୁଣ ଜନନୀ !
 ବହୁ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳମଣି— ବରନ ପୁରୁଣ-ଖଣି
 ସୁବଳୟା ଗୋହେ ବିଜେ ବୋଲେ ପାବନୀ ।

ତବ ଦୁଃଖ ନାଶିବା ପାଇଁ
କେତେ ବାର ଆସିଛନ୍ତି କଲନା ନାହିଁ । ୧୩ ।

ଭାଷ ମା, ତବ କୁଶଳ ମୋତେ ବାର ଆଶ୍ୱାସ
ପରୁରବା ପାଇଁ ହେଉଥିବେ ତଥଳ
ଏହି ଲଙ୍କା ରାଜଗଣୀ, ସେବନ୍ତ ମୋ ମନ ଜାଣି
ସ୍ୱାମୀ ବିରହେ ହେଉଛି ସଦା ବିକଳ—
ବୋଲୁ, ବୋଲେ ବାତନଘନ
ନିକଟେ ହୋଇବ ମା ଗୋ ! ସ୍ୱାମୀ ଦର୍ଶନ । ୧୪ ।

ପ୍ରାବନ ହେଉ ବାହାର କଣ୍ଠ କାନ୍ଦୁ ରତ୍ନହାର
ସ୍ୱାମୀ କରେ ଦେବ କହି କଲେ ଅର୍ପଣ
ରତ୍ନହାର ଧରି କରେ ପ୍ରବଣ ତାତ ଗତରେ
ପ୍ରବେଶିଲ ରାମକର ପାଶେ ବନ୍ଧନ
ତୁରୁ ଗୁହଁ ପାବନ ବାର
ସୀତା ବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପିକାକୁ ରାମ ଅଧୀର । ୧୫ ।

କହ ପବନ କୁମର କପର ସୀତା ମୋହର
ଅଛନ୍ତି ଶୁଣି ଏ ପ୍ରାଣ ହେଉ ଶୀତଳ ।
ଲଙ୍କାଦେବୀ ସନମାନେ ବୋଲେ ଦୁର୍ଗ ନାରାୟଣେ
ସେବା କରନ୍ତି ଜନନୀ ପଦ କମଳ
ନିଜେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ସୁନ୍ଦରୀ
ପୂଜନ୍ତି ପୟର ପୁଷ୍ପ ଚନ୍ଦନ ଧରି । ୧୬ ।

ସଶୋକେ ଅଶୋକ ବନେ ଅଛନ୍ତି ନାରୀ ଗହଣେ
ସଜାବୁତ-ତାମ୍ବୁ ଶଙ୍ଖ-କର ଧାରଣ
କରି ଗଲରୁ ବାହାର ଦେଉଛନ୍ତି ରତ୍ନହାର
କରିବାକୁ ତବ କର କଷ୍ଟେ ଅର୍ପଣ ।
ନିଅ ପ୍ରଭୁ କହି ଅପିଲ ।
ବିରସାନଲେ କି ? ଦୃତାଦୃତ ଭାଲିଲ । ୧୭ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ସର୍ଗ

(ବସ—ରାସବତୀ)

ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ନନ୍ଦନ
ବଦନୁ ଶ୍ରୀରାମ କରୁ ଶ୍ରବଣ,
ସଜା ପଡ଼ିପ୍ରାଣା ସୀତା କୁଶଳ
ହେଲ ଶ୍ରୀମ ହୋଧାନଳ କମଳ,
ନ କରି ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣ ଯେ,
ସେନାନୁଜ ମେଲେ ସ୍ଥର କଲେ ଆତ
କରିବା ପଦ ପ୍ରେରଣ । ୧ ।

ସର୍ବମତେ ପଦ କରି ଲେଖନ
କରିଲେ ଅଙ୍ଗଦ କରେ ଅର୍ପଣ
ତୁମ୍ଭେ ପରିଚିତ ଲଙ୍କନାଥର
ଆବର ଅଟନ୍ତି ତବ ପିଅର
ରାଜ ଦୁର୍ଗ ବ୍ୟବହାର ଯେ,
ରାଜପୁତ୍ର ବିନା ଅନୁଭୂତ କେବେ
ହୋଇ ନ ଥାଏ କାହାର ଯେ । ୨ ।

ନମି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପଦକମଳେ
ଗତି କଲା ବାର ଅତି ଚଞ୍ଚଳେ
ବାର ରସେ ବାର ହୋଇ ଆବେଶ
ଶଙ୍କାହୀନ ଲଙ୍କାପୁରେ ପ୍ରବେଶ
ଗୃହିଁ କଟକ ସୁଷମା ଯେ,
ବରୁରେ ଅଙ୍ଗଦ ତନି ଭୁବନରେ
ନ ଥିବ ଏହା ଉପମା ଯେ । ୩ ।

ପରବେଶି ଦୁର୍ଗ ସିଂହ ବାରଣେ
ସିଂହ ଯଥା ମନେ କରି-ବାରଣେ

ଦ୍ଵାରା କି ଶ୍ରବଣେ ଚଞ୍ଚଳ ଯାଇ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ପାଶେ ଦିଅ ଜଣାଇଁ
ଦୁଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଯେ,
ରାଗ ହୋଇଛନ୍ତି ଦୁର୍ଗ ଦ୍ଵାର ଦେଶେ
ସାକ୍ଷାତ ଆଶେ ତୁମ୍ଭର । ୪ ।

ଦ୍ଵାରା ପାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
କରାଇଲା ବାରେ ତଥୁ ପ୍ରବେଶ
ସୃଷ୍ଟି ସିଂହାସନେ ବଜେ ରାବଣ
ସବୁଟା ଭେନି ମନ୍ଥା ଶୁକ-ସାରଣ
ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ବାରଗଣ ଯେ
ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି ବସି
ରକ୍ଷି, ପଣ୍ଡିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ୫ ।

ବାର ଦେଖି ରାଜସଭା ମହାନ
ପ୍ରଶମ୍ଭେ କର ପଦ ପ୍ରଦାନ
ଯୋଗାଇ ବାରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଆସନ
ପରୁରଲେ ଧୀରମଣି ରାବଣ
କେଉଁ ଦେଶେ ତବ ବାସ
କି ନାମ ତୁମ୍ଭର କାହାର ନନ୍ଦନ
କର ବାର ! ପରକାଶ । ୬ ।

ହେ ବାର ! କଷ୍ଟେହା ରାଜ-ନନ୍ଦନ
ଅଙ୍ଗଦ ମୁଁ, ରାମବାର ବନ୍ଦନ—
ଅଭୟ ଅମଳ କମଳ ପଦ
ମଣି ଜୀବନରେ ମୁଖ୍ୟ ସପଦ
ସେବକ, ରକ୍ଷା ସନ୍ତତ
ମୁଁ କେତେ ମାତର ମୋହଠାରୁ ବଳି
ବାରେଛନ୍ତି ଶତ ଶତ । ୭ ।

ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ଗରବର ରାବଣ
 ବିଷମ କେଶରୀ ବାଳୀ ନନ୍ଦନ
 ନେଇଛନ୍ତି ଯାହା ପଦେ ଶରଣ
 ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଧରା ଭାର ହରଣ
 କରନ୍ତୁ ପଦ ପଠନ
 ଆଦେଶିଲେ ଗୁହଁ ସତବ ଭୂଷଣ
 ଶୁକ ସାରଣ ବଦନ, ଯେ । ୮ ।

ସୀତା ଆଶିବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ
 ଜଣାଇ ହେ ଲଙ୍କେଶ୍ୱର ରାବଣ
 କ୍ଷମା ଭ୍ରଷାକର ଅର୍ପି ଜାନକୀ
 ଯଦି ମନେ ଥାଏ ଅନ୍ୟ ଭାବକ
 ଜଣାଅ ଆସି ତଞ୍ଜଳ ଯେ
 ଲଙ୍କା ଧୂସ ଆଶା ପୋଷି ବସିଛନ୍ତି
 ମୋ ଗାର ସୈନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ଯେ । ୯ ।

ଜରି ମଲ୍ଲୀ ମୁଖୁ ପଦ ଶ୍ରବଣ
 ବୋଇଲେ ଧୀରେନ୍ଦ୍ର ଗାର ରାବଣ
 ଜାନକୀ ନୁହନ୍ତି ସୁତା ମୋହର
 ଅର୍ପିବା କିପରି ହେବ ସୁନ୍ଦର
 ମୋ କଥା ନମଣି ବ୍ୟାଜ
 ଜଣାଇବ ଯାଇ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରକୁ
 ହେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ସୁବରାଜ ! । ୧୦ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ସଙ୍ଗରେ
 ପଦ ବ୍ରଜେ ମୋର ଲଙ୍କା ନଗରେ
 କରଯାନ୍ତୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଭ୍ରମଣ
 ପରେ ସୀତା ଆଶିବାର କାରଣ
 ବୁଝିବ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଯେ

ଏହି ଅନୁଗୋଧ ମୋର, ବା' ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଯାହା କରିବେ ନିଶ୍ଚୟ । ୧୧ ।

କ୍ଷମା ଅସୁନ୍ଦର ବିନା ଦୋଷରେ
ଦ୍ଵିତୀୟେ ବିକସ୍ତ୍ରୀ ବାରପକ୍ଷରେ ।
ଚିନ୍ତା କରି ଯାହା କରିବେ ସ୍ଥିର
ଜଣାଇବ ମୋତେ ଅଜ୍ଞତ ବାର !
ବିଦାୟ ମାଗି ଝଟିତ ଯେ
ବାଳସୁତ ରାମ- ପାଶେ ପ୍ରକାଶିଲ
ରବଣ ବାର ଭରତା ଯେ । ୧୨ ।

ତବ ପଦ ପାଠ କରି ରବଣ
ବୋଇଲେ କରନ୍ତି ସୀତା ଅର୍ପଣ ।
ଜାନକା ନୁହନ୍ତି ସୁତା ମୋହର
ଞ୍ଚିକା କପର ହେବ ସୁନ୍ଦର ।
ମୋ କଥା ନମଣି ବ୍ୟାଜ
ଜଣାଇବ ଯାଇ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ହେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଯୁବରାଜ । ୧୩ ।

ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ସଙ୍ଗରେ
ପଦ ବ୍ରଜେ ମୋର ଲଙ୍କା ନଗରେ
କରି ଯାନ୍ତି ଥରେ ମାତ ଭ୍ରମଣ
ପରେ ସୀତା ଆଶିଷ'ର କାରଣ
ବୁଝିବ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଯେ
ଏହି ଅନୁଗୋଧ, ମୋର ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଯାହା କରିବେ ନିଶ୍ଚୟ ଯେ । ୧୪ ।

କ୍ଷମା ଅସୁନ୍ଦର ବିନା ଦୋଷରେ
ଦ୍ଵିତୀୟେ ବିକସ୍ତ୍ରୀ ବାର ପକ୍ଷରେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରା କର ଯାହା କରବେ ସ୍ଥିର
ଜଣାଇବ ମୋତେ ଅଙ୍ଗଦ ବାର !

ଶୁଣି ରାବଣ ଉତ୍ତର

ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ବସି ରାଜାବ ଲେଚନ
ହୋଇ ଯାଇଁ ନିରୁତ୍ତର । ୧୫ ।

ବୋଇଲେ ସହୋଧେ ବାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବ୍ୟାଜ ରକ୍ତ ଏହା ପଦ୍ମ ଲକ୍ଷଣ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ସଙ୍ଗରେ
ଭ୍ରମଣ କରବେ ତା'ର ନଗରେ ।

ଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରାବଣର

ପାଳନ କରବେ ପୁତ୍ର ଶୁଭ୍ରଯଶା
ସୁଧୀ ବଂଶୀ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର । ୧୬ ।

ଶୁଣି ନାହିଁ ଶିବ ଧନୁ ଭଞ୍ଜନ
ବାର ପଶୁରାମ ଗର୍ବ ଗଞ୍ଜନ ।
ଯେ କର ପାରିଲେ ସିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧନ ।
ସେହି ସମତନ୍ତ୍ର ବାର ବନ୍ଧନ ।

ପାଳିବେ ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ଯୁଦ୍ଧ ଯାହା ଆଜି କରବାକୁ ପ୍ରଭୁ ।
ଦିଅନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ଆଦେଶ । ୧୭ ।

ପ୍ରବୋଧ ଅନୁକେ ପଦ୍ମଲେଚନ
ରଚିଲେ ମଧୁର-ତର ବଚନ ।
କରବା ନିଶ୍ଚୟ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣ
ବୁଝି ତାର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷଣ ।
ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ ପରେ ଯେ

ଜଣା ପଡ଼ିଯିବ ଥିବ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀ
ରାବଣ ବାର ଅନ୍ତରେ । ୧୮ ।

ପୋଡ଼ଣ ସଙ୍ଗ

ସଂସାର—ବଳହୀନ ସଂସାର ।

ରାମ ସୀତା ଯୁଗଳ ମୁଁ ଦର୍ଶନ ।
ନିଶୀଥେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ଲଭି ସୁପନ ।
ତୁଚ୍ଛ ନ ପାଇ ଉଚ୍ଚେ କରୁ ହୃଦନ ।
ପୁଚ୍ଛିଲେ କୋଳେଧର କାନ୍ତ କାରଣ, ଯେ । ୧ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନଗରୀ ରମା ବୋଇଲେ ଧୀରେ—
ରାମ ସୀତା ସୁପନେ ମୋ ସନ୍ନିଧିରେ ।
ହୋଇଅଛନ୍ତି ରକ୍ତ କଳି ଦର୍ଶନ ।
ଚେତନା ଲଭୁ କେଶେ ହେଲେ ଗୋପନ, ଯେ । ୨ ।
ଆହାଁ କି ମନୋରମ ରୂପ ମାଧୁରୀ ।
ଗୁହ୍ୟ ସବାଙ୍ଗେ ଗଲ ପୁଲକ ପୁର ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ନାଲେନ୍ଦ୍ର ମଣି ବହୁତ ଧର ।
ଆସିଥିଲେ ବା ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ବହୁତ ଯେ । ୩ ।
ଶେଲିଯାଏ କି ନୀଳ ଘନେ ଚପଳ ।
କି ଶ୍ରାବ୍ୟ ନାଥ ! ନେତ୍ର ଦର୍ଶନ କଲ ।
ଆହା ସେ ଶୁଭ୍ରସିନ୍ଧୁ ମଧୁରାଧର ।
କଟାକ୍ଷ ଛଟା ମୋହିନୀଏ ଅନ୍ତର, ଯେ । ୪ ।
ଅଭୟ ଭୁକେ ରକ୍ତେ ଗୁରୁ କୋଦଣ୍ଡ ।
ସୁଖ ମୁକୁର ପରି ଦିଶଇ ଗଣ୍ଡ ।
ପ୍ରପୁଷ୍ପ କୋକନଦ ପଦ ଯୁଗଳ ।
ମୁନି ମନ-ମାନସ ଲାଲ କମଳ, ଯେ । ୫ ।
ରାମ ସୀତା ଯୁଗଳ ମୁଁ ଦର୍ଶନ ।
ପାର ଯଦି କରୁଅ ନାଥ ! ବହନ ।
ନୋହିଲେ ଗଲ ପ୍ରାଣ ହେ ଜୀବଧନ !
କହି ହୋଇଲେ ବାଣୀ ହତ ଚେତନ, ଯେ । ୬ ।

ସଞ୍ଜ ବିଘ୍ନନା ମନ୍ଦୋଦରୀକ ଧରି ।
 ବୋଲେ ରବଣ ଧନ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ତୋହରି ।
 ରାମ ସୀତା ଯୁଗଳ ମୁଣି ଦର୍ଶନ-
 କରି ତେଜକୁ ପ୍ରାଣ ଜୀବ ଜୀବନ, ରେ ! ୬ ।

ହେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ନାଥ ବୁଝି ଅନ୍ତର ।
 ଦିଅ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୁ ଆସି ସଭର ।
 ନୋହିଲେ ହେଲ ନାଶହତ୍ୟା ପତକ ।
 ହେ ସତୀ ସୀତା ବନ୍ଧ ରତ୍ନ ପଦକ, ହେ । ୮ ।

ତବ ବିଚ୍ଛେଦ ଦେଇଛି ମୁଁ ଘଟାଇ ।
 ତେଣୁ ସେ ଦୁଃଖ ମୋତେ ଦେଲ ଯୋଗାଇ ।
 ଜାଣିଥିବ ତ ପ୍ରଭୁ ମୋର ଅନ୍ତର ।
 ଏ ଦାରୁଣ ପରୀକ୍ଷା ଆଉ ନ କର, ଯେ । ୯ ।

ଚେତନାହୀନା ପ୍ରିୟା କୋଳରେ ଧରି ।
 ଦଗ୍ଧ ହୃଦେ ନେହେ ଲେତକ ଭରି ।
 ବୋଲେ ଫେଡ଼ ଆରତ ଆରତନାଶ ।
 ନତୁବା ଘେନ ଏହି ଦମ୍ପତି ପ୍ରାଣ ଯେ । ୧୦ ।

ଭକ୍ତ ଅଧୀନ ପ୍ରଭୁ ସୀତା ରମଣ ।
 ଭକ୍ତ କାତର ଡାକେ ହୋଇ ଜଳନ ।
 ନିଦ୍ରାଦେଶକ ରାଇ ଦେଲେ ଆଦେଶ ।
 ସୈନ୍ୟ ନେହେ ଭାରିବା ପାଇଁ ବିପ୍ରେଶ, ଯେ । ୧୧ ।

ସର୍ବ ଅଜ୍ଞାତେ ସୁବଳୟା ବର୍ଜନ—
 କରି, ଅଶୋକବନେ କଲେ ଗମନ ।
 ବୈଦେହୀ ସଙ୍ଗେ ତହିଁ ହେଲେ ବାହାର ।
 ବନ୍ଧୁ ଶିବେ ଅଜ୍ଞାତ ମାୟା ଯାହାର, ଯେ । ୧୨ ।

ନ ସହ ମିଳୁ ଦୁଃଖ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ।
 ଦେଲେ ଦର୍ଶନ ଧରି ମୁର୍ତ୍ତି ଯୁଗଳ ।

ଉଠ ମା ମନ୍ଦୋଦରୀ କହୁ କୋମଳେ ।

ରାଗ ରାଜ ଦମ୍ପତି ପଲକେ ତଳେ ଯେ । ୧୩ ।

ଚେତ ଉଠିଲେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ପ୍ରୀତୁଷ ବୋଲି ବାଣୀ ଶ୍ରବଣ କର ।

ଭକ୍ତ ଦମ୍ପତି ଲେଟି ତରଣ ତଳେ ।

ପୟର ପଖାଳିଲେ ଲେତକ କଲେ, ଯେ । ୧୪ ।

ବୋଲେ ଭକ୍ତ ରାବଣ ହେ ଦୟାମୟ ।

ଜାଣିଲି ଦାସ ପ୍ରତି ଅତି ସଦୟ ।

କରୁଣାକର ! ଯଦି କଲ କରୁଣା ।

କେବେହେ ନ କରିବ ଏ ଭାବ ଉଣା, ଯେ । ୧୫ ।

ହେ ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞ ପ୍ରତିଜ୍ଞ କର ।

ପୁରୁଷବାହୁ ମନୋରଥ ମୋହର ।

କହିଥିଲେ ନାରଦ ମହର୍ଷି ଥରେ ।

ଲେଖା ଖୁଦାଇଛୁ ତାହା ମୋର ବକ୍ଷରେ, ଯେ । ୧୬ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣଙ୍କ ପଦ କମଳ ।

ନ ପଡ଼ିଲେ ତୋ ପୁରେ ବ୍ୟର୍ଥ ସକଳ ।

ଯଦି ପକାଇ ପାର ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀପଦ ।

ଲଭିବ ଲଙ୍କାପୁର ସ୍ଵରାଜ ପଦ, ଯେ । ୧୭ ।

ସେଥିପାଇଁ ହେ ପ୍ରଭୁ ଯେତେ କୌଶଳ—

କଲି ମୁଁ, ହୋଇବାରୁ ସବୁ ବିଫଳ ।

ମାତା ଆସିଲେ ପିତା ଆସିବେ ଜାଣି ।

ଅଶୋକ ବନେ ସୀତା ରଖିଲି ଆଣି, ଯେ । ୧୮ ।

ଆଜି ପୁରୁଷ ମନୋରଥ ମୋହର ।

ହେ ପ୍ରଭୁ ଦରଶନ ଲଭି ତୁମ୍ଭର ।

ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲତ ପ୍ରଭୁ ଲଙ୍କା ନଗର ।

ତବ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଥରେ ପ୍ରକାଶ କର, ଯେ । ୧୯ ।

ବୋଇଲେ ସ୍ବତ ମୁଖେ ରହୁ ନନ୍ଦନ ।
 ହୋଇଲ ଯେବେ ତବ ବ୍ରତ ପୂରଣ ।
 ସଙ୍କଳ୍ପ ହେତୁ ସ୍ବର୍ଗ ହେଲ ନଗର ।
 ବୋଲି ଶ୍ରବୁଛି ବାର ମୋର ଅନ୍ତର, ଯେ । ୨୦ ।

ହେ ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞ ! ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୋର,
 ପୁରୁଲ, ଗଲ ମନୁ ଫଣ୍ଡୁ ଘୋର-
 ଏବେ ତବ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ପାଳନ,
 ଶ୍ରେ ଦେବ ! ସତ୍ୟନିଧି, ବାର ବନ୍ଦନ, ଯେ । ୨୧ ।

ସିଂହଲ ସ୍ବର୍ଗ ଯଦି କହୁଲ ହରି,
 ସ୍ବର୍ଗବାସୀ ନରକେ ଯିବେ କିପରି,
 ହେ ମୁକୁନ୍ଦ, ଏ ପୁରବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ,
 ମୁକତ ଭଣ୍ଡାରକୁ ଦିଅ ଫିଟାଇ, ଯେ । ୨୨ ।

ସୁଗମ ପଥ ଏକ ଅଛି ଏହାର,
 ସ୍ବୟଂ ରାଜାବନେନ୍ଦ୍ର କର ବରୁର,
 ତୁମ୍ଭେତ ସୂର୍ଯ୍ୟବିଶ ସନ୍ଦ ବନ୍ଦନ,
 ଶଙ୍କାହୀନ ଏ ଲଙ୍କାପୁର ତେସନ, ଯେ । ୨୩ ।

ରଖ ଉଭୟ ବାର ଯଶ ଗୌରବ,
 ଧର ଶ୍ରୀ ହରଣେ ତବ ସମ୍ବଦ,
 ଭ୍ରମ ସମର ଲୀଳା ଲଙ୍କାରେ କରି,
 ନରକ ତାପୁ ହରି ଦିଅ ଉଦ୍ଧର, ଯେ । ୨୪ ।

ଆବର ମନେରଖ ପଦ୍ମ ନୟନ,
 ସମରେ ଟାଳିବେଲେ ମୋର ଜୀବନ,
 ଏକଦା ହୋଇ ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 କରିବ ମୋ ନଗରେ ଥରେ ଭ୍ରମଣ, ଯେ । ୨୫ ।

ଆସି ପୁରତେ ମୋର ହୋଇଲେ ଉଦ୍ଧା,
 ବରଜିବ ଜୀବନ ଗୁଣ୍ଠି ସେ ଶୋଭା,

ଏଥୁରୁ ଆନନ୍ଦେଲେ କୋଦଣ୍ଡ ଧର,
ସତ୍ୟ ଭଗ୍ନ ହୋଇବ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭର ଯେ । ୨୭ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ଭରତ ଶ୍ରୀରାମ ଶୁଣି,
ଜାନକା ମୁଖ ଚାହିଁ ହୋଇଲେ ଚାହିଁ,
କି ଛନ୍ଦେ ପକାଇଲ ଭକତ ବର,
ସପ୍ତ ପ୍ରେୟସୀ କି ଉପାୟ ଆମ୍ଭର, ଗୋ । ୨୮ ।

ମୁଖଭଙ୍ଗୀରୁ ଜାଣି ପ୍ରଭୁ ଅନ୍ତର,
ବୋଲେ ରାବଣ ବାର କି ଗନ୍ତା କର,
ସବ ବ୍ୟାପକ ହୋଇ ବୃଥା ଭବନା
କରୁଛ, ଯା, ନ କର ଦୂର କଲ୍ୟାଣ, ଯେ । ୨୯ ।

ଦିକାଳଙ୍କ ବାଲ୍ୟ କି ମୁନିରଚିତ
ରାମାୟଣଟି ତବ ପୂତ ଚରିତ,
ଜନମ ଠାରୁ ସେତୁବନ୍ଧ ସାଗରେ—
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖିଗଲେ କବି ବେଗରେ, ଯେ । ୩୦ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଲ୍ୟ କି ବଲ୍ୟ କ ପରି—
ଅଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ସ୍ଥର ନ କର,
ରାମ ରାବଣ ନିରୁପମ ସମର,
କେବଳ ଅପେକ୍ଷା ହିଁ ଅଛି ତାଙ୍କର, ଯେ । ୩୧ ।

ରାମ ରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ ରାମାୟଣରେ,
ଶୁଣି ଅଭୁତ ବୋଲି ମଣିବେ ନରେ,
ଲଙ୍କାରେ ତବ ଶୁଭଗମ ଉତ୍ସବ,
ଅପିଏ ମୋତେ କାଲି ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଧବ, ଯେ । ୩୨ ।

ତା'ପରେ ଯୁଦ୍ଧ ଯାହା କୋଦଣ୍ଡ ଧର,
କରନ୍ତୁ ଅନୁରୋଧ ଦେଖି ମୋହର,
ଯଶସ୍ଥାନେ ରହିବା ନୁହେଁ ଉଚିତ,
କହିଛନ୍ତି ମାତୃକା ବର ପଣ୍ଡିତ, ଯେ । ୩୩ ।

ଏଣୁ ଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ ଧରି ଧାମରୁ
 ଦିଅନ୍ତୁ ମୋତେ ବାଞ୍ଛା କଲପତରୁ,
 ଏତେ ଶୁଣି ଭକତ ବଜ୍ରଦମ୍ଭା,
 ଶ୍ରୀରାମ ସୀତା ପଦେ କଲେ ପ୍ରଣତ, ଯେ । ୩୩ ।

ବୋଇଲେ ରାମ, ଧନ୍ୟ ଭକ୍ତ ଦମ୍ଭା,
 ଧନ୍ୟ ନୀତିଜ୍ଞ ତୁମ୍ଭ ପବିତ୍ର ମତି,
 ତ୍ୟାଗୀ ପଣ୍ଡିତଗଣ ମଣ୍ଡଳ ମଣି,
 ବୀର ମୁକୁଟ ଗୁଣ ରତନ ଖଣି, ହେ । ୩୪ ।

ତୁମ୍ଭର ମନୋରଥ ହେଉ ପୂରଣ,
 କହି ଶ୍ରୀରାମ ସୀତା ହେଉ ଗୋପନ,
 ବ୍ୟାକୁଳେ ଚଉପାଶେ କରୁ ଲେକନ,
 ଦିଶିଲ ପୂର୍ବ ଦିଗେ ରଥା ଶୋଭନ, ଯେ । ୩୫ ।

ସୁବଳୟା ପଦେ ରଘୁ ନନ୍ଦନ,
 ରମ୍ୟ ଅଶୋକ ବନେ ସଜା ରତନ,
 ମିଳିଲେ ଭକ୍ତବାଞ୍ଛା କରି ପୂରଣ,
 ସର୍ବ ଅଙ୍ଗରେ ଧରାଭର ହରଣ, ସେ । ୩୬ ।

କାମନା କଲ୍ଲଲତା ସୁର ବଦନା,
 ବିଦ୍ମନାଶିନୀ ନଗବର ନନ୍ଦନା,
 ସେ ଅଭୟ ବରଦା ପଦ ପଲ୍ଲବ,
 କରୁଣା ରେଣୁ ଲଭି କହେ ମାଧବ, ଯେ । ୩୭ ।

ସପ୍ତଦଶ ସର୍ଗ

ବସ—ମହତ

ଲଙ୍କେଶ ସୌଭାଗ୍ୟ ନାଶା ଶେଷେ ରଦେ ରବି,
ପୂର୍ବଦିଗେ ଧରି ସୃଷ୍ଟିବୋଲ ରଙ୍ଗଛବି । ୧ ।
ରାଜଦମ୍ପତୀ ପ୍ରଭାତୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ
କରି, ଭୃତ୍ୟଗଣେ ରାଇ ବହୁଲେ ଆଦେଶ । ୨ ।
ନଗରେ ଆରମ୍ଭ କର ଏକ ମହୋତ୍ସବ,
ବ୍ୟୟକରି ରାଜକୋଷ ଅମିତ ବଭୁବ । ୩ ।
ଲଗିଗଲା ମହୋତ୍ସବ ସିଂହଳ ସ୍ୱର୍ଗରେ,
ଯାଗଯଜ୍ଞ ଦାନ ସଦାବର୍ତ୍ତ ଆଡମ୍ବରେ । ୪ ।
ବାଜି ଉଠିଲା ପଛୁଝ ଟମକ ମର୍ଦ୍ଦଳ,
ଭେଷ୍ମ ଭୂଷା ନାଦେ କମ୍ପେ ନଗର ମଣ୍ଡଳ । ୫ ।
ବାଣ କମାଣ ଶବଦେ ତମକଇ ମନ୍ତ୍ରୀ,
ଅସଂଖ୍ୟ ଚରଳମାଳ ଗଗନେ ରଡ଼ଇ । ୬ ।
ରାଜରାଜ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ରାଜିଲେ ନଗରେ,
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଜଳ ନାଶିକେଲ ପଲ୍ଲବରେ । ୭ ।
ଶତଶତ ଚନ୍ଦ୍ରାତପ ମୋହିଲେ ନୟନ,
ରୋଧୁ ଗଗନେ ପ୍ରତପ୍ତ ମିହିର କରୁଣ । ୮ ।
ବେଦଗାନ କଲେ ଋଷି ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳ,
ବୀର ବାଦ୍ୟେ ତମକିଲେ ଦେବ ଆଶଣ୍ଡଳ । ୯ ।
ତାଲଶବ୍ଦ କରେ ଧରାବସ୍ଥ ତମକାଇ,
ବାରେ ନୃତ୍ୟ ଆରମ୍ଭିଲେ ବାଦ୍ୟତାଳ ଧ୍ୟାୟୀ । ୧୦ ।
ପ୍ରତି ପଥ ଲେନ୍ଦ୍ରେ ହୋଇ ତୋରଣ ସଜ୍ଜିତ,
କରୁଛି ଅମରପୁର ସୁଷମା ଲିଙ୍ଗିତ । ୧୧ ।

ଗାନେ ମନ ହରୁହରୁ ଅପସରାଗଣ,
 ଯେ କରପାରନ୍ତି ମୁନିମନ ଆକର୍ଷଣ । ୧୨ ।
 ସଜଗଜ, ବୀଜ—ରାଜି-ରାଜି ରାଜପୁରେ,
 ବିହରନ୍ତି, ପୃଷ୍ଠେ ଧରି ଶସ୍ତ୍ରହସ୍ତ ଶୁରେ । ୧୩ ।
 ପୁର ପ୍ରତି ବିପତ୍ତିରେ କଳୟନ୍ତ ମାନ,
 ମୋହୁଥାନ୍ତି କରି ମନୋରମ ଗୀତଗାନ । ୧୪ ।
 ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ନାନାବିଧ ଶାନ୍ତ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ,
 ଘର୍ମଅଙ୍ଗେ ରାଜଭୃତ୍ୟେ କରୁଥାନ୍ତି ଦାନ । ୧୫ ।
 ସୁସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରାଜାରାଣୀ ସଙ୍ଗତରେ,
 ବାହାରଲେ ପଦବ୍ରଜେ ବିହର ନଗରେ । ୧୬ ।
 ବାଜି ଉଠିଲ ସେକାଳେ ଦର ଭେଷଜବୃଷ୍ଟ,
 ଜଗନ୍ନାଥ ସଙ୍ଗେ ଡୋଲ ମର୍ଦ୍ଦଳ ମହୁଷ । ୧୭ ।
 ଯେହା ମତେ ସଜ ହୋଇ ରାଜ ପଞ୍ଚୁଆର,
 ରାଜାରାଣୀ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ୧୮ ।
 ହୃଦୟାପ ଜାଳି ପୁର କୁଳବଧୂଗଣେ,
 ବନ୍ଦାଇ ଚାଲିଲେ ପଛେ ଅବଳା ଶହଣେ । ୧୯ ।
 ଲଢୁ ନାରିକେଲ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଧରି କରେ,
 ଭୃତ୍ୟେ ବୁଣି ଦେଉଥାନ୍ତି ନଗର ପଥରେ । ୨୦ ।
 ଶସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ଶତଶତ ରାଜଭୃତ୍ୟ ଗଣ,
 ଚାଲୁଥାନ୍ତି ବାରବେଶେ ମଣ୍ଡି ଅପଘନ । ୨୧ ।
 ଅସଂଖ୍ୟ କମାଣ ଘୋଷ ଉଠିଲ ଗରଜି,
 ଉତ୍ସାହ ଅନ୍ତର ଭ୍ରମ ତମକ ସରଜି । ୨୨ ।
 ଚାଲୁଥାନ୍ତି ରାଜାରାଣୀ ଯୋଡି ବେନିକର,
 ଜପକରି ପୂତରାମ ତାରକ ମନ୍ତ୍ରର । ୨୩ ।
 ନିକା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ମୁଣେ କରି ଉଚ୍ଚାରଣ,
 ଚାଲୁଥାନ୍ତି ପୁରଜନେ ନବୁତ୍ସ କାରଣ । ୨୪ ।

ଦିକାଳଞ୍ଜ ସୁମନ ସେ ଶ୍ରୀ ମନ ଜାଣି,
 କୁସୁମ ବର୍ଷିଲେ ଶିରେ ସହ ବକ୍ରପାଣି । ୨୫ ।
 ଅଭୟ ବରଦା ଲଳଦେବୀ ଦରଶନ,
 କରି ବାହାର ହୋଇଲେ ଭୂପତି ରତନ । ୨୬ ।
 ପୁର ସଦା ଦେବ ଦେବୀ ଦରଶନ କରି,
 ବିଦାୟ ମାଗନ୍ତି ନେତ୍ରେ ମୋଦ-ଅଶ୍ରୁଭରି । ୨୭ ।
 ଅଶୋକ ବନେ ପ୍ରବେଶି ଶୋକ ଘନଗନ୍ଧେ,
 ପ୍ରଣମି ବୋଇଲେ ସଖା ତପସ୍ବିନୀ ପଦେ । ୨୮ ।
 ନେତ୍ରେ ବିଦାୟ ମାଗେ ନ ହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟ,
 ଅଧମ ସନ୍ତାନେ ଥିବ ସବଦା ସଦୟ । ୨୯ ।
 ଭକ୍ତି ଶେଷ ବିଦାୟ ମାଗେ କରି ସ୍ଥିର,
 ବୋଇଲେ ସଖା ରତନ ହୋଇଣ ଅସ୍ଥିର । ୩୦ ।
 କି ବିଦାୟ ମାରୁ ବନ୍ଧୁ ! ବିରଚି ବଚନ,
 ମହିଷ ମର୍ଦ୍ଦିନୀ ରୂପେ ଦେଲେ ଦରଶନ । ୩୧ ।
 ହେ ଭକ୍ତ ଶେଷ ବିଦାୟ ମନୁ ଦୂର କରି,
 ସୁଖେ ଶ୍ରେଣ କରି ରହି କନକ ନଗରୀ । ୩୨ ।
 କେ କଲେ ତୋ ପ୍ରତି ବୈରଭାବ ଆଚରଣ,
 ନିଶ୍ଚୟ କରିବି ମୁହିଁ ଶପ୍ଥ ଉତ୍ତେଜନ । ୩୩ ।
 ପଞ୍ଚବଟୀ ବନୁଁ ଯାକୁ ଆଶିଷୁ ମୁଁ ଧରି,
 ଭରୁଥିବୁ ସେବା ରକ୍ଷା କରିବି କିପରି । ୩୪ ।
 ଅବଳ ନାଶ ଧାରଣା ମନୁ ପରିହର,
 ଶିବଧନୁ ଭଗ୍ନକାଳ କଥା ମନେ କର । ୩୫ ।
 ମିଥୁନାକୁ ଆସିଥିଲେ ଲକ୍ଷେ ମହାପଦେ,
 ଯେଉଁ ଧନୁ ଟେକିବାକୁ ନ ହେଲୁ ଶକ୍ତି । ୩୬ ।

ସେ ଧନୁକୁ ନୀଡ଼ନକ ସମ ବାମ କରେ,
ଧରି ନିତି ଧନୁଗାଲ ମାର୍ଜନା ମୁଁ କରେ । ୩୬ ।

ଜାଣିଲି ଲଙ୍କାକୁ ଆସି ତୋର ମନକଥା,
ପତିସ୍ରାଣା ହେତୁ ଲଭି ହୃଦେ ଗୁରୁବ୍ୟଥା । ୩୭ ।

ନାଶ ସ୍ରାବଣ କରିଛୁ ତୋ ସ୍ୟନ୍ଦନେ ହୃଦନ,
ତେଣୁ ଶ୍ରବଣକୁ ମୋତେ ଅବଲ ରାବଣ । ୩୮ ।

ଅଭୟ ବଦୋକର ଅଭୟ ବଚନ—
ଶୁଣି, ବିହମ ମୁରତି କରି ଦରଶନ । ୪୦ ।

ସୁବ କଲେ କରଯୋଡ଼ି ଗରୁଡ଼ ଆସନେ,
ଆଦର୍ଶ ରାଜ ଦମ୍ପତୀ ସଜଳ ନୟନେ । ୪୧ ।

ଜୟ ଜଗଦମ୍ବେ ସର୍ବଶକ୍ତ ସୁରୁପିଣୀ !
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ! ହୟତାପ ବିଧୁସିନୀ । ୪୨ ।

ସର୍ବ ଶକ୍ତମୟି ! ପଞ୍ଚସ୍ରାଣ ସୁରୁପିଣୀ !
ଭୁଲ ନ ଥିବି, କରଅଛି ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୟିନୀ । ୪୩ ।

ଭୋଗିବାକୁ ରାଜସୁଖ ନାହିଁ ମୋର ମନ,
ତବ କୃପାବଳେ ସବୁ ହୋଇଛି ପୂରଣ । ୪୪ ।

ଯଶ ଲବ୍ଧ ଶତ୍ରୁ ଶାତ୍ରୁ ବିଭବେ ନନ୍ଦନେ,
ଦୀର୍ଘାୟୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଶ ଗୌରବ ବର୍ଜନେ । ୪୫ ।

କେବଳ ଥିଲ ସକଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ,
କରବେ ଯଦି ଆସି ଏ ଲଙ୍କାରେ ଭ୍ରମଣ । ୪୬ ।

ଅମର ପୁର ଗୌରବ ଲଭିବ ଏ ଦେଶ,
ଦେଇଥିଲେ ହିକାଳଞ୍ଜ ନାରଦ ଆଦେଶ । ୪୭ ।

ତବ ଆଗମନେ ହେଲ ଏନ୍ତେଶ ହିଦେଶ,
ଶୋଭିଲ ସମ୍ପଦ ସୌଧେ କନକ କଳସ । ୪୮ ।

ଚନ୍ଦ୍ରପରି ଭ୍ରମୁଛି ମା ! ସଂସାରର ଗତି,
ଘଟିପାରେ ଏହି ପରେ କୌଣସି ଦୁର୍ଗତି । ୪୯ ।

ଜନ୍ମ ହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ସଙ୍ଗ ହୋଇବାର କଥା,
କାଣିଶୁଣି କଥା ମାଗୋ ! ଲଭ ନାହିଁ ବ୍ୟଥା । ୫୦ ।

ରାମ ଶ୍ରୀରାମ ଲେଚନ ଶରେ ମୋ ଜୀବନ,
ଗଲବେଳେ ପାଇବି ମୁଁ ଯେପରି ଦର୍ଶନ । ୫୧ ।

ଶ୍ରୀରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୁଖ ନିଶ୍ଚକ୍ଷଣ,
କରି ଚାଲିଯିବ ପିଣ୍ଡ ମୋହର ଜୀବନ । ୫୨ ।

ଦିଅ ଜନନି ! ବିଦାୟ କହୁ ପ୍ରଣମିଲେ,
ସତୀ ସକଳ ନୟନେ ଆଶୀଷ ଦିହଲେ । ୫୩ ।

ଧନ୍ୟ ହେ ରାବଣ ବୀର ଭକ୍ତ ରତ୍ନାମଣି ।
ସୁଜ୍ଞାନୀ ପଣ୍ଡିତ ସବୁ ଗୁଣ ରତ୍ନ ଶଣି । ୫୪ ।

ଧନ୍ୟ ଅଟେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ତ୍ୟାଗ ଗୁଣ ଧନ୍ୟ ।
ସ୍ୱଦେଶବିତ୍ତଳ ନାହିଁ ତୋପରି କେ ଅନ୍ୟ । ୫୫ ।

କି ହେବ କୋଟି ସନ୍ତାନ ଧରି ବସୁମତୀ ।
ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନ କରେ ଉଚ୍ଛ୍ୱଳ ଜଗତି । ୫୬ ।

ଯାଅ ବନ୍ଧୁ ପୂର୍ଣ୍ଣହେଉ ସାଧୁ ମନସ୍କାମ ।
ଅମର ଅକ୍ଷରେ ଧରା ଘୋଷୁ ତୋର ନାମ । ୫୭ ।

ଯାବତ ଥିବେ ଧରଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜଳକର ।
ତାବତ ରାଜୁ ଅମର ଗୌରବ ତୋହର । ୫୮ ।

ଜାନକା ପଦ ପକ୍ଷେ ରେଣୁ ଲଗି ଶିରେ ।
ପବିତ୍ର ରାଜ ଦମ୍ଭତା ଗମିଲେ ନଗରେ । ୫୯ ।

ଜୟ ଦୁର୍ଗା ପାତ୍ରପଦ୍ମେ କରି ନମସ୍କାର ।
କାବ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣପରେ କବି କରଣୀ ବରୁର । ୬୦ ।

ନୂତନ କଳ୍ପନା ବୋଲି ବରୁଣବେ ଧୀରେ ।
 ପୁରାଣ କଳ୍ପନା କଥା ଅଟେ ତ ବଧୂରେ । ୭୧ ।
 ବସନ୍ତବସୁର ହେତୁ ଚରନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରଶ ।
 କାବ୍ୟ ନାୟକର ଅଟେ ପବନ ଭୂଷଣ । ୭୨ ।
 କର୍କଶ ଅତରଞ୍ଜିତ ଅବାନ୍ତର କଥା ।
 ବିବେକୀ ପାଠକ ହୃଦେ ଦାନକରେ ବ୍ୟଥା । ୭୩ ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥଳରେ କର ହେତୁ ନିରାଶଣ ।
 ଦୟାକର ସୁଧୀବର୍ଗ କରବେ ପଠନ । ୭୪ ।
 କି ଅଭୂତ କଥା ଏହି କାବ୍ୟ ସମାପନ— ।
 ହେଲ ବେଳେ ଧନ୍ୟ ମୋର ହେଉଛି ନୟନ । ୭୫ ।
 ଅବକଳ ଦିଶିଯାଏ ନୟନେ ମୋହର ।
 ମୋ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତାଙ୍କର ସ୍ମରଣ ସୁନ୍ଦର । ୭୬ ।
 ଦିଶିଯାଏ ଗୁରୁସ୍ମୃତ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ।
 କପୋତେ ସିନ୍ଦୂର ଚିତା ଯଥା ମନୋହର । ୭୭ ।
 ପରିଧାନ କର ରମ୍ୟ ରଞ୍ଜିତା ବସନ— ।
 ବସି କରୁଥାନ୍ତି ଯଥା ପୁରାଣ ପଠନ । ୭୮ ।
 ଶ୍ରେ ପିତଃ ! ତୁମ୍ଭର ନାମ ଅଟେ ଭବଗ୍ରାସ୍ତ ।
 ବାସୁଲ୍ଲ ଭବ ମୋଠାରେ ରଖିଅଛି ସ୍ଥାୟୀ ! ୭୯ ।
 ହେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃଦେବ ! ତୁମ୍ଭର କରୁଣା ।
 ଅକ୍ରିମେ ସୁଦ୍ଧା ମୋ ପ୍ରତି ନୋହୁଛି ଯା, ଭଣା । ୮୦ ।
 “ଭକ୍ତି କଲ୍ପଲତା” “ସତ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ରକା” ଲେଖନେ ।
 ଯେଉଁ ହାସ ଦେଖିଥିଲି ତୁମ୍ଭର ବଦନେ । ୮୧ ।
 ଆଜ ଅମର ଗୌରବ କାବ୍ୟ ମୁଣ୍ଡେ କର ।
 ସେ ହର୍ଷ ବଦନ ନେତ୍ର ଦେଖୁଛି ମୋହର । ୮୨ ।

ପୁନରୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୁଣ୍ଡି କିଛି କରି ନାହିଁ ।
 ପିତାଗୁଣ ରଖିଅଛ ସବୁ କ୍ଷମା ଦେଇ । ୭୩ ।
 ତୁମ୍ଭେ ଜ୍ଞାନୀ ସୁପଣିତ ସେବ ଶକ୍ତି ପଦ ।
 ଅର୍ପଣ କରିଛ ଯେଉଁ ଅତୁଳ ସମ୍ପଦ । ୭୪ ।
 ତାହାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ମାଧବ ତୁମ୍ଭର ।
 ବଞ୍ଚି ରହିଅଛି କରି ତା, ମୂଳ ମନ୍ତ୍ରର । ୭୫ ।
 ଅମର ଗୌରବ କାବ୍ୟ କଲି ସମର୍ପଣ ।
 ତବ କରି କଷ୍ଟେ ଆଜି ହେ ଧୀର ରତନ । ୭୬ ।
 ଶିଶୁ ଦତ୍ତ ଧୂଳି, କନ୍ଦ ନ୍ୟାୟରେ ଛୁଇଁଣ— ।
 କରବେ ନିଶ୍ଚୟ ଯେଣୁ ଜନକ ଆପଣ । ୭୭ ।
 ଶତ ନମସ୍କାର କରି ନେଉଛି ବିଦାୟ ।
 ତୁମ୍ଭର ବାୟୁଲ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଉ ମୋ ସହାୟ । ୭୮ ।

